

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

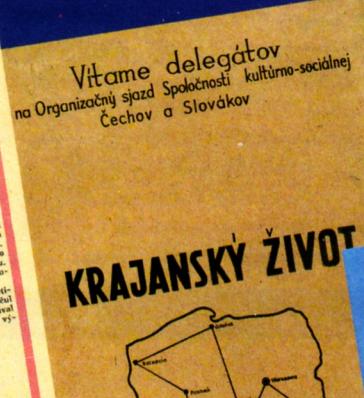
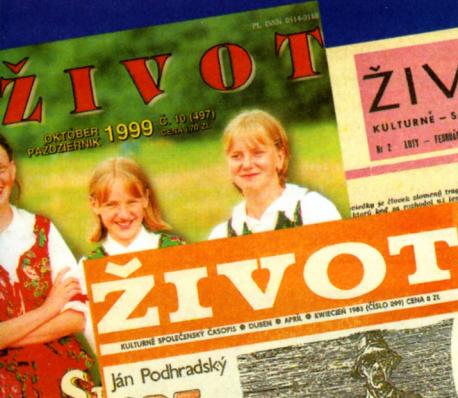
JANUÁR-STYCZEŃ 2000 Č. 1 (500)

Cena 1,70 zł

500.

CÍSLO

Života

KRAJANSKÝ ŽIVOT

Redaktori Života (zľava): Peter Kollárik,
Ján Špernoga (šéfredaktor) a Ján Bryja.
Foto: E. Koziot

Koncom novembra minulého roka sa v Krempachoch, Jurgove a Chyžnom konali VI. dni slovenskej kultúry na Spiši a Orave za účasti našich a slovenských folklórnych i divadelných súborov a kapiel. Na našom zábere kapela folklórneho súboru Romaň z Chyžného. Podrobnejšie o tomto podujatí píšeme na str. 18-19. Foto. P. Kollárik

V ČÍSLE:

Povedali o Živote	4-5
Porada Života '99	6
Pred XI. zjazdom SSP	7
Prihraničná obec	8-9
Kultúrna a vzdelávacia politika SR	10
Naši zlatí jubilanti	11
Rezká deväťdesiatnička	12
Zvony zvonia...	13
Rozlúčka s nezabudnuteľným kňazom	14-15
Veľké jubileum	15
O pytliactve a pytliakoch	16
Bratislavský rozhlas v Krempachoch	17
VI. dni slovenskej kultúry na Spiši a Orave	18-19
Povedka na volnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Móda	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7, tel. 633-36-88

Wydawca:
TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7, tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Sztuki RP oraz Ministerstwa zahraničných vecí SR

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Zofia Bogaśková, František Harkabuz,
Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík,
Ľudia Mšalová, Anton Pivočarčík

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:
Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:
1 miesiąc - 1,70 zł, półrocznicie - 10,20 zł
rocznie - 20,40 zł. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%. Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

Ked sме v júni 1998 oslavovali 40. výročie vychádzania Života, málko si všimol, že nás onedlho čaká ďalšie pekné jubileum - vydanie 500. čísla nášho krajanského časopisu. Práve teraz, milí čitatelia, dostávate do rúk toto neobvyklé, jubilejné číslo. Asi osud tak chcel, že jeho vydanie pripadá na prvý mesiac 2000. roka, roka Veľkého jubilea, ktorý končí druhé tisícročie nášho letopočtu.

Každý musí uznať, že päťstovka, najmä v prípade mesačníka, je úctyhodné číslo. Kým sme

v rodnom jazyku, ktorý bude podporovať ich činnosť, brániť ich záujmy, národnostné práva a súčasne sa stane akousi tribúnom umožňujúcou vyjadrovať svoje názory. Ovšem, stal sa, aj keď v obmedzenej miere, nakolko to dovoľovala cenzúra totalitného štátu.

Vývoj sa našťastie nedá zastaviť. Platí to aj o Živote. Postupne, ako redakcia získavala skúsenosti, si časopis vypracoval formu informačného a poučno-zábavného obrázkového magazínu, v ktorom každý čitateľ mohol nájsť niečo zaujímavé pre seba. Tým, že popri kra-

Ked som sa svojho času rozprával so zakladateľom nášho časopisu a jeho dlhorčným šéfredaktorom Adamom Chalupcom, zdôveril sa mi, aj keď s istou dávkou skepticizmu, že jeho najväčším osobným prianím je dočkať sa 40. výročia časopisu a vydania práve 500. čísla Života. Aj keď red. A. Chalupec prešiel medzitým do dôchodku a v súčasnosti býva v Nemecku, určite sa poteší tomuto peknému jubilejnemu číslu, ku ktorému aj jemu srdečne blažoželáme.

Hovoriac o vyše štyroch desaťročiach vydávania nášho časopisu a jeho päťsto číslach

500 ČÍSEL ŽIVOTA

k nemu dospeli, muselo uplynúť až 41 a pol roka. Až sa nechce veriť, že od vydania prvého čísla v júni 1958, kedy sa Život - ako lastovička zvestujúca príchod jari - po prvý raz dostal k čitateľom, prešlo už tak dlhé obdobie. Bol to vtedy iste radostný posol, ktorý priniesol pod strechy našich krajanských domov na Spiši a Orave slovenské písané slovo, od ktorého sme po druhej svetovej vojne boli opäť odrezaní. Znamenal pre krajanov vzpruhu a impulz do ďalšej činnosti v tomto nefahkom období, povzbudil ich sebavedomie a národné povedomie, oživil nádej, že štát konečne pristúpi k riešeniu pálčivých problémov týkajúcich sa rešpektovania práv národnostných menšín.

Ovtedy náš časopis pravidelne, každý mesiac, navštěvuje svojich čitateľov. Dodajme, verných čitateľov, keďže aj dnes je medzi nimi hodne krajanov, ktorí si náš časopis predplácajú neprestajne od prvého čísla. Dá sa povedať, že ho dostáva prakticky každá krajanská rodina, ba nachádza si odberateľov aj v cudzine. Za celý ten čas mal len jednu prestávku, po vyhlásení vojnového stavu v Poľsku dňa 13. decembra 1981, kedy bola práca redakcie na tri mesiace násilne zastavená. Ale to je už iná kapitola.

Život by azda nikdy neboli tým, čím je, nebyť toho, že si ho krajania od začiatku veľmi oblúbili a po celý čas všemožne podporovali, najmä tým, že zodpovednosť za udržanie stáleho počtu odberateľov a za jeho rast vzali na seba výbory miestnych skupín. Je skutočne chvályhodné, ako členovia výborov chodili a podnes chodia po domoch a zbierajú predplatné na Život, a neskôr ho, keď k nim príde, obetavo roznašajú čitateľom. Za túto ochotu a obetavosť pri rozširovaní časopisu vám, milí krajania, patrí srdečná vďaka.

Tak ako sa mení ľudský život, tak sa za tých vyše 41 rokov menil a vyvíjať aj náš časopis. Tí, čo si pamäťajú jeho začiatky vedia, že prvé čísla boli skromné, po grafickej i obsahovej stránke. A jednako, hoci vtedajší Život bol len čiernobiely, tlačený zastaranou technikou, krajania ho prijali vrele, s veľkou radosťou i nádejou, že konečne majú svoj vlastný časopis

janskej problematike publikoval aj hodne správ zo sveta a zo Slovenska, písal o slovenskej histórii a kultúre, stal sa vôlem dôležitým zdrojom informácií a akýmsi spojivom krajanov so starou vlastou.

Napriek všetkým fažkostiam a obmedzeniam, s akými sa od začiatku bolo treba bojiť, sa redakcia po všetky tie roky snažila vždy podľa možnosti svedomite informovať čitateľov, písať o ich starostiah i radostiah, povzbudzovať ich optimizmus a lásku k rodnej reči, no a byť čo najbližšie krajanom. Napriek dosť veľkej vzdialenosťi z Varšavy, redaktori Života často navštievovali krajanské domy, zúčastňovali sa kultúrnych podujatí Spolku, stretávali sa s čitateľmi. Neobišli ani jednu obec. Tento blízky, dalo by sa povedať, rodinný zväzok s krajanmi azda najlepšie vyjadruje heslo: Život s krajanmi - krajania so Životom, ktoré nás sprevádzajú už niekoľko desaťročí a povzbudzuje k ešte dokonalejšej práci.

Našťastie, ako som už spomenul, vývoj sa nedá zastaviť. Po páde totality sa Život konečne vymanil spod „opatery“ Ministerstva vnútra, ktoré kontrolovalo celú národnostnú tlač v Poľsku. Dnes ho dotuje Ministerstvo kultúry a umenia PR a jeho formálnym vydavateľom sa stal Ústredný výbor Spolku. Vďaka demokratickým zmenám sa mohol zmeniť a obohatiť aj obsah Života. Sloboda tlače konečne umožňuje otvorené písanie o všetkom, čo trápi našu národnostnú menšinu. Dôležitým medzníkom sa stal rok 1993, kedy sa redakcia presťahovala do Krakova, kde náš Spolok - vďaka dotácií poľského štátu, ale aj významnej pomoci bývalej slovenskej vlády s premiérom Jánom Čarnogurským - mohol kúpiť dom pre svoje sídlo a vybudovať vlastnú tlačiareň. Získal na tom aj Život. Tlačený modernou technikou, pestrofarebný, sa stal nepochybne krajší a pre čitateľov príťažlivejší. Je, dá sa povedať, nepochybne najplnšou kronikou krajanského diania od začiatku podnes. Nebude to nadsádzka keď poznamenám, že nám dnešný Život závidia mnohé iné národnostné menšiny v Poľsku. Môžeme byť naň právom hrdí.

treba si na záver položiť niekoľko otázok: čím Život pre našu národnostnú menšinu bol keďsi a dnes, akú zohral úlohu, či splnil svoje poslanie ako rýdzo krajanský, kultúrno-spoločenský časopis a orgán Spolku Slovákov v Poľsku, a napokon - či splnil očakávania krajanov? Ja si myslím, že splnil, ale to môže byť subjektívna odpoveď. Najplnšie a najpravdivejšie však môžu na to odpovedať tí najpovolanejší - čitateľia, najmä tí, čo si náš časopis predplácajú a čítajú od prvého čísla až podnes.

Na záver by som chcel pri príležitosti tohto jubilea ešte raz srdečne podakovať všetkým krajanom, čitateľom, dopisovateľom, spolupracovníkom a priaznivcom Života za ich podporu, vernosť a neúnavné propagovanie i šírenie a súčasne vyjadriť želanie, aby v budúcnosti dostávali Život ešte krajskí, s ktorým by boli ešte spokojnejší, skrátka, aby sme ešte dlho boli spolu.

JÁN ŠPERNOGA
šéfredaktor

POVEDALI O ŽIVOTE

**KRISTÍNA
GRIBÁČOVÁ**
z Podvŕka

- Čo povedať o našom Živote? Snáď len toľko, že je naozaj náš! Vychádza predsa a píše o nás už skoro 42 rokov. Teraz sme sa teda dočkali už aj jeho jubilejného 500. čísla. Život bol v našej rodine snáď od začiatku jeho vychádzania. Najskôr nám ho čítala mama, potom sme si v ňom listovali už sami. Počas vyučovania slovenčiny slúžil našim učiteľom ako výborná učebná pomôcka a nám, žiakom, ako zdroj poučenia i zábavy. Hoci bol spočiatku iba čiernobiely, stále prinášal množstvo zaujímavých článkov, najmä z Oravy, Spiša, Slovenska, ale aj z Česka i zo sveta. Ako viem, spočiatku si mnohí krajania predplácali aj po niekoľko čísel. Neskôr pribudli v Živote farebné strany, zmenil sa aj jeho formát, čím sa stal pre mnohých ešte príťažlivejší. Mne osobne Život pomáhal najmä v období, keď som v našom Spolku pôsobila ako kultúrna inštruktorka. Život predsa organizuje mnoho zaujímavých súťaží, určených pre detských čitateľov. Tým najmladším je v každom čísle určená dokonca zvláštňa dvojstránka. Viem, že mnohé deti v Živote veľmi radi riešia najmä hádanky. Škoda len, že sa zvyšuje jeho cena, čo je pre niektorých starších krajanov, žijúcich zo skromného dôchodku dosť veľký výdavok, hoci si aj oni uvedomujú, že je to v dnešnej dobe nevyhnutnosť. V našej obci sa Život číta vo vyše 40 domácnostiach, čo je rovnako málo, ako i vela. Keď si to porovnáme s minulosťou, počet odoberateľov sa sice značne znížil, ale v porovnaní s inými obcami sme na tom celkom dobre. Do ďalších rokov a druhej 500 želám redakcii Života veľa úspechov, zaujímavých článkov a najmä množstvo spokojných čitateľov.

**JÁN
REPIŠČÁK**
z Repíšk

- Až sa mi nechce veriť, že sme sa dočkali 500. čísla. Je to pre mesačník veľmi vela. Život sa mi páčil od začiatku, preto som ho vždy s obľubou čítal. Treba povedať, že kedysi vyzeral skromnejšie, ale mal tiež svoje veľké kla-

dy. Dnes značne opeknel, je pestrejší, farebnnejší. Máme aj väčšiu slobodu, môže sa v ňom písat o všetkom, o čom sa pred rokmi muselo mlčať. Život mal pre nás vždy neočiniteľný význam. Dlhé roky nám pomáha udržiavať naše slovenské povedomie, popri tom nás zabáva, ale aj učí.

Môj vzťah k Životu sa za tie roky vôbec nezmenil. Vždy si ho so záujmom prečítam od prvej až po poslednú stranu. Najskôr čítam články, ktoré ma najviac zaujímajú, z dejín Spiša a Oravy a o súčasnom dianí v našich obciach. Potom všetko ostatné. Dnešnému Životu naozaj nemožno nič vytknúť, je v ňom všetko potrebné. Niečo pre seba si v ňom nájdú tak starší, ako aj mladší. Dúfam, že nám vždy bude pravidelne vychádzať a počet jeho čitateľov bude narastať.

**ANGELA
KULAVIAKOVÁ**
z Dolnej
Zubrice

- Prvý kontakt so Životom som mala ako mladá učiteľka, keď som po dvoch rokoch učiteľovania v Podsrní začala učiť v Dolnej Zubrici. Do školy, ktorá bola vtedy v starom pivovare nám ho prinášal poštár. Niekoľko čísel sme rozdali detom a zvyšok poštár nosil odoberateľom v obci. Za bývalého predsedu MS v obci Eugena Kotta k nám prichádzalo až vyše 200 Životov. V škole nám Život, ako aj ďalšie časopisy predplácal Miestny národný výbor. Život sme so žiakmi čítali na hodinách slovenského jazyka. Zaujímal ich najmä články z histórie Oravy, učili sa z neho básničky a pesničky. Naši žiaci sa zúčastňovali všetkých súťaží Života a získavalí hodnotné odmeny, ktoré sme im slávnostne odovzdávali na schôdzach našej miestnej skupiny, spojených zakaždým s kultúrnym programom.

Veľmi sa mi páčil v Živote poľsko-slovensko-český slovník, Život informoval o rôznych krajanských a iných kultúrno-spoločenských podujatiach, prinášal zážitky účastníkov výletov na Slovensko, spomienky starších ľudí, ako aj veľmi zaujímavé profily významných osobností, informácie pre polnohospodárov. Oveľa viacej ako dnes bolo príspevkov od dopisovateľov z Oravy a Spiša. Na svojich stránkach Život pripravoval často už zabudnuté oravské ľudové zvyky a tradície a podobne. Hoci bol vtedy Život čiernobiely, bol veľmi zaujímavý. Nič z toho sa nezmenilo, dokonca nám opeknel, má farebné strany a

rovnačo zaujímavé články. Ani sa mi nechce veriť, že už onedlho sa nám dostane do rúk jeho 500. číslo. Ako sledujem, veľa sa odvtedy zmenilo i v redakcii, do ktorej súčasne prichádzali stále noví a mladí ľudia, ale vždy sa starali o to, aby bol obsah tohto krajanského časopisu čoraz zaujímavší a pútavší. Sama mám doma odložených viaceru starých čísel Života, takže môžem porovnať. Životu a jeho redaktorom k tomuto významnému jubileu prajem veľa dobrých tem a úspechov v ďalšej práci, ktorú neúnavne vykonávajú v prospech všetkých krajanov.

**MÁRIA
PLUČINSKÁ**
z Jurgova

- O Život bol v našej obci vždy veľký záujem, a tak je aj naďalej. Je to aj môj oblúbený časopis. Je to časopis o nás a pre nás. Veľa sa v ňom píše o našich spišských či oravských obciach, a pritom je veľmi rôznorodý, preto každý si v ňom určite nájde niečo, čo ho zaujme.

Teraz vďaka modernej tlačiarenskej technike je ešte krajský, farebný pestrejší a kvalitnejší ako pred rokmi. Páči sa mi, že si v ňom môžem prečítať takmer o všetkom. Je tam písané o veciach pre krajanov dôležitých, ale nájdeme tam aj čítanie na voľnú chvíľu. Sama si vždy so záujmom prečítam aj kuchársku rubriku, či stránku venovanú móde. Aj deti si v Živote nájdú niečo pre seba. Mnohé sa zapájajú do detských súťaží a potom s netrpezlivosťou očakávajú ďalšie číslo, či náhodou nevyhrali kničku.

O význame Života pre krajanov nemusím hádam ani vravieť. Ak sa cítime Slovákm, tak si musíme udržať svoje korene a Život nám v tom významne pomáha. Ved' okrem neho nemáme iné slovenské časopisy. Verím, že aj naďalej sa bude tešiť veľkej obľube čitateľov a vždy nás bude učiť, zabávať a vychovávať. K jeho jubileu želám redakcii mnoho ďalších úspechov.

**ALBÍN
PACHOLSKÝ**
z Dolnej
Zubrice

- Prvý číslo Života sa mi dostalo do ruky už v roku 1958, keď časopis začal vychádzať. Domov ho doniesol, ak si dobre pamätám, môj otec. Už predtým som rád čítal slovenské

knihy a časopisy. Býval som vtedy v Hornej Zubrici, kde som sa narodil a tam som chodil aj do slovenskej školy. Život som si predplácal až do nástupu na základnú vojenskú službu (1962). V tom čase Životy roznášal poštár Vendelín Kott. Po návrate z vojenčiny som si Život istý čas nepredplácal, ale čítal som ho nadalej, aj keď sporadicky. Totiž skoro 7-rokov som chodil po robotách mimo obec. Keď som sa oženil a usadil natrvalo doma, začal som si ho predplácať opäťovne. Teraz je samozrejme iný ako spočiatku, oveľa krajský, farebný a najmä zaujímavý, takže ho čítam, ako sa hovorí, od A do Z. Najviac ma ako Oravca zaujímajú správy z Oravy, ale ako hovorím, prečítam ho celý, niektoré čísla aj niekoľkokrát. Sám sa už dlhší čas chystám napísť o histórii obecného urbáru, ktorá je, myslím si, veľmi zaujímavá. Životu k jeho významnému jubileu želám veľa spokojných čitateľov a dobrých článkov.

**VLADISLAV
OTREMBIAK
z Oravky**

**VLADISLAV
OTREMBIAK
z Oravky**

- Život sa dožíva svojho ďalšieho významného jubilea, ku ktorému mu môžem len blaahoželať. V doterajších 500 číslach nám náš časopis priniesol nezvyklé množstvo zaujímavých a dôležitých informácií zo života krajana na Orave a Spiši, ako aj zo Slovenska i okolitého sveta. Krajania v minulosti s netreplivosťou čakali na každé nové číslo, ktoré neraz putovalo z rúk do rúk. Mnohí začali Život posielat aj svojim známym, či rodinným príslušníkom na Slovensko, ba aj do zámoria. Na jeho stránkach sme čítili zaujímavé články z našej histórie, oboznamovali sme sa s dianím v iných obciach, Život prinášal informácie o všetkých našich radostiah i starostiah.

U nás v Oravke bolo v minulosti vyše sto-ky odoberateľov, ale neskôr začal tento počet klesať. Príčinou je najmä roztahnosť obce a teda aj problém s roznášaním časopisu čitateľom, ale aj fakt, že sa v našej škole už oddávna nevyučuje slovenčina. Starší krajania pomaly vymierajú a mladí, ponechaní sami sebe, pomaly zabúdajú na svoj slovenský pôvod. Keď sa centrum našej miestnej skupiny, ako aj krajanská klubovňa prestávali za kopec do Studžoniek, problém sa stal o to väčnejší. Ludia dnes akoby menej čítali, ved' zmorení celodennou prácou nemajú dokonca čas nielen na čítanie, ale ani na sledovanie televízie. Voľkedy sa oveľa častejšie stretávali, spoločne riešili mnohé krajanské otázky, dokázali zorganizať priadky či páračky, po večeroch si pobesedovali. To všetko, žiaľ, už pomaly zaniká. Život je však pre nás neraz aj jediným spojením s okolitým svetom a dianím v ňom, zdrojom slovenského jazyka, poučenia i zábavy, teraz je už aj pekný a farebný, takže verím, že sa nám zachová aj od ďalších rokov. Ludia ho predsa potrebujú, aj keď si to, žiaľ, mnohí plne neuvedomujú. Do ďalšej práce želám všetkým, ktorí sa podieľajú na tom, aby bol zaujímavý a pútavý najmä veľa zdravia.

**ŠTEFAN
GRIGLÁK
z Vyšných Lápš**

- Život bol vždy v našom dome. Som jeho verným čitateľom od vtedy, ako som sa naučil čítať. Koniec-koncov aj s pomocou Života som sa učil čítať po slovensky. Musím povedať, že dnešný Život je na veľmi dobrej úrovni. Veľmi dobrým dojmom pôsobí už len to, že je tlačený

na kvalitnom papieri a má aj farebné strany. Ani s jeho doručovaním dnes nie sú problémy, Život máme vždy načas.

Ani po obsahovej stránke nemožno Životu nič vytýkať. Sú v ňom správy zo súčasného diaenia na Spiši a Orave, ale aj historické články. Práve tie ma najviac zaujímajú, preto si myslím, že v Živote by sa malo venovať ešte viac miesta dejinám Spiša a Oravy. Určite nielen mňa zaujímajú články o minulosti našich obcí, o dávnych zvykoch a obyčajoch. Časopis už sice dosť veľa písal o dejinách niektorých obcí, napr. Jur-gova či Novej Belej, ale rád by som uvítal príspevky venované histórii ďalších našich dedín.

Musím povedať, že náš Život je pestrý a rôznorodý, každý si v ňom nájde niečo pre seba. Mal by som len drobné pripomienky k niektorým pravidelným rubrikám. Myslím si, že niektoré, čo už dlho vychádzajú, ako napr. snár, by sa mohli nahradíť niečím novým. Pri-vítal by som trebárs nejakú kolónku venovanú rôznym záľubám. Malo by sa tam písť o niečom, čo by zaujalo mladých, napr. o počítáchoch, šachoch a pod. Aj v hudobnej kolónke by sa mohlo písť o niektorých známejších slovenských a poľských spevácoch, speváckach či hudobných skupinách.

Dúfam, že Život nám bude vychádzať ešte dlhé roky. Veď je to takmer jediný prostriedok na udržanie slovenského povedomia medzi krajani, preto má pre nás veľký význam.

**Zaznamenali: JÁN BRYJA
PETER KOLLÁRIK**

KRÁTKO Z ORAVY

V januári sa 75 rokov dožíva krajanka Hermína Jendráčková (4.1.) z Podsklia, 60 rokov Ján Tomala (27.1.) z Pekelníka, 55 rokov Edvard Prilinský (4.1.) z Podvľka a 50 rokov Jozef Stercula (18.1.) z Hornej Zubrice. Všetkým jubilantom k ich sviatku srdečne bla-hoželáme a do ďalších rokov prajeme najmä veľa zdravia a spokojnosti.

• • •

V Hornej Zubrici cestári opravili a súčasne rozšírili most, nachádzajúci sa pri požiarnej zbrojnici. Teraz môžu po ňom pohodlne prechádzať nielen povozy či traktory, ale aj ľahké nákladné automobily.

• • •

V telocvični ZŠ v Podcerwonom sa uskutočnilo 1. kolo VII. súťaže amaterskej ligy 1999/2000 vo volejbale, na ktorom štartuje 7 mužstiev, v tom volejbalisti z Podvľka, ktorí sa tešili zo svojho prvého víťazstva 3:1 nad družstvom Turbacz Mszana Dolna.

PETER KOLLÁRIK

PORADA ŽIVOTA '99

V januári 2000 sa do rúk čitateľov dostáva už 500., jubilejné číslo krajanského kultúrno-spoločenského mesačníka ŽIVOT. Od začiatku jeho vydávania v júni 1958 sa redakcia pravidelne stretáva so svojimi spolupracovníkmi, dopisovateľmi a s krajanským aktívom na výročných poradách, ktoré sa konajú striedavo na Orave a Spiši. Dejiskom tohtoročnej porady bola oravská obec Chyžné.

Porada sa konala 14. novembra 1999 v sále obecného hasičského domu za účasti okolo 75 krajanov z oravských a spišských miestnych skupín SSP. Bol medzi nimi i tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, podpredsedovia ÚV SSP Žofia Chalupková a Robert Kulaviak, čestný predseda SSP Ján Molitoris z Kacvína a predsedovia miestnych skupín.

Pred poradou sa krajania zúčastnili na slovenskej svätej omši v Jablonke, ktorú celebroval kňaz Paweł Kubani. Na organe hral mladý kraján z Hornej Zubrice Adam Soľava. Po omši prevezol autobus krajanov do Chyžného, kde ich v mene miestnej skupiny Spolku v Chyžnom privítal jej predsedca Karol Fula.

Poradu otvoril a viedol šéfredaktor Života Ján Špernoga, ktorý najskôr prítomných vyzval, aby si minútou ticha uctili pamiatku krajanov, ktorí nás v poslednom období navždy opustili. Zároveň podakoval za ich námahu a úsilie v zberaní predplatného a roznášaní Života a vyhodnotil priebeh predplatiteľskej súťaže. Ako s radostou konstatoval, náklad Života sa oproti roku 1998 o niečo zvýšil, za čo možno vďačí najmä odoberateľom zo Sliezska, ako aj krajanom v Krempachoch, ktorí aj tentoraz súťaž vyhrali (208 ks). Na druhom mieste skončila Nová Belá (182), pred Jurgom (146) a Kacvínom (122). Poznamenajme, že na Orave je najväčší počet odoberateľov Života v Jablonke (60), potom v Chyžnom (55), Podvuku (43) a Pekelníku (41). Najaktívnejším účastníkom redakcia odovzdala finančné odmeny.

Nevelké odmeny v súťaži o Zlaté pero dostali tiež najaktívnejší dopisovatelia Života. Potom prešli účastníci porady k plánovaniu budúceho nákladu nášho časopisu, t.j. zabezpečovaniu predplatného Života na rok 2000. Krajania si prevzali kalendáre Života na budúci rok, ako aj vreckové kalendáriky, vytlačené v našej tlačiarni.

V úvode diskusie vystúpil šéfredaktor Života Ján Špernoga, ktorý upozornil najmä na zlú situáciu v oblasti vyučovania slovenského jazyka. Konštatoval, že najkritickejšia situácia na Orave je o.i. v ZŠ č. 2 v Jablonke, v ZŠ v Chyžnom, v ZŠ č. 2 v Podvuku a Hornej Zubrici a vyzval krajanov k hľadaniu východiska z tejto situácie. Tajomník ÚV L. Molitoris k tomu dodal, že je to v prvom rade povinnosť krajan-ských rodičov. Majú však o to dbať aj miestne a obvodné výbory SSP na Orave a Spiši, ktoré sú v najbližšom kontakte s krajanmi. Ďalej hovoril o výletoch a exurziách žiakov a študentov na Slovensko, ktoré ÚV SSP zorganizoval v roku 1999, ako aj o problémoch súvisiacich so zastavením štipendií krajan-ským študentom na stredných a vysokých školách na Slovensku. Čestný predseda ÚV SSP Ján Molitoris vy-

ktoré vždy hovoríval, že keď sa niečo nedá napraviť, treba začať odznova. Navrhhol tiež, že na stretnutiach s rodičmi by predsa len bola potrebná účasť zástupcov ÚV SSP. Otázky slovenskej výučby venovali svoje diskusné príspevky aj bývalé učiteľky slovenčiny Lýdia Mšalová a Vladislava Bogaczová z Hornej Zubrice, ako aj krajanka Mária Milonová z Čiernej Hory.

Krajan Ján Brinčka z Fridmana najskôr podakoval za odmenu obdržanú v súťaži o Zlaté pero a súčasne vyzval všetkých, aby nasledovali jeho príklad. - *Pri upevňovaní národného povedomia môžu veľkú úlohu zohrať aj články z našej histórie*, - zdôraznil. Podpredseda OV SSP na Orave Robert Kulaviak o.i. konstatoval, že zapájanie mládeže do krajan-skéj práce na Orave pokušáva a kriticky zhodnotil malú aktivitu členov MS SSP v Jablonke, ktorí

počas posledných štyroch rokov nedokázali zabrániť pokles žiakov v ZŠ č. 2. V závere diskusie sa ujal slova aj tajomník ÚV L. Molitoris, ktorý prítomných informoval o.i. o tom, že najbližšie zasadanie ÚV SSP bude venované najmä otázkam ďalšieho vyučovania slovenčiny. Pripomeral tiež problémy, spojené s one-skorenými dotáciemi Ministerstva kultúry a umenia PR na vydávanie časopisu Život a kultúrne podujatia Spolku, poukázal na podporu ÚV SSP venovanú rozvoju krajan-skéj činnosti, informoval o doterajšom priebehu volebnej kampane na Orave, o ukončení

opráv v redakcii Života, o založení slovenskej galérie v priestoroch Spolku, kde sa uskutočnila výstava obrazov Lýdie Mšalovej z Hornej Zubrice a Jozefa Lackoviča z Banskej Štiavnice, o dokončovaní výstavby krajan-skéj klubovne v Kacvíne a o adaptácii podkrovných priestorov v sídle ÚV SSP v Krakove. Zároveň v mene trénera mladých Podvľčianskych cyklistov Jacka Jaworského odovzdal podakovanie dolupodpísanému za jeho zaujímavý článok o úspechoch Podvľčanov na pretekoch Poľsko-slovenskej tatranskej ligy' 99 (Život č. 11/99). V poslednom príspevku tajomník MS SSP v Krakove Marek Ślusarczyk vyslovil uznanie za dobré hospodárenie v Spolku a všetkým zažalal veľa zdravia.

Na záver podakujme všetkým krajanom za ich ochotu a obetavosť v propagovaní Života, získavaní jeho predplatiteľov a námahu pri jeho doručovaní odoberateľom. V novom roku 2000 im želáme najmä veľa zdravia, šťastia a úspechov v osobnom i spoločenskom živote.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**JOZEF
KRIŠÍK**
z Vyšných
Lápš

- Blížiaci sa XI. zjazd je vhodnou príležitostou na prehodnotenie činnosti ÚV nášho Spolku a jeho miestnych skupín za posledných päť rokov a na zamyslenie sa nad jeho budúcou činnosťou. Žiaľ, musím povedať, že v súčasnosti činnosť mnohých miestnych skupín, v tom aj našej, dosť stagnuje. Slovenčina pomaly, ale isto, mizne z našich dedín. Hodiny slovenského jazyka u nás navštěvuje len málo žiakov. Myslím si, že by sa to dalo zlepšiť, len treba pre deti niečo robiť, povzbudzovať ich. Prednedávnom sa nám podarilo pre deti z Lápš, Kacviny a Tribša usporiadať jednodňový výlet na Slovensko, s ktorým boli všetci veľmi spokojní. Lenže to nastačí, treba organizovať viacej podobných podujatí, aby žiaci spoznali starú vlast. Samozrejme veľký vplyv na to, či sa deti budú učiť slovenčinu, majú ich rodičia. Možno by bolo dobre urobiť schôdzku MS a porozprávať sa s rodičmi na túto tému. Žiaľ, mnohí mladí rodičia nie sú členmi MS. Najväčšiu možnosť oživiť hodiny slovenčiny vidím v učiteľoch. Myslím si, že by pomohlo, keby sme mali učiteľa slovenčiny z Vyšných Lápš. Keby nemusel dochádzať, mal by častejší kontakt s deťmi, a väčšie šance ich povzbudiť. Lepšie by dal rozpracovať aj rozvrh hodín, aby žiaci nemuseli dlho čakať na hodiny slovenčiny.

Už niekoľko rokov sa v našej obci odbavujú slovenské sväté omše, ktoré, čo musím s poťesením skonštatovať, navštěvuje veľa starších, ale aj mladších Lapšanov. Pre všetkých by som chcel v našej klubovni usporiadať obľátkové stretnutie, aké sa už roky konajú v niektorých dedinách, napr. Krempechoch a Novej Belej. Verím, že aj u nás by sa ujali. A propos klubovne. Je to problém, ktorý už roky trápi nielen mňa, ale všetkých miestnych krajanov. Klubovňa už dlhší čas stojí nevyužívaná a súrne by potrebovala viaceru opráv, napr. výmenu dlážky. Bolo by tiež treba zaviesť v nej ústredné kúrenie a zapojiť ju do kanalizačnej siete. Viem, že Spolok má v súčasnosti mnoho iných výdavkov, avšak možno by sa dalo vyčleniť nejaké peniaze aj na tento cieľ. Taktiež si myslím, že by bolo potrebné zamestnať niekoho aspoň na polovičný úväzok, aby sa o tento objekt a jeho činnosť staral.

Teší ma činnosť ÚV SSP, ako aj výstavba centra slovenskej kultúry v Kacvíne. Je to určite potrebná investícia. Som veľmi spokojný aj s našim krajanským časopisom. Život je dnes naozaj na veľmi dobrej úrovni. Rád ho

čítam, najmä príspevky predsedu nášho Spolku, prof. Jozefa Čongvu, z dejín Jurgova, ale aj celého Spiša. Len škoda, že sa krajan predsedu nemôže zúčastňovať poriad Života a iných stretnutí, lebo mnohí krajania, medzi ktorými sa teší veľkej úcte, by sa chceli s ním stretnúť a porozprávať. Myslím si, že by bolo vhodné pre potreby Spolku a redakcie kúpiť videokameru, aby sa všetky významnejšie krajanské podujatia mohli zaznamenať.

Mnohí naši krajania, v tom aj ja, ešte nemajú krajanskú kartu. Na príčine je zdľahvý postup pri jej vydávaní. Bolo by dobre, keby sa to nejako zjednodušilo. Bol by som rád, keby sa tento preukaz dalo vybaviť naraz pre všetkých členov našej miestnej skupiny.

**JÁN
ŠVIENTEK**
z Pekelníka

- Na Orave práve teraz prebieha volebná kampaň, počas ktorej krajania volia výbory MS i delegátov na zjazd a diskutujú o svojich problémoch. Starosti sú aj u nás v Pekelníku. Napr. nepodarilo sa nám získať potrebný počet detí na vyučovanie slovenského jazyka v ZŠ, ale aj v gymnáziu, ktoré bolo od septembra 1999 otvorené v našej škole a navštievujú ho aj žiaci z nedalekého Podsklia.

Máme tiež problém s obnovením nejakého krúžku, v ktorom by účinkovali krajania alebo ich deti. Máme na mysli napríklad divadelný krúžok, ktorý v našej obci kedysi existoval, kedy slovenský jazyk u nás vyučovala krajanka Lídia Mšalová. Vtedy bolo viacej aktívnych ľudí, ktorí boli ochotní angažovať sa v práci s budúcim pokolením. Žiaľ, v súčasnosti ich akosi ubúda. Uvedomujeme si, že časy sú čoraz ďažšie a ľudia musia v prvom rade zarábať na živobytie, čiže aj voľného času majú menej ako kedysi.

Zarábať na seba a rozvoj našej kultúrno-spoločenskej činnosti musí aj Spolok, čo sa mu, zdá sa darí, najmä vďaka príjomom z tlačiarne. Treba teda kráčať s duchom doby, čomu v súčasnosti nasvedčujú aj iniciatívy ÚV SSP. Prejavujú sa o.i. vo výstavbe veľkého centra slovenskej kultúry v Kacvíne na Spiši. Dúfame, že sa nájdú potrebné prostriedky aj na vybudovanie podobného objektu u nás na Orave. Je veľmi potrebný. Ide nielen o to, že sa v doterajšej obvodnej klubovni v Jablonke napr. počas obľátkových stretnutí, či po nedeľnej slovenskej omši nemôžeme všetci pomestíť, ale aj o to, aby sa z tohto centra šírila slovenská kultúra na celú hornú Oravu.

Na zjazde by bolo potrebné zamyslieť sa nad zmenou stanov, aby nám zaručovali zastúpenie vo vedení Spolku. Nechceme však, aby to vyzeralo tak, že chceme náš Spolok deliť na Oravu a Spiš. Určitá rovnoprávnosť by však mala existovať. Krajania na Spiši, kde je situácia značne lepšia, by mali Orave pomáhať, vedľapokonide o naše spoločné dobro a budúcnosť Spolku.

JÁN SOLUS
z Repíšk

- Naša miestna skupina je dosť malá a snáď aj preto menej aktívna. Dnes, keď dochádza k národnostnému premiešaniu obyvateľstva, je tažšie rozšíriť členskú základňu a zapojiť mládež do činnosti miestnej skupiny Spolku. Mladí ľudia v súčasnosti už o také veci akosi nemajú záujem. Možno keď budú starší, sami si uvedomia svoj pôvod, a pochopia význam nášho Spolku. Ešte pred niekoľkými rokmi bol u nás väčší záujem o krajanskú organizáciu. Mali sme aj viac predplatiteľov Života. Lenže vtedy mnohí ľudia pracovali na Slovensku, teda aj slovenčina im bola bližšia. Naša miestna skupina nemá klubovňu, takže sa ani nemáme kde stretnať. Nejaká miestnosť by sa v obci možno aj našla, len neviem, ako by to bolo s platením nájomného. V budúcnosti by som mohol na klubovňu MS poskytnúť miestnosť v mojom dome, ale najprv ju musím ešte dobudovať. Iná vec, že takúto klubovňu treba zariadiť, aby tam krajania, najmä deti a mládež, radi chodili. Voľakedy boli v klubovniach televízory a nejaké spoločenské hry, a to stačilo. Lenže dnes by bolo treba vymyslieť niečo iné, čím by sme mohli mládež zaujať. Všetko je však závislé od finančných prostriedkov. Chápem, že od ÚV SSP v tomto smere nemôžeme veľa očakávať, lebo je veľa miestnych skupín a veľa potrieb. Okrem toho Spolok má rozbehnuté aj väčšejšie investície, ako je napr. výstavba domu slovenskej kultúry v Kacvíne. Musíme pochváliť túto investíciu. Myslím si, že je potrebné, aby sme mali aspoň po jednom takomto objekte na Spiši a na Orave.

Už dlhšiu dobu je vydávaná krajanská karta. Nemôžem povedať, v akej miere spĺňa svoj účel, keďže ju ešte nemám, a nemajú ju ani členovia našej MS. Myslím si, že tento preukaz by sa ovela viac zišiel pred rokmi, keď mnohí krajania chceli vycestovať na Slovensko, alebo si tam hľadať prácu. Dnes už takmer každý má cestovný pas a môže bez ľažkosti prechádzať cez hranicu. A s prácou sú rovnaké problémy na Slovensku, ako aj v Poľsku.

**Vladislav
PIERONEK
z Podvlka**

- V mnohých miestnych skupinách nášho Spolku, v tom, žiaľ, aj v našej, začala práca v posledných rokoch akosi pokulhávať. Musíme sa teda zamyslieť nad tým čo robiť, aby sa krajania znova zaktívnili. Mnohí už totiž nemajú také silné národné cítenie ako voľakedy, zo školy sa nám stratila slovenčina a na zavedenie slovenských bohoslužieb v našom kostole sv. Martina už čakáme niekoľko rokov, zatiaľ, žiaľ, bezvýsledne. Preto nás nesmierne potěšilo, keď sa pri príležitosti poslednej prehliadky dychoviek, ktorá sa konala v našej obci

v auguste 1999, uskutočnila v podvlčianskom kostole slovenská sv. omša. Myslím, že to bol dobrý nápad, ktorý nám snáď pomôže pritiahať viac krajana do našej činnosti.

Nás azda najviac teší to, že sa nám ďalej darí udržiavať činnosť nášho ochotníckeho divadelného súboru Ondrejko, ktorý pôsobí nepreružte už skoro 50 rokov. Hoci sa jeho zloženie už viackrát menilo a zo súboru odišlo mnoho nádejnych a najmä mladých hercov, jeho základňa je pevná a divadielko ďalej s úspechom vystupuje nielen na Orave či Spiši, ale aj na Slovensku. Potrebovali by sme už sice do neho novú, mladú krv, ale myslím si, že aj tak naň môžeme byť právom hrđí.

Druhou vecou, ktorú by som chcel na Zjazde navrhnúť, je otázka lepšieho finančného zabezpečenia a vybavenia krajanských klubovní. Mnohé totiž nemajú čím upútať záujem práve mladých ľudí. To je už nás starý a pálčivý

problém, ktorý podľa mňa treba vyriešiť. Mnohí krajania by tiež chceli viacej výletov na Slovensko, hoci treba priznať, že ÚV SSP na naše deti nezabúda a umožnil im už viackrát spozať vlast svojich predkov. Dúfajme, že situácia na Orave, ako aj v našej obci sa bude postupne meniť k lepšiemu. Vedúca divadielka v Podvlke Genovéva Prilinská bola totiž nedávno zvolená za novú predsedníčku OV SSP na Orave a svojou aktivitou by mala do našej činnosti pritiahať aj ďalších. Možnosti nápravy hľadáme aj počas terajšej volebnej kampane. Na záver ešte jedna pripomienka. Členovia najvyšších orgánov Spolku, najmä ÚV SSP, by mali oveľa častejšie chodiť medzi ľudí v jednotlivých obciach, povzbudzovať ich a zapájať do krajanskej činnosti.

**Zanamerali: JÁN BRYJA
PETER KOLLÁRIK**

PRIHRANIČNÁ OBEC

Spišská obec Kacvín, ležiaca takmer na samej hranici so Slovenskom, mení svoj výzor doslova zo dňa na deň. Kedysi vďaka mnohým prvkom starej drevenej zástavby, napr. zaujmavým obilným sýpkam, pekným dreveniciam, zrubovým stodolám, či vodnému mlynu, patrila určite medzi najzaujímavejšie spišské dediny. Žiaľ, dnes sú tieto staré objekty ozajstnou zriedkavosťou.

Kacvín sa rozrástá

V súčasnosti každému návštěvníkovi tejto obce hneď padnú do očí nové, moderné stavby, ktorých je v Kacvíne neúrekom. Dalo by sa povedať, že dnes sa v obci stavia na každom kroku. Niet vari ani jednej ulice, na ktorej by nebolo niekoľko rozostavaných, či čerstvo vybudovaných domov. Najväčším objektom je určite budova Domu slovenskej kultúry v centre obce, ktorá je v súčasnosti najväčšou investíciou našho Spolku. Napriek finančným ťažkostiam výstavba objektu napreduje. Pred zimou bola budova ukončená v hrubom stave, hlavne vďaka podpore Ministerstva zahraničných vecí SR, Ministerstva kultúry SR, prezidenta PR a samozrejme prostredkom, ktoré vyhospodáril nás Spolok, ale aj vďaka pomoci jednotlivcov, hlavne z radov našich krajanov. Významný podiel na tomto diele majú kacvínski krajania, ktorí na ňom odpracovali množstvo hodín. Doterajšie náklady na výstavbu tohto objektu predstavujú 270 tisíc zlôtých. Dúfajme, že sa Spolku podarí získať ďalšie prostriedky, aby hneď na jar mohli stavebné práce po-

Učiteľka slovenčiny A. Góra

Výstavba Domu slovenskej kultúry v Kacvíne rýchle napreduje

kračovať a Dom slovenskej kultúry mohol byť odovzdaný do užívania už v tomto roku. Práce je ešte veľa: prikryť dom plechom, namontovať obloky, napojiť na vodovodnú a kanalizačnú sieť, omietnuť vnútri aj vonku a urobiť ostatné dokončovacie práce.

Záujem o slovenčinu

S ľútostou musíme skonštatovať, že dnes udržanie výučby slovenčiny v mnohých spišských či oravských školách sa stalo nemalým problémom. Pred niekoľkými rokmi bola v Kacvíne odovzданá do užívania nová škola. Moje prvé kroky teda smerovali práve tam, aby som sa dozvedel, ako je to so slovenčinou v Kacvíne. Vyučuje ju krajanka Alžbeta Góra.

Nová základná škola

Kacvínsky richtár S. Wójcik

V tomto školskom roku hodiny slovenčiny navštevuje 23 žiakov z tretieho až ôsmeho ročníka. Sú rozdelení do dvoch skupín: na začiatočníkov (3. - 5. trieda) a pokročilých (6. - 8. trieda). Kedže v skupinách sú žiaci z rôznych tried, ľahko je zladiť rozvrh hodín, aby vyhovoval všetkým. Preto vyučovanie slovenčiny prebieha väčšinou neskoro poobede. Je potešujúce, že v Kacvíne nemizne záujem o slovenský jazyk. Vedľa len v tomto roku sa naďaž zapísalo 13 nových žiakov. Dúfajme, že aspoň tolko sa ich zapíše aj v budúcom školskom roku. Ako nám povedala paní učiteľka, vyučovanie prebieha bez problémov.

- Mame k dispozícii dostatočný počet učebníck a kníší, - hovorí A. Góra. - Len škoda, že sú to väčšinou už staršie príručky. Zíšli by sa nám aj novšie učebnice. Potrebovali by sme tiež gramofón, lebo máme veľa krásnych slovenských platní a nemôžeme ich využiť. Deti si veľmi ochotne požičia vajú na čítanie slovenské knihy a časopisy. Škoda však, že sú to hlavne staré časopisy. Potrebovali by sme novšie, najmä pre mladších žiakov, ako napr. Slniečko či Ohník, ktoré dokažu deti zaujať a môžu byť aj vhodnou didaktickou pomôckou.

Po povodni

V dnešných časoch sa všetky dediny snažia ísť s duchom času. Modernizáciu je cítiť na každom kroku. Nie je tomu ináč ani v Kacvíne. Dnes je už takmer celá dedina zapojená do kanalizačnej siete. Nemálo času a peňazí pohltila oprava poľných ciest. Totiž, niekedy sa stáva, že prírodný živel dokaže v jednej chvíli zničiť to, na čom človek pracoval nezriedka celé roky. Kacvínčania sa o tom v minulom roku presvedčili na vlastnej koži. Ôsmeho júla 1999 sa nad niektorými spišskými obcami prehnala silná búrka, ktorá mnohým roľníkom narobila veľké škody. Zvlášť postihnuté boli obce Kacvín a susedná Nedeca, kde rozvodnená rieka zatopila niekoľko hospodárstiev a mnohým gazdom zničila úrodu. Utrpeli všetky cesty, najmä poľné, ktoré sa stali úplne nejazdné. Preto Kacvínčania museli namiesto do rozvoja obce investovať do odstraňovania povodňových škôd.

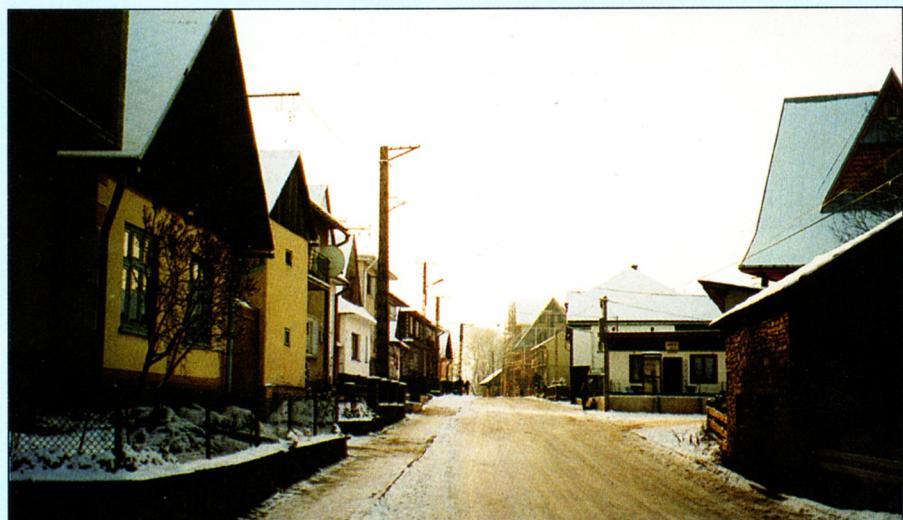
- Škody boli naozaj veľké, - hovorí miestny richtár Stefan Wójcik. - Voda zaliala v obci šesť hospodárstiev a mnohým gazdom zobraza z pola celú úrodu. Na viacerých miestach sa odtrhli a zviezli dolu celé kusy svahu, čo spôsobilo ďalšie škody. Po povodni len pri oprave poľných ciest v našej obci prepracoval bager vyše 330 hodín. Tie-to opravy nás stáli už vyše 20 tisíc zlôtých. Za 1200 zlôtých sme museli postaviť novú lávkou cez riečku k nedalekému hraničnému priečodu, lebo

starú vzala voda. Voda tak tiež podmyla kanalizačné potrubia na ul. sv. Anny. Museli sme tam naviežť 30 nákladných automobilov štrku, aby sme ich opäť zasypali. Po povodni si opravu vyžadovali aj niektoré mosty v obci. Odstraňovanie tej následkov pohltilo všetky naše dotácie za rok 1999.

Plány do budúcnosti

Dúfajme, že v budúcnosti sa všetky živelné pohromy budú obci vyhýbať, aby sa občania mohli pustiť aj do nových investícii. Majú veľké plány. Ako nám povedal richtár, v roku 2000 by chceli celú obec zapojiť do kanalizačnej siete. Zatiaľ sú zapojené len hlavné ulice: sv. Anny a Jána Pavla II. Okrem toho by chceli vyasfaltovať Školskú ulicu, a namontovať osvetlenie okolo novej školy. Prednedávnom bolo pri škole zriadené športové ihrisko. V budúcnosti chce Kacvínčania pri škole vybudovať športovú halu. Časť tohto ročníka prostriedkov plánujú vyhradiť na hraničný priečod Kacvín-Velká Franková. Tento priečod donedávna slúžil len pre malý pohraničný styk. Richtár Wójcik nás však uistil, že od júla 1999 je to už riadny medzinárodný priečod. Priečod je otvorený v letnej sezóne od 6. ráno do 19. večer, kym v jesenno-zimnom období od 9. do 16. hod. Aby však naozaj mohol slúžiť svojmu účelu, treba doňho trošku investovať. Vedľa doteraz sa tam nedalo ísť autom, len peši. Ako sme sa dozvedeli, už v tomto roku má byť k priečodu urobená riadna vytvrdnená cesta a v budúcnosti aj poriadny most cez riečku. Dúfajme, že sa tieto plány čoskoro uskutočnia, a obyvatelia po oboch stranach hranice budú môcť naplno využívať tento priečod.

Text a foto: JÁN BRYJA

V strede obce

V rámci programu „Ambasador“ zástupcovia Školy pre riadenie kultúry Jagelovskej univerzity v Krakove, Slovenského Inštitútu (SI) vo Varšave a Mestského úradu v Krakove zorganizovali prednášku na tému *Kultúrna a vzdelávacia politika Slovenskej republiky*, ktorú predniesol dňa 14. novembra 1999 v aule Collegium Novum JU v Krakove veľvyslanec Slovenskej republiky v Poľsku Ondrej Nemčok.

V starobylej aule si prednášku vypočuli mnohí záujemcovia o túto problematiku, v tom riaditeľka SI vo Varšave Aurélia Pobežalová, predsedna a tajomník ÚV SSP Jozef Čongva a Ľudomír

búrlivý rozvoj slovenského baníctva, najmä v Banskej Štiavnici a okolí (v 16. až 18. stor.), významnú úlohu učencov, napr. Maximiliána Bella, Jozefa Petzvala, Jána Segnera a ďalších, nezastupiteľnú úlohu Matice slovenskej (1863) v prebúdzaní a upevňovaní národného povedomia Slovákov, slovenskú ľudovú kultúru a folkór, pripomenu bohatú tvorbu slovenských spisovateľov, básnikov, hudobných skladateľov, maliarov, sochárov, rezbárov a pod. Od historických faktov potom prešiel k zhodnoteniu súčasnej situácie v školstve a kultúre na Slovensku. O.i. uviedol, že na Slovensku sa na-

okolo 1-2% prostriedkov zo štátneho rozpočtu. Slovenské školstvo je budované na demokratických základoch a splňa všetky požiadavky akademických slobôd a iné podmienky, ktoré stanovila Európska únia.

Po prednáške sa začala beseda, počas ktorej musel pán veľvyslanec odpovedať na množstvo otázok. J. Čongva sa napríklad spýtal, či sa na Slovensku nadálej používa titul akademik. Ďalšie otázky sa týkali o.i. úlohy, akú v minulosti na Slovensku zohrali nemeckí osadníci, najmä v rozvoji Spiša a Banskej Štiavnice, ako sa v súčasnosti na Slovensku hodnotí osobnosť Andreja Hlinku, aké slovenské kultúrne inštitúcie pôsobia v zahraničí a podobne. Po vyčerpávajúcich odpovediach pána veľvyslance stretnutie skončilo. Organizátori na záver odovzdali kyticu kvetov riaditeľke SI vo Varšave A. Pobežalovej a manželke p. veľvyslanca.

KULTÚRNA A VZDELÁVACIA POLITIKA SR

Molitoris, vedúca katedry slovenského jazyka JU v Krakove Dr. hab Halina Mieczkowska, Dr. Maryla Papierzová, Dr. Elžbieta Orwińska-Ružiczková, lektorky slovenského jazyka na JU v Krakove PhDr. Anita Krčová a Mgr. Vlasta Juchniewiczová, študenti slovakistiky JU v Krakove, zástupca našej redakcie a ďalší.

V úvode sa O. Nemčok podakoval organizátorom stretnutia za pozvanie a potom v asi pol-hodinovom prejave predniesol množstvo zaujímavých informácií o kultúrnej a vzdelávacej politike SR. Pán veľvyslanec predstavil prítomným obšírný prierez z histórie Slovákov od vzniku Samovej ríše a príchodu vierožvestov Cyril a Metoda (863) na Veľkú Moravu. Pripomenal Príbinovu Nitru i slovenské školstvo v období od 1385 až do r. 1500, kedy na Slovensku vznikla jedna z najstarších univerzít v Európe Akadémia Istropolitana v Bratislave (1467) a na univerzite vo Viedni pôsobilo až 9 slovenských profesorov, napr. Vavrinec Benedikt z Nedozier a Ján Jeseňius. Ďalej hovoril o založení univerzity v Trnave (1635), ktorú otvoril arcibiskup Peter Pázmány, o vzniku jedinej v tom čase baníckej školy v Európe, založenej v Banskej Štiavnici (1770), o ideánoch slovanskej vzájomnosti, ktoré hľásali Ján Kollár a Pavol Jozef Šafárik, o kodifikácii spisovnej slovenčiny Ľudovítom Štúrom, o hnutí Hlasiestov (od 1857), o vzniku 1. ČSR (28. októbra 1918) a postavení Slovenska a Slovákov v nej, o období Slovenského štátu (1939-1945) a udalostach po 2. svetovej vojne, (o.i. revolučiach v Maďarsku a Poľsku - 1956), o snahách zaviesť v Československu socializmus s ľudskou tvárou, o ozbrojenej intervencii štátov Varšavskej zmluvy (21. augusta 1968) a napokon o nežnej revolúcii v Československu (17. novembra 1989), ktorá pripela k zavedeniu demokracie a neskoršiemu vzniku samostatnej Slovenskej republiky (1.1. 1993).

V druhej časti svojej prednášky sa O. Nemčok zameral hlavne na úlohu školstva a výučby na Slovensku. V tomto kontexte uviedol niekoľko dôležitých historických faktov, ktoré v značnej miere ovplyvnili jeho rozvoj od čias Veľkej Moravy až po súčasnosť. Spomenul o.i.

chádza 15 univerzít, dve vojenské a jedna policijná vysoká škola a jedna súkromná vysoká škola City Univerzity v Trenčíne. Na slovenských vysokých školách študuje celkom 95 tisíc študentov, z toho 2200 cudzincov, ktorých učí 4000 profesorov a docentov a 10 tisíc ďalších akademických učiteľov. Na jedného vysokoškolského učiteľa pripadá 10 študentov. Do 1. ročníka VŠ bolo v školskom roku 1999/2000 prijatých 31 5000 študentov.

- Naše školstvo, - povedal na záver O. Nemčok, - sa ročne vynakladá 16% a kultúru

Velvyslanec SR Ondrej Nemčok →

*Pred koncertom (sprava): J. Čongva,
L. Molitoris, O. Nemčok a A. Pobežalová* ↓

*Velvyslanec
v rozhovore (zľava)
s J. Kyselovou,
J. Vahančikovou
a A. Pobežalovou* →

NAŠI ZLATÍ JUBILANTI

Výročie zlatej svadby, t.j. 50 rokov spoločného manželského života, je neobyčajným dôvodom na oslavu. Jedným z krajanských párov, ktorí v minulom roku oslávili 50-ročné jubileum spoločného života sú manželia Cecília a Karol ZBOREKOVCI z Jablonky. Navštívil som ich a požiadal, aby porozprávali o svojich životných osudoch.

Cecília Zboreková, rodená Ďubková (nar. 9. decembra 1929), pochádza, podobne ako jej manžel, zo slovenskej rolnickej rodiny.

- Mala som osem súrodencov, - hovorí - šesť sestier a dvoch bratov. Štyri sestry, t.j. Mária (Jablonská), Štefánia (Janečková), Jozefina (Bránišová) a Anna (Kočalková) žijú už vyše 50 rokov na Slovensku, kam odísli krátko po skončení 2. svetovej vojny. Nežijú už žial, moje sestry Paulína a Emília, a ani bratia Alojz a Jozef. Tešíme sa najmä z toho, že sme spolu s manželom prežili tých neuveriteľne dlhých 50 rokov v zdraví a spokojnosti. Hoci neraz bolo ťažko, vtrvali sme až dodnes. Prežili sme za ten čas toľko, že sa to nedá ani opísať. Moji rodičia Ján a Karolína (rod. Joniaková) sa veru museli poriadne obracať, keď chceli užívať

tolko hladných krkov. Ťažko pracovali, aby sme sa mali dobre. Je len samozrejmé, že aj my, deti, sme už od útleho veku museli pomáhať na našom nevelkom gazdovstve, a to každý podľa svojich možností. V roku 1936, keď som dovršila sedem rokov, začala som chodiť do ľudovej školy v Jablonke. Dva roky

dlová, dcérka Angely, bude v tomto roku maturovať v Technickom lyceu vo Veľkej Lipnici a vo svojich ďalších štúdiach by chcela pokračovať na Slovensku. Veľmi túži stať sa novinárkou. Náš najstarší vnuk Janusz Zborek pracuje ako predavač v obchode s nábytkom v Jablonke a najmladší vnúčik, 10-ročný Robko Gjondla, je žiakom 3. triedy ZŠ v Jablonke.

Manžel Cecílie Karol Zborek sa narodil 2. septembra 1924 v Jablonke. Mal dve sestry, ktoré, žiaľ, už nežijú. Otec mu zomrel, keď mal 10 rokov a deti ďalej vychovávala matka.

- Hoci sme sa čoskoro stali sirotami, - hovorí Karol, - mama sa snažila dávať nám lásku aj za nežijúceho otca. Hoci sa musela ako vdova vela natrápiť, myslím si, že z nás vychovala poriadnych a pracovitých ľudí. Do školy som začal chodiť v roku 1931, ale keď v roku 1934 zomrel otec, ďalej som do školy už nechodil. Vtedajšie predpisy totiž dovoľovali, aby chlapec -

sirota a „živitel“ rodiny nemusel ďalej pokračovať vo výuke. Namesto toho som oneľho začal pracovať na rodičovskom hospodárstve, a neskôr, v období vojny som pracoval u Augustína Ďurčáka z Hornej Zubrice, ktorý mal v Jablonke výrobnu tehál a škrídly. Odvtedy však chorlaviem na chrboticu, veď za tých šesť rokov som vyrobil vyše 50 tisíc tehál a 230 tisíc škridiel. Hoci som na vojne nebola, v lete roku 1944, t.j. krátko pred vypuknutím SNP v Banskej Bystrici, som dostal povolávací lístok do slovenskej armády a mal som narukovať do Trstenej. Nakoniec z toho zišlo, pretože prišlo rozhodnutie, že brancov z môjho ročníka neberú. Po skončení vojny som nadáľ pracoval na rodičovskom hospodárstve a v 60. rokoch som sa stal hájnikom v jabolonskom urbárskom lese. Odpracoval som tam vyše 16 rokov. Do dôchodku som prešiel v roku 1981.

Poznamenajme, že manželia Zborekovci vychovali dve deti - dcéry Cecíliu (Zboreková) a Angelu (Gjondlová), ktoré aj so svojimi rodinami žijú v Jablonke, a dožili sa už aj siedmich vnukov.

Manželskú vernosť a lásku si opäťovne slúbovali v jabolonskom kostole 14. novembra 1999 a svoju zlatú svadbu oslávili v rodinnom kruhu spolu so svojimi dcérami, vnukmi a ďalšími príbuznými. K peknému životnému jubileu im okrem najbližšej rodiny blahoželali aj mnohí jabolonskí krajania a susedia, ktorí im do budúcnosti priali najmä veľa zdravia, lásky a pokoja. K srdiečným prianiam sa priprájame aj my.

Slávostný koncert

V últnej sále katedry slovanských filológií sa po skončení besedy uskutočnil zaujímavý koncert, na ktorom sa prítomným predstavili dve slovenské virtuózky z Banskej Bystrice, ktoré predstavil Andrzej Ślezak z Krakova, veľký milovník vážnej hudby a priateľ Slovenska. Koncert sa skladal z dvoch časťí: diela Georgea Huea - Fantázia a modernej skladby Vojtechu Didiho - Musica pre flautu a klavír. Za klavír si zasadla Jana Vahančková, bývalá štipendistka Hudobnej akadémie v Krakove, v súčasnosti učiteľka hudby na Hudobnej akadémii v Banskej Bystrici, ktorú sprevádzala flautistka Jana Kyselová, študentka posledného ročníka na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, členka opery v Banskej Bystrici. Obe umelkyne predvedli technicky náročné skladby vo výbornom rytme a tempe. Prítomní počuli clivé i buráčavé tóny „čarovnej“ flauty, doplnované zvukmi klavíra, ktoré raz zneli ako trilly slávika a inokedy pripomínali mrmlanie starého medveda. Umelecky hodnotné vystúpenie mladých slovenských virtuózok odmenili poslucháči búrlivým potleskom.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

som sa učila po poľsky a ďalších päť po slovensky. Bolo to za Slovenského štátu, v období 2. svetovej vojny. Hoci som sa rada učila a bola som veľmi dobrá žiačka, jeden rok som musela opakovat, keď ma poľská učiteľka matematiky, vtedy sa to volalo „rachunki,“ nechala prepadnúť. Napriek tomu som školu ukončila a potom som, až do vydaja, pracovala na rodičovskom hospodárstve. S mojím manželom Karolom Zborekom sme sa spoznali na páračkách, kde chodieval hrávať na heligónku. Zobrali sme po štyroch rokoch známosti a sobáš sme mali 15. novembra 1949 v kostole Premenia Pána v Jablonke. Po svadbe sme začali bývať u manželovej matky, ktorá bola vdovou. Dnešný dom sme si postavili až v sedemdesiatych rokoch. Členmi Spolku sme sa spolu s manželom stali krátko po založení nášho Spolku, ja som okrem toho v rokoch 1947 až 1949 hrávala aj v divadelnom krúžku, ktorý viedol učiteľ Kniežacký. Veľmi milo si spomínam účinkovanie v divadelnej hre Kamenný chodníček, ktorú sme s úspechom predvádzali aj po okolitých obciach. Časopis Život si predplácame od jeho vzniku, chodíme na všetky krajanské podujatia a veľmi sme sa potešili, keď sa v Jablonke podarilo zaviesť slovenskú sv. omšu. S paní učiteľkou Katarínou Reisovou sme sa často stretávali v krajanskej klubovni, kde sme maľovali veľkonočné kraslice, párali perie, pripravovali výzdobu a pod.

Spolu s manželom sa samozrejme tešíme z úspechov svojich detí a vnúčat, ktoré nám robia veľkú radosť. Vnučka Katarína Gjon-

REZKÁ DEVÄŤDESIATNIČKA

Za najstaršou obyvateľkou Repísk, Helenou GROCHOLOVOU, som sa vybral do Vojtičkovho Potoka koncom novembra. Kedže do Repísk po prvom snežení už autobusy nechodia, potešilo ma, že stareňka býva hneď na začiatku obce. Avšak na moje veľké prekvapenie, nezastihol som ju doma, kedže išla do susedného Grocholovho Potoka do kostola. - Deväťdesiatročnej babičke s paličkou bude cesta domov trvať určite veľmi dlho, - pomyšľel som si, - a vybral som sa jej opäť. Tu ma však čakalo ďalšie prekvapenie. Babička Grocholová nie lenže pri chôdzi nepotrebovala paličku, ale kráčala tak rezko, že som s ňou ledva vystačil udržať krok. Už cestou domov sa ochotne pustila do rozprávania o svojom živote.

Cely život na hospodárstve

Narodila sa 21. marca 1909 v Repiskách - Brijovom Potoku ako šieste, najmladšie dieťa Jána a Evy Budzovcov. Rodičia vlastnili väčšie gazdovstvo, na ktorom museli pomáhať aj deti.

- Práca na hospodárstve nebola nikdy ľahká, - vrávila Helena Grocholová, - avšak za môjho detstva, keď nebolo strojov a všetko sa robilo ručne, bola o to úmornejšia. Kolko len práce bolo napr. so zemiakmi, či obilím. Pluh sa vtedy u nás nepoužíval, všetko pole bolo treba motykkami pokopať, hrudy zeme porozbíjať, zemiaky zasadíť, odburinit, obhnúť, vykopat... Všetko ručne. To boli iné časy. Aj obilie sa kosiilo, hrabalo a mlátilo ručne. Cez žatvu sme po večeroch povriesla zo slamy súkali. Ako deti sme od jari až do jesene museli pásť kravy, ovce, ba aj husi. Ludia sa v zime po večeroch schádzali na priadkach. Ved' vtedy sme si z oblečenia nič nekupovali, všetko sme si sami vyrobili z ľanového plátna. To sa podľa kvality delilo na tri skupiny. Najlepšie bolo tzv. tenké, z ktorého sa šili sviatočné košeľe. Košeľe na všedný deň sa šili z menej kvalitného, tzv. pacišného plátna, kym plátno najhoršej kvality bolo určené na nohavice. Po večeroch sme si svietili len malou olejovou lampou, pri takomto slabom svetle sme všetko robili.

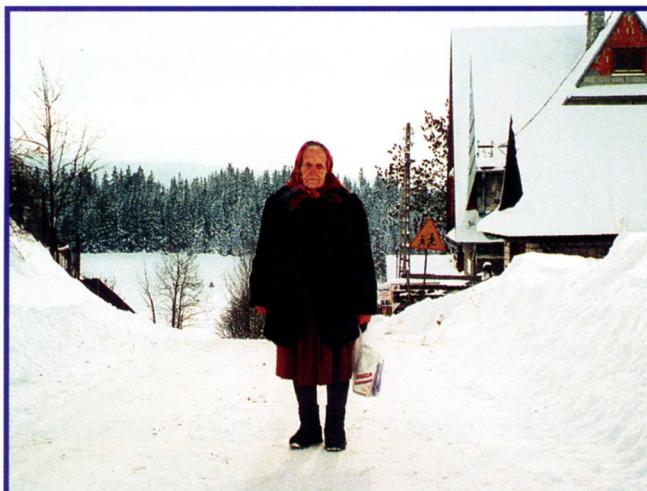
Spolu s Helenou na hospodárstve pracovali aj ostatní súrodenci: sestry Mária, Anna, Žofia, Agneša a brat Vojtech. Do školy chodila Helena len dva roky.

- Prvý rok sme sa učili po maďarsky, druhý po poľsky, - spomína. - Potom však učiteľ vycestoval a tak sme do školy nechodili. Len čítal a písal nás učil jeden chlap z našej dediny.

Manželstvo

V roku 1932 sa Helena vydala za Jána Grocholu z Repísk - Vojtičkovho Potoka. Dnes s úsmievom spomína na svadbu, ktorá trvala dva dni.

- Nebola to príliš bohatá svadba, aj keď na nej nič nechybalo, - hovorí. - Jedli sme praže-

Babička H. Grocholová cestou z kostola

nicu, zemiakové koláče - tzv. grulovníky, ale bolo aj mäso. Jedlú sa vždy podávali v jednej misie, a preto niektorým sa z neho ušlo len málo. Kto neboli dosť šikovní, ten sa nenajedol.

Po svadbe začali bývať u Jánových rodicov. Onedlho sa však pustili do stavby vlastného domu. To bolo jedno z najľažších období v živote Heleny, keďže popri gazdovstve si veľa práce na stavbe robili sami.

- Tehlu sme vyrábali z hliny nedaleko cintorína v Brijovom Potoku, - spomína Helena.

- Tam som niekolokrát denne musela chlapom jedlo nosiť. V roku 1946 sme sa konečne mohli prestať do vlastných obydlí. Od mojich rodičov a od svokrovcov sme dostali trošku pola a po jednej krave, takže sme začali gázdovať na vlastnom.

Tazko bolo vyžiť z nevelkého hospodárstva, preto Ján Grochola často odchádzal za prácou z rodnej obce, a celé gazdovstvo mala na starosti Helena. Dlhý čas robil na Slovensku, medziiným v rokoch 1938-39 bol hájnikom na Prislope v Podspádoch. Keď prišla vojna musel sa vrátiť domov. Naštaste vojnovým útrapám sa vyhol. Nemusel ísť na frontu, absolvoval len niekoľkokrátne školenie. Po vojne najprv pracoval ako murár v Starom Smokovci, neskôr, v rokoch 1957-1974, bol zamestnaný v TANAP-e.

Rodinné tragédie

Nenadarmo sa hovorí, že nešťastie nechodí po horách, ale po ľuďoch. Helena Grocholová

sa o tom mohla neraz presvedčiť, život jej uštedril nejeden ľažký úder. Najbolestnejšie prežívali s manželom smrť dvoch detí. Najstaršia dcéra Mária sa utopila a najmladší syn Andrej sa narodil mŕtvy.

- Stalo sa to v lete 1933, - spomína na bolestný zážitok Helena. - Mária mala vtedy len päť mesiacov. Bol krásny deň, pekne som ju vyobliekala a vybrali sme sa navštíviť manželovho švagra, ktorý bačoval vo Falštine. Išla s nami aj 18-ročná manželova sestra. Na späťnej ceste nás prekvapila silná búrka. Voda

v rieke tak pribrala, že sme v Nižných Lapšoch mali problém, ako prejsť vozom cez rieku. Nanešťastie sa kôň v rieke vyplášil, voz sa prevrátil a nás všetkých vzala voda. Mne sa horko-ťažko podarilo dostať na breh, avšak dcéra aj so švagrinou sa utopili. Švagrinu našli v Nedeci, kym Máriu až niekde v Ľacku. Keď vtedy nebolo dovolené telá prevážať, obidve sme pochovali na mieste.

Žialbohu, ani Jánovi Grocholovi nebolo súdené dožiť sa vysokého veku. V roku 1974 ochorel na nádor hrtana. Dlhý čas strávil v nemocnici v Zakopanom. Nakoniec 12. októbra 1977 zákernej chorobe podľahol. Okrem spomínaných detí mali manželia Grocholovi

vci ešte ďalšiu dcéru Máriu a syna Jozefa. Obaja bývajú vo Vojtičkovom Potoku. Mária sa vydala za Andreja Jurgoviana a odišla z rodného domu. Jozef si vzal manželku z Brijovho Potoka a ostal na rodičovskom gazdovstve.

Ked pôst, tak pôst

Babička Grocholová nám povedala, že voľakedy sa žilo oveľa fažie ako dnes. Roboty bolo viac a jedla menej, ale ľudia boli zdravší a možno aj šťastnejší ako dnes.

- Najčastejším jedlom boli krúpy, zemiaky a kapustová polievka, čiže tzv. kvašnica, alebo bryndzová polievka, - spomína. - Len raz do roka sme zabýiali. Muselo to stačiť na rok pre celú rodinu. Chovali sme súčasne aj ovce a husi, ale keďže nás bolo až šesť súrodencov, neušlo sa nám z nich príliš veľa. Mäso sme jedávali len v nedelu ráno s polievkou a zemiakmi. Na obed boli jačmenné krúpy. Cez veľký pôst sme v stredy, piatky a soboty nejedávali ani mliečne výrobky, iba kapustnicu a pečené zemiaky s kapustou. Nikto však nenamietal, každý bol spokojný s tým, čo dostal.

Dodajme na záver, že babička Grocholová, bola dlhé roky členkou našho Spolku. Dnes sa môže tešiť zo 6 vnukov a 9 pravnukov. Do ďalších rokov jej želáme pevné zdravie a ešte mnoho krásnych slnečných dní.

Text a foto: JÁN BRYJA

ZVONY ZVONIA...

Počujeme ich vlastne každý deň, v nedele i vo sviatky zvolávajú farníkov na bohoslužby, zvonia na Anjel Pána... Na Vianoce znejú radosne, keď veriacim zvestujú, že sa narodil Kristus Pán. Ich hlas však znie smutne, keď odprevázame svojich blízkych na ich poslednej ceste. Povedzme si teda o zvonoch niečo viac.

História zvona

siahá do veľmi dávnych čias. Jeho podoba však prechádzala rozličnými zmenami, ktoré súviseli s hľadaním najkrajšieho zvuku. Tóny neveľkých zvonov, ktoré boli ukované z kovu sa používali už v starom Egypte, Grécku a Ríme. Ich tóny napr. hlásali začiatok predaja rýb na trhu a otvorenie verejných kúpeľov. Štíhle zvony zo železa boli známe zasa v starej Číne, Japonsku a Tibete.

V Európe sa odlievané zvony po prvýkrát objavili v roku 420 n.l. v Campanii (odtiaľ pochádza aj taliansky názov zvona *campana* a názov zvonice *campanile*). Pápež Sabin však oficiálne zaviedol zvony do kostolnej liturgie až v 7. storočí n.l. V Poľsku boli zvony už na začiatku 11. storočia, o čom svedčí aj záznam českého kronikára Kosmasa, ktorý hovorí, že ked kráľ Břetislav I. dobyl Gniezno (1038), vyviezol odtiaľ okrem iného aj cenné zvony.

Zvonolejárstvo na Slovensku

Prvé údaje o zvonolejárstve, čiže remesle zaoberajúcemu sa výrobou zvonov, náročnejších predmetov náboženského kultu (krstiteľníc), ale aj diel, pochádzajú na území Slovenska z 13. storočia. Zvonolejárstvo sa rozvíjalo najmä na východnom Slovensku, ktoré malo vzhľadom na zásoby neželeznych kovov vždy vedúcu úlohu. Najvýznamnejšími strediskami zvonolejárstva boli Košice (známa zvonolejárska dielňa rodiny Illenfeldcov) a Spišská Nová Ves, kde pracovala zvonolejárska firma Gaalovcov (1357 až 1516), z ktorej sa na Slovensku dodnes zachovali mimoriadne vzácne zvony. Na výrobe zvonov v 16. 17. storočí sa podielala aj košická mestská a kráľovská lejáreň diel. Ďalšími významnými strediskami zvonolejárstva boli Prešov (najmä od 1. treťiny 18. storočia), kde sa tu usadila rodina Lercherovcov zo Štajerska, potom Levoča, Lučenec, Trnava, Banská Štiavnica a Banská Bystrica, no a Bratislava, kde je od konca 15. do konca 19. storočia doložených 19 zvonolejárskych majstrov, z ktorých najznámejší B. Herold pochádzal z Norimberku a pôsobil v 2. pol. 17. stor. Zvonolejárske diel-

ne však postupne zanikali, takže v 20. storočí zostali a Slovensku už len dielne v Trnave (Bratia Fischerovci, zvonolejáreň a továreň na stroje), ktoré fungovali až do 40. rokov 20. stor. a v Prešove (Prešovská zvonolejáreň a továreň na stroje). V Banskej Bystrici sa vyrábali už len plechové zvonce pre dobytok (Bratia Mayerovci) a v najväčšom slovenskom centre na výrobu plechových zvoncov v Jel-

1. Zvon sv. Jakuba v Pekelniku pred posviackou

2. Zvon sv. Martina v Podvilku

šave (Kenyeres). V Poľsku sú najznámejšie zvonolejárske dielne o.i. v Przemyšli a Gliwicach.

Najznámejšie zvony

Zavesenie zvona do kostola bolo a je vždy veľkou slávnosťou. Pri vysviacke dostal každý zvon meno a slúžil nielen cirkevným účelom. V minulosti napr. meral aj čas a bil na poplach, ohlasujúc príchod nepriateľských vojsk, vypuknutie požiarov a živelných pohrôm. Zvuk zvona závisí od materiálu, z akého je odliaty. Základnou surovinou na jeho výrobu je med. Napr. známy poľský Žigmundov zvon (vážiaci 12-ton), ktorý zavesili v roku 1521 na druhú

vežu vavelskej katedrály v Krakove za prítomnosti kráľa Zygmunta a kráľovnej Bony, zhотовil norimberský lejár Hans Behem. Zvon je 2 metre vysoký, má obvod 8 metrov a je odliaty z 80% medi a 20% cínu. Poznamenajme, že toto zloženie surovín sa považuje za ideálne. Keď mu na Silvestra roku 1859 puklo srdce, čoskoro mu odliali nové, ktoré mu „bije“ dodnes.

K ďalším najslávnejším a najväčším zvonom na svete patrí hlavný zvon v bazilike sv. Petra v Ríme z roku 1775, ktorý váži 17,5 tony. Zvon Savoyard, zavesený vo výške 80 metrov na zvonici Sacré-Coeur v Paríži, váži rovných 18 ton. Zvony v Londýne a Toulouze vážia po 24 ton. Obrovské zvony sa nachádzajú aj v čínskych a japonských svätyniach. Jeden zo zvonov v Pekingu, odliaty roku 1403, má až 115 ton. Najväčší zvon na svete je však Car-kolokol v Moskve, ktorý je vysoký až 6 metrov a váži rovných 200-ton! Jeho priemer je 6,6 metra a steny majú hrúbku od 27 do 40 cm. Tento skutočne maumut zvon odial v roku 1735 Ivan Motorin. Keď sa neskôr pri jednom z požiarov zo zvona odlípl „kúsok“ (vážiaci 11,5 tony!), zvon už viac nezavesili a dodnes je umiestnený na podnoži zvonice Ivana Veľkého pri moskovskom Kremlí.

Na Orave

pre zvony budovali najčastejšie voľne stojace zvonice. Boli hlavne z dreva a kryté šindľami. Hlas ich zvonov oznamoval blížiacu sa búrku, poludnie i čas bohoslužieb, odprevádzal ľudí na poslednej ceste, zvolával ich počas nebezpečenstva, ktoré hrozilo počas nájazdu nepriateľov, v čase požiaru a podobne. V mnohých oravských obciach sa staré zvonice, patriace k skvostom ľudovej stavebnej architektúry, zachovali dodnes. Mnohé z nich museli byť v posledných desaťročiach reštaurované a opravované, ale svoj charakter si napriek tomu uchovali. Spolu s tunajšími kostolmi svedčia o bohatej histórii tohto kraja. V niektorých však zvony museli byť, najmä po 1. svetovej vojne, nahradené inými, novými. Totiž počas vojny ich zhabala armáda a dala pretaviť na delá. Tak sa stalo napr. v Dolnej a Hornej Zubrici, Podvilku a inde.

Zvony slúžia obyčajne veľmi dlho. Občas však niektorý vypovie službu, ako napr. v Pekelníku, kde mali dva zvony: sv. Jozefa a sv. Jakuba, ktorý praskol. Preto v r. 1996 inštalovali Pekelníčania na kostolnej veži dva nové zvony, ktoré pomenovali sv. Jakub a Ján Pavol II. Dnes teda majú tri zvony, ktorým starý puknutý zvon sv. Jakuba je uložený ako pamätičnosť na cintoríne. Nové zvony boli odliate v dielni Janusza Felczyńskiego v Przemyšli.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ROZLÚČKA S NEZABUDNUTEĽNÝM KŇAZOM

8. septembra 1999, práve v deň narodenia Panny Márie, si Pán povolal k sebe svojho verného služobníka, EDMUNDA PETRA BÁRDOŠA. Jeho pohreb sa konal 12. septembra (v deň menín Panny Márie) v rímskokatolíckom kostole Sedembolestnej Panny Márie v Habovke, kde zosnulý bol farárom až 46 rokov. Prežil 82 rokov a 55 rokov kňazstva.

Jeho pohrebu sa zúčastnil otec biskup Andrej Imrich zo Spišskej Kapituly a vyše sto kňazov, medzi ktorími bol aj jeho najvzácnejší priateľ z Nemecka, kňaz Ludvik Štegl, dvaja poľskí kňazi z Varšavy, jeden náš rodák zo Zubrince a moji dva bratia. Pohrebnú sv. omšu spolu s otcom biskupom, ako hlavným celebrantom, koncelebrovali všetci kňazi. Okrem nich sa pohrebu zúčastnil šéfredaktor týždenníka *Niedziela z Poľska*, mnohí univerzitní profesori z Varšavy a iných miest, skupina priateľov z Nemecka, ako aj zástupy Habovčanov, Zubrčanov a ďalších veriacich z celého okolia.

Len škoda, že nás, zo Zubrince, prvej farnosti zosnulého kňaza, ktorú pokladal za svoju prvú lásku, bola iba hŕstka. Boli len tí, ktorých sme o pohrebe stihli osobne informovať. Túto smutnú správu sme s bratom doniesli z Habovky, priamo od rehoľných sestričiek, ktoré zosnulého p. farára Bárdoša ošetrovali až do smrti. Ja som to ihneď hľasila na farskom úrade v Hornej Zubrici a podala som všetky údaje o pohrebe. Bola som presvedčená, že to naši kňazi oznamia farníkom, ako to zvyknú robiť, keď zomrie nejaký kňaz, ktorý pôsobil u nás. Žiaľ, naši farníci sa o tom z kostolných oznamov nedozvedeli. Myslím si, že sviatosť posvätenia kňazstva je univerzálna, keďže ju ustanovil sám Kristus k službe všetkým.

V tejto súvislosti sa predo mnou vynára postava zosnulého p. farára Bárdoša. On totiž správne chápal Kristovo učenie a v celom svojom živote i kňazskej službe sa riadil podľa neho. Bol to skutočne po každej stránke neobvyklý kňaz. Nie je to náhoda, že sa aj Zubričania naľho toľke roky pamäタujú. Najväčším prianím Cirkvi je, aby farníci každého kňaza tak dlho v dobrom spomínali, aby u každého nachádzali autentickú apoštolskú službu. Veď dobrota kňaza rodí lásku u farníkov.

O tom, ako farníci z Habovky a Zuberca mali radi svojho duchovného otca, nás mohla presvedčiť velkolepá pohrebná slávnosť a príprava bohatého karu pre účastníkov pohrebu.

Telesné pozostatky nebohého kňaza boli pochované na vršku v strede habovského cintorína, medzi jeho poslednými farníkmi. Zosnulý farár ostal tu, ako dobrý pastier, so svojimi ovečkami. Z úcty a lásky k nemu farníci vystlali vnútro kamenneho hrobu čírou bielou látkou a ozdobili živým vencom, potom rakvu uloženú v hrobe zasypali kyticami čerstvých kvetov.

Tí čitatelia, ktorí osobne nepoznali vdp. farára Bárdoša, budú iste zvedaví, aký to bol človek a kňaz, že ho všetci s takou láskou spomínajú. Aj keď moje slová nedokážu plne vyjadriť všetky jeho vlastnosti, jeho veľkosť i zásluhy pre katolícku Cirkev, pokúsim sa ho bližšie predstaviť, tým viac, že som ho osobne poznala.

Vdp. E. P. Bárdoš bol židovského pôvodu, čo mu vôbec neprekážalo šíriť katolícku vieru. Práve naopak, ešte viac ho povzbudzovalo k príkladnému kresťanskému životu. Pán Boh

ho povolal do svojej služby zo židovskej spoločnosti, aby nám ozrejmil, že neberie do ohľadu národnosť, ktorá často vzbudzuje nenávisť ľudí voči sebe.

Roku 1944, keď otec biskub Ján Vojtaššák (Boží sluha, ktorý v súčasnosti čaká na svoje blahorečenie) posielal novokňaza Bárdoša do pastorátie v Hornej Zubrici na Orave, povedal mu výrečne: - *Hlásaj tam evanjelium všetkým, bez ohľadu na národnosť*. Biskupské upozornenie mladému kňazovi zapadlo hlboko do duše. Nikdy nejatril národnostnú nenávisť medzi ľudmi, nikým neopovrhoval. K všetkým mal rovnaký vzťah. Našu mamu, rodenú Pošku od Krakova, mal tak rád ako vlastnú matku. Hoci bol už chorý a slabý, dal sa dovieť do Zubrince, aby sa mohol zúčastniť jej pohrebu.

Niekto starší Zubričania nazývali vdp. Bárdoša nie kňazom, ale anjelom v ľudskom tele. Takéto pomenovanie má svoje opodstatnenie aj vo Sv. písme. Bol to pravý Kristov apoštol. Vynikal živou, hlbkou vieriou, veľkou horlivosťou a oddanosťou Božej vôle. Ako človek mal pre každého vľudny úsmev na tvári. Bol prívetivý a až privelmi milosrdný. Nebol nenásytný. Jemu vždy stačilo len to málo, a ešte aj s tým sa vedel podeliť so svojimi blížnymi. Čím bol starší, tým častejšie opakoval: - *Ja potrebujem čoraz menej. Nakoniec mi postačia len tie štyri dosky*.

Vedel diskrétnie pomáhať všetkým chudobným buď postihnutým akýmkoľvek nesťastím. O jeho velkorysosti svedčí mnoho príkladov. Z tejto stránky sa dal dobre poznať aj v Habovke. Zlutoval sa nad starším Ignácom z Jablonky, ktorý nemal kde bývať, a zobrajal ho k sebe na faru v Habovke. Na starú, nepohodlnú faru v Habovke prichýlil tiež opustenú vdovu Cilku, ktorá nemala rodinu. Navyše, pokiaľ vládal, v starobe ju a svoju 90-ročnú gazzdinu sám ošetroval. Obidve totiž postihla veľmi ťažká choroba.

Ťažko by bolo v krátkom článku uviesť všetky príklady chrátrajúce osobnosť kňaza Bárdoša. Bol skrátku tak dobrý, že si ani neviem predstaviť lepšieho zástupcu Krista na zemi. Dúfam, že sa niekto rozhodne skúmať podrobne jeho životopis, kým ešte žijú očití svedkovia.

Počas svojho účinkovania v našej farnosti nabádal všetkých k modlitbe. Do pôdy mladých sfôr zasial dobré zrno, z ktorého vyklíčili a neskôr vyrástli rehoľné a kňazské povolania slúžiť Cirkvi.

Jeho nadmieru citlivé srdce a štedré ruky boli vždy otvorené pre potrebujuúcich farníkov. Vďaka svojim kňazským kvalítam sa zakrátka stal veľmi obľúbeným duchovným pastierom. Popri otcovi biskupovi Vojtaššákovi, ktorý bol taktiež - ako novokňaz - kaplánom u nás, sa v našej farnosti zapísal zlatými písmenami. Ukázal sa ako výnimcočný kázateľ, neobvykle zbožný a predovšetkým pokorný kňaz.

Mý starší sa naľho veľmi dobre pamätáme. Pamätám sa, že počas ružencovej modlitby pri slove Ježiš vždy sklonil hlavu. Pri skladaní najsvätejšej obety bol veľmi sústredený. Môj starší brat Vladislav bol jeho prvým miništrantom, ktorý sa stal kňazom. Zosnulý vdp. Bárdoš bol aj na jeho prímejnej sv. omši.

Práve tento môj brat bol očitým svedkom, keď gestapáci po sv. omši priamo z kostola zobrajali nášho milovaného kňaza na nákladné auto a odviezli do koncentračného tábora v Nemecku. Zubričania ho svojimi modlitbami celý čas napomáhali. Za jeho záchranu hned objednali 30 sv. omší. Pán Boh vypočul modlitby zubričských farníkov a vdp. Bárdoš sa vrátil z koncentráku. Po krátkom liečení v martinskéj nemocnici prišiel do Zubrince, ktorá po vojne už patrila Poľsku. Zubričania ho vrúcene vitali pred kostolom. Ktorísi zo zhromaždených zavolali: - *Vítame slovenského kňaza!* On však okamžite zareagoval: - *Ja nie som slovenský, ale katolícky kňaz.* Mal zrejme v pamäti upozornenie otca biskupa Vojtaššáka. Bol to skutočne katolícky kňaz, ktorému záležalo na späse všetkých.

Pamätám sa na to, ako sa vtedy chlapi pochytili za ruky a urobili okolo neho reťaz, keďže zo všetkých strán sa k nemu tisli zástupy ľudí,

a on bol predsa vyčerpaný. Vdp. Bárdos so slzami v očiach prosil farníkov, aby mu dovolili najskôr vojsť do kostola podakovať sa Pánu Bohu. Svoje prvé kroky zamieril k hlavnému oltáru, kde padol na kríž pred svätostáňom a dlhší čas sa vrúcne modlil. V kostole bolo počúť vzlykanie farníkov. Táto chvíľa mi navždy utkvela v pamäti.

Teraz ešte jedna spomienka z mojich školských rokov. Keď biskup odvolał vdp. Bárdosa z našej farnosti, prišiel sa s nami rozlúčiť do školy. Ja som mala predniesť v mene žiakov dojímavú rozlúčkovú báseň. Vyšla som do prostred triedy, ale od žiaľu som nebola schopná vyslovíť ani jedno slovo. Darmo ma učiteľky povzbudzovali, všetky slová mi viazli v hrdle. Namiesto prednesu som začala srdce-rúco plakať. Vtedy ma pán kaplán tuho objal a na moju hlavu stekali prúdy jeho sŕz. Zo školy sme ho všetci vyprevádzali s veľkým plácom. Bežali sme za vozom, ktorým nášho najobľúbenejšieho kňaza odvážali na hranicu v Chyžnom. Hádzali sme za ním kvety a mávali sme mu vreckovkami a šatkami. Sprevádzali sme ho tak dlho, až kým furman nepošíbal kone a voz sa nám stratil z dohľadu.

V spomienkach na vdp. farára Bárdosa nemôžem opomenúť ani jeho neobyčajnú pracovitosť. Za komunistického režimu prekladal do slovenčiny nábožné knihy. Mám jeho posledný preklad knihy *Okruh biblie* od Romana Brandstaettera.

Pri konci svojho húževnatého života nahral videokazetu, na ktorej v skrátenej forme odhalil

svoje celoživotné krédo a vyznal lásku aj k svojim nepríateľom. V poslednom období mu vyšla v tlači pozoruhodná *Kronika*, ktorú odporúčam nielen Zubričanom, ale aj iným záujemcom. Sú v nej veľmi vzácné doklady z jeho života.

Na záver by som ešte chcela podotknúť, že naša rodina udržiava s ním blízke priateľské styky. Často sme ho navštevovali na fare v Habovke, keď bol ešte farárom, a neskôr v jeho súkromnom dome. Jeho silná viera nás odúševňovala. Príťahoval nás svojimi neobvyklými ľudskými i kňazskými vlastnosťami. Z každého stretnutia sme si odnášali mnoho milých zážitkov. V poslednom roku svojho života nám často hovoríval, že prosí sv. Petra: - *Ked' prídem k nebeskej bráne, tak ma už len neodožen'*. Všetky jeho poučenia mali na nás veľký vplyv. Vo veľkom sme čerpali z jeho nevšedných duševných hodnôt, z jeho veľkej múdrosti a bohatej skúsenosti.

Naša rodina nebola vôbec výnimkou. Aj ďalší Zubričania mali so zosnulým p. farárom trvalý kontakt. Často ho tiež navštevovali v Habovke. Všetkých návštěvníkov srdečne vítal a bol k nim nadmieru pohostinný. Dvere jeho fary a neskôr súkromného domu boli vždy pre všetkých dokončené otvorené.

Vdp. Bárdos sa osobne poznal s mnohými zahraničnými, najmä nemeckými a poľskými osobnosťami, tak duchovnými, ako aj svetskými. Túto známost si veľmi vážil. Starostlivo uschovával všetky písomné pamiatky. Niektoré z nich uviedol v spomínanej Kronike. Zvláštne miesto našli v nej listy od terajšieho

pápeža Jána Pavla II. a prímasa tisícročia, kardinála Stefana Wyszyńskeho.

Počas našej poslednej návštavy so starším bratom sme prežili dojímavé chvíle. Našli sme ho už na smrteľnej posteli. Uskutočnilo sa jeho prianie, aby mu Pán Boh dožičil trochu utrenia, aké mal sv. František. Pán Boh prijal jeho úpenlivú prosbu. Pred smrťou si zlomil bedrovú košť, ale svoju bolesť trpezliovo znášal. Keď už bol v agonálnom stave, dal nám ešte svoje posledné kňazské požehnanie a od brata si vyžiadal také isté. Zaopatrený sv. sviatosťami, pripravený na smrť, odišiel pokojne s plným náručím dobrých skutkov k Pánovi po večnú odmenu.

Prestalo biť jeho ctitlivé srdce, prestala žiariť jeho dobrotná tvár, zatvorili sa jeho milosrdné oči, a nenávratne zmizol jeho láskavý pohľad. Zamíkl jeho ústa a prestali hľať ľudom dobrú novinu. Jeho blahodarné ruky prestali požehňovať farníkov a slúžiť im mnohorakou pomocou na zemi. Ja však pevne verím, že jeho láska k nám nadáľ trvá, že sa v nebi u Boha určite prihovára za všetkých svojich farníkov. Hoci odišiel do večnosti, ostane natrvalo v našej pamäti. Ostáva nám len úprimná modlitba o jeho skoré blahorečenie, aby jeho výnimočná kňazská služba mohla byť známa na celom svete pre blaho našej všeobecnej katolíckej cirkvi. Aby mohla byť čitateľným príkladom pre všetkých kňazov, ktorí patria k apoštolskému učeniu Krista. Ved tento bezúhonny vyznávač Krista, ako drahocenná perla sv. Cirkvi, nemôže upadnúť do zabudnutia.

LÝDIA MŠALOVÁ

VEĽKÉ JUBILEUM

DOKONČENIE Z Č. 12/99

V dvoch predchádzajúcich častiach seriálu *Veľké jubileum* (Život č. 11 a 12/1999) sme sa snažili načrtiť aspoň stručný obraz uplynulých dvoch tisícročí, poukázať na niekoľko najvýznamnejších historických udalostí a milénijné prípravy katolíckej cirkvi na rok 2000. Spomenuli sme tiež problémy, ktoré ľudstvo očakávalo s príchodom 1. januára 2000, hoci 20. storočie sa koní až 31. decembrom 2000 a nové sa začína 1. januára 2001, čo platí aj o novom tisícročí.

Vstúpili sme teda do roka 2000, ktorý nám mal podľa mnohých predpovedí „znepríjemníť“ život. Jeho začiatok však, naštastie, tieto obavy nepotvrdil. Ľudia na celom svete privítali nový rok s takým nadšením, aké možno stretnúť ozaj len raz za tisíce rokov. Vo svetových metropolách sa rozžiarili tisícky svetiel, vystúpili mnohí umelci, konali sa hudobné koncerty a množstvo iných podujatí, v silvestrovskú noc sa nebo blyskalo od pôsobivých ohňostrojov. Viacerí bohatí turisti z celého sveta strávili túto nezvyčajnú noc v zámorií, na tropických ostrovoch a v oblastiach, ktoré ležia na dátumovej hraniči, kde nový rok privítali až dvakrát.

Nepotvrdili sa, snáď až na malé výnimky, ani predpovede o kolapse svetovej počítačovej siete a s tým spojených problémoch. Veríme teda, že aj nasledujúce dni, týždne a mesiace nám uplynú spokojne, čo prajeme všetkým, na celom svete.

Pápež Ján Pavol II. predniesol o polnoci v posledný deň roka 1999 slávnostný prejav a udelil požehnanie Urbi et Orbi. Začali sa

veľkolepé svetové cirkevné oslavy 2000-ročia kresťanstva, ktoré sa budú niesť v znamení výročia narodenia Božieho syna Ježiša Krista.

S príchodom roka 2000 si mnohí dávali a stále dávajú otázky, aké bude napríklad toto nové storočie, či príroda vydrží konkurenčiu s technikou, či nám hrozí ďalšia vojna. Hoci každá z týchto otázok môže vzbudovať obavy, snáď najväčnejšia otázka sa týka práve toho, ktorý sám kladie tieto otázky, čiže samého človeka. Veď človeka neovláda len strach a obavy, je v ňom tiež odvaha a nádej. Aký teda bude človek nového storočia a tisícročia? Pokúsmo sa teda pozrieť na túto neľahkú otázkhu, hoci sa na ňu už mnohí pokúšali odpovedať. Neraz sa dokonca zachádzalo mimo možnosti a schopnosti samého človeka i jeho zdravý rozum a úsudok. Kvalifikovanú odpoveď, myslím si, musia dať ľudstvu odborníci z mnohých vedných odborov, o.i. z medicíny, sociológie, biológie, pedagogiky a najmä z celej oblasti vied o človeku, medzi ktorými má dôležité postavenie psychológia. Hoci sa pokúša o.i. predpovedať, ako sa človek môže zachovať v rôznych extrémnych situáciách, predovšetkým skúma, aký ten človek vlastne je. Aký teda je a bude človek z prelomu tisícročia? Dúfajme, že nebude iba chladnou, chodiaccou mašinou, akýmsi polorobotom, či supermanom, ktorý sa snáď raz začne osídlovať aj na cudzích planetách. Človek, to znie hrdo, povedal kedykoľvek veľmi múdry. Snažme sa teda všetci, aby bol taký aj v budúcnosti. Človek je predsa mysliaci tvor s bijúcim srdcom, vo svojej podstate dobrý a neraz aj nesmerne citlivý k nešťastiu iných. Kresťana v tom posilňuje i jeho viera v Boha. Využime teda práve rok 2000 na prehĺbenie tejto viery, ktorá ľudstvo dovedie k šťastnejšiemu zajtrajšku. (pk)

O PYTLIACTVE A PYTLIAKOV

O pytliakoch a pytliactve sa toho popísalo už veľmi veľa. Z literatúry sú známe mnohé príbehy o prešibaných pytliakoch, ktorí sa s puškou ukrytou pod kabátom, s osídlami či s klepcami na chrbe zakrádajú lesnými čistinkami, aby ukojili svoju loveckú väšeň. Určite majú neraz triašku v nohách, či nedajbože nenatrafia na hájnika, ale ich lovecká väšeň a chutrizika sú neraz silnejšie ako strach. Kalkulujú zrejme aj s trestom, ktorý by po prichytení dosťali, ale asi aj ten majú zaplánovaný v riziku, ktorému sa poddávajú. Stretnúť dnes pytliaka na Orave pri práci je prakticky nemožné a to z niekoľkých dôvodov. Sú to totiž ľudia ako my, ktorí sa ničím nelisia od obyčajných smrteľníkov. Snáď len tým, že sú od nich prešibanejší a šikovnejší. Po druhé veľmi dobre vedia, kedy sú hájnici na obchôdzke a svoje tajomstvo si žiarivo strážia aj pred najbližšími susedmi. Napriek tomu sa mi podarilo o niektorých z nich čo-to dozviedieť.

Rozhovor s pytliakom

- Ja a pytliak? - diví sa občan z Veľkej Lipnice, za ktorým som zašiel. - Kto vám to nahovoril? Myslite si, že keby to aj bola pravda, že sa vám k tomu priznám? Pri zachovaní mojej anonymity vám však niečo o pytliacením môžem povedať. Dajme tomu, že to nie ja, ale jeden z mojich susedov pytliaci. Podobne ako iné povolania sa totiž aj pytliacenie dedí z otca na syna. Zaujímať na tom však nie je naša chut' zabýať zver. Kdesi vnútri takého človeka zrejme spí „čertík,“ ktorý sa niekedy ozve a hovorí: ber sa do lesa, bude chutná divina. Ako tomu odolať?! Jedno, čo pytliaci dnes už asi nerobia, je zakladanie osídel či ôk na zver. Vedaj keď sa vám to nezdá, aj pytliak má zver rád. Nikto predsa nelíbi, keď sa živá bytosť dlho trápi. Do lesa totiž pytliak nemôže chodiť príliš často, ved' by si ho hájnik všimol a bolo by zle. Zvieraj, ktoré sa medzitým chytí do oka, by sa zasa zbytočne trápilo. Poznám však prípady, keď si líška, chytená do klepca, odhryzla nohu a ušla. Nezdá sa mi však, že by potom ešte dlho požila.

Nemenovaného pána som sa spýtal, prečo sa nesnažil svoju polovnícku „väšeň“ využiť zákonne, napríklad stať sa hájnikom, či členom polovníckeho zväzu, ktorý predsa existuje aj na Orave. Hovorí sa predsa, že z dobrého pytliaka býva najlepší hájnik a zo zlodeja dobrý policajt, pretože poznajú všetky „triky“ svojich bývalých „priateľov.“

- Viete ako to je, - pokračuje, - človek u najviacej chutí zakázané ovocie, ako v biblickom príbehu o Adamovi, ktorého zviedla Eva. Ale teraz už väčne. Pytliaciať a byť lesníkom, to sú predsa dve neporovnatelne rozdielne veci. Ja mám svoju robotu, takže keď chcem, zájdem si do lesa, kde samozrejme nie vždy niečo ulovím,

ale nejde iba o to. Baví ma totiž zakrádanie sa či očakávanie v úkryte, takže sa mi niekedy zdá, že som na vojenskej roviedke. Tolko vám však musí stačiť. Nie, o svojich úlovkoch ani o kúskoch s hájnikmi vám nič nepoviem...

Hm, tak teda lovecká väšeň, či akýsi „čertík,“ ktorý drieme v človeku zavíňajú, že sa vydáva na lesné chodníčky číhať na zver a loviť ju. Takýchto ľudí, ktorí sa mimochodom vo svojom okolí dodnes tešia akejsi zvláštnej úcte, že prešli cez rozum aj tomu najlepšiemu hájnemu či policajtovi, už na Orave nie je veľa. Zrejme je to aj dobre, ved' ochrana zveri musí byť zabezpečená. Páchanie bezprávia na živých bytostiah sa totiž nesmie tolerovať.

Z poľovníckej kapsy

Na Orave existujú dva poľovnícke krúžky. Jeden z nich sa volá RYŠ a má svoj revír v chotári Veľkej Lipnice pri Babej hore. Druhý má názov Jan Sabała a sídlí v Zakopanom. Jeho členmi sú takisto aj mnohi Oravci. Jedného z nich, žijúceho a pracujúceho v Jablonke, som navštívil a požiadal, aby sa s našimi čitateľmi podelil niekoľkými zaujímavými poľovníckymi historkami.

- Náš poľovnícky krúžok, - hovorí, - má v súčasnosti okolo 45 členov a jeho revír sa tiahne od Jablonky cez Czarny Dunajec až po Zakopané. Je to obrovská plocha, na ktorej sú lesy, lúky a štátom chránené rašeliniská. S činnosťou pytliakov sa v našom revíre stretávame len veľmi zriedka, hoci netvrdím, že už nie sú. Z času na čas však honci počas poľovačiek nadabia na založené osídelia a oká, pripravené na menšiu zver, napr. na zajace či líšky. Pri líškach, považovaných za tzv. škodlivú zver hned' poznámením, že sa v poslednej dobe príliš premnožili, čo spôsobilo značný pokles populácie zajacov. V našom revíri sa nachádza aj vysoká zver, jeleň, lane, srny a srnce, diviaky a jedinele medved', ktorý sa sem občas zatúla zo Slovenska. V roku 1999 sme mali povolený odstrel troch jeleňov. Našou povinnosťou je najmä ochrana lesenej zveri, ktorú v zime dokrmujeme, a počas odstrelu vlastne len eliminujeme staršie, slabšie či choré kusy zveri. Z historiek spomeniem tú, ktorá sa stala nedávno jednému z kolegov, ktorý mal výborného poľovníckeho psa. Po výstrele na jednej z poľovačiek sa však pes nevrátil. Keď to trvalo už skoro dve hodiny, kamaráti si zo strelnca začali žartovať, že zastrelil aj psa... Vydati sme sa ho teda hľadať. Ku psovi nás nakoniec doviedlo jeho žalostné skuvínanie. Najskôr sme si mysleli, že sa chytil do klepca. Keď sme sa však prebrodili cez rašelinisko, zistili sme, že je aj on zaborený v rašeline, ale v Zuboch drží líšku, ktorú po postrelení vystopoval. Bdel pri nej celý ten čas, hoci na to mohol sám doplatiť životom. Tomu sa hovorí psia vernosť a dobre vycvičený poľovnícky pes!

- Otec, žiaľ, nie je doma, - hovorí B. Tabak, - ale snáď vám v niečom pomôžem aj ja. Otec by však toho iste povedal oveľa viacej. Pytliaci ho totiž aj postrelili i v lviaka nám zastrelili. Pamäťam sa na to, hoci som bol vtedy veľmi mladý. Bývali sme vtedy v hájovni pri Sidzine, odkiaľ bolo všade ďaleko. Do najbližšieho domu asi 4 km a do školy ani nehovorím. V zime som sa brodil po pás v snehu, na jar zasa po členky v blate. Nezhoršilo to však môj vzťah k zvieratám a ich ochrane, takže som sa rozhodol pokračovať v otcových šlapajach. V lese je predsa nevýslovne pekne, hoci naša práca nie je vôbec ľahká. Keď ide o pytliakov, v poslednej dobe o nich v našom revíre veľa nepočuť. Nenachádzame ani okáči osídelia. Spolupracujeme aj s políciou a ľudia sa snáď aj preto obávajú loviť na čierno. Občas však počúvame o pytliakoch, ktorí reflektormi z traktora či osobného automobilu najskôr zvierajú oslepia a až potom strieľajú. Je to nie-

POKRAČOVANIE NA STR. 34

Hájnik B. Tabak

Poľovník mi porozprával niekoľko ďalších príbehov, o.i. o tom, ako jeden „sviatočný“ poľovník tiež zastrelil líšku. Keďže poľovačka pokračovala, nechal ju ležať vedľa seba. Po chvíli druhý lovec skríkhol: - Líška! - Kde? - pýta sa nás „lovec.“ - No predsa za tebou! Lovec sa obzrel a ozaj. Za ním stála jeho líška, ktorá zrazu „ožila“ a hybaj do poblízkych krovín. - Ešte dľho sme sa vysmeivali z jeho streleckého umenia, takže sa už na poľovačke tak skoro neobjavil.

U hájnika

Z Jablonky som sa potom vybral do Horejnej Zubrince, kde som navštívil tamojšieho mladého hájnika Bogdana Tabaka. Vo dvore ma vítal štekot psov, pred kôlňou stáli naukadané kláty dreva, ktoré hájnik práve pripravoval na zimu. Pred garážou stálo služobné auto Lada Niva a hájnikovi pri jeho práci s drevom „asistovali“ dvaja synovia, prvák Mateusz a treťiak Hubert. Po privítaní som sa dozvedel, že mladý hájnik patrí už k štvrtej generácii Tabakovcov, ktorá sa venuje lesníckemu povolaniu. Jeho otec Jozef je nadlesným už od roku 1961.

- Otec, žiaľ, nie je doma, - hovorí B. Tabak, - ale snáď vám v niečom pomôžem aj ja. Otec by však toho iste povedal oveľa viacej. Pytliaci ho totiž aj postrelili i v lviaka nám zastrelili. Pamäťam sa na to, hoci som bol vtedy veľmi mladý. Bývali sme vtedy v hájovni pri Sidzine, odkiaľ bolo všade ďaleko. Do najbližšieho domu asi 4 km a do školy ani nehovorím. V zime som sa brodil po pás v snehu, na jar zasa po členky v blate. Nezhoršilo to však môj vzťah k zvieratám a ich ochrane, takže som sa rozhodol pokračovať v otcových šlapajach. V lese je predsa nevýslovne pekne, hoci naša práca nie je vôbec ľahká. Keď ide o pytliakov, v poslednej dobe o nich v našom revíre veľa nepočuť. Nenachádzame ani okáči osídelia. Spolupracujeme aj s políciou a ľudia sa snáď aj preto obávajú loviť na čierno. Občas však počúvame o pytliakoch, ktorí reflektormi z traktora či osobného automobilu najskôr zvierajú oslepia a až potom strieľajú. Je to nie-

BRATISLAVSKÝ ROZHLAS V KREMPACHOCH

Literárna redakcia Slovenského rozhlasu v Bratislave už dlhší čas pripravuje pravidelné vysielanie o literatúre a kultúre na Slovensku z cyklu Čisté studničky, ktoré sa teší veľkej oblube poslucháčov. V rámci tohto cyklu sa redakcia rozhodla predstaviť aj literárnu i kultúrnu problematiku slovenskej menšiny v Poľsku. Jej nahrávanie, vo forme verejnej besedy popretkávanej kultúrnymi vložkami, sa uskutočnilo 20. novembra min. roka v Obecnom kultúrnom dome v Krempachoch za účasti velkého počtu miestneho obyvateľstva, ba aj krajanov z iných obcí, ktorí sa tu zhromaždili po večernej sv. omši.

Pekne vyzdobená sála, v ktorej sa zvlášt vynímal rozsvietený a ozdobený stromček,

vitali Vianoce, ktorú zarecitoval známy slovenský herec Ján Valentík.

Po tomto pôsobivom úvode red. Vladimír Dobrík, ktorý viedol celé podujatie, privítal zhromaždených, predstavil účinkujúcich a hneď sa obrátil s prvými otázkami na svojich besedníkov. J. Špernoga porozprával o krajanskom časopise Život a jeho význame v kultúrnom živote Slovákov v Poľsku, v rozvoji čitateľstva, v uprevňovaní národného povedomia krajanov a

J. Valentík recituje
Hviezdoslavu

M. Wněkovič spieva
Tichú noc

Moderátor V. Dobrík s Orchestrom ľudových nástrojov SRo

hneď navodili vianočnú atmosféru. Na scéne pri spoločnom stole zasadli hlavní besedníci: prof. Jozef Hvišč z FFUK v Bratislave, čestný predseda Spolku Slovákov v Poľsku Ján Molitoris a šéfredaktor Života Ján Špernoga. Vedľa nich znamenitý Orchestr ľudových nástrojov SRo, ktorý na úvod nahrávky zahral niekoľko ľudových piesní a kolied. Do týchto radostných melódí zazneli slová Hviezdoslavovej básne Zas za-

publikačnou činnosťou z oblasti dejín slovensko-poľských literárnych vzťahov.

Jednotlivé výpovede sa striedali s hudobnými a folklórными vložkami v podaní sláčikovej kapely a súboru Spiš z Novej Belej pod vedením J. Majerčáka i členiek krempašského súboru Zelený javor, ktorí zahrali i zaspievali niekoľko spišských ľudových pesničiek a kolied. Počuli sme i ukážky krajanskej básnicej tvorby v podaní krem-

pašských žiakov, úryvok z poviedky oravského rodáka M. Urbana Drevéný chlieb, dojímavú báseň bývalého jurgovského kňaza J. Silana Tichá noc, svätá noc. Nadvázovala na ňu aj azda najkrajšia koleda Tichá noc..., ktorú zaspievala M. Wněkovič z Krempách v sprievode OLUN a neskôr i belianskej kapely.

Medzitým beseda, do ktorej sa zapojili i diváci, pokračovala ďalšími výpovedami o kultúrnych tradíciiach našej menšiny, ale aj o rôznych problémoch, spojených o.i. so slovenskými bohoslužbami v našich farnostiach, výučbou slovenčiny na školách, nedostatkom slovenskej literatúry, no a o našich perspektívach na prahu tretieho tisícročia..

Nahrávku zavŕšili vianočné i novoročné vinše, krátky koncert OLUN a pekná koleda, ktorú spolu s účinkujúcimi zaspievala celá sála. Na záver predsedu MS J. Petrášek podakoval zhromaždeným za účasť i vrely potlesk, účinkujúcim za vydaný večer a pozval hostí na stretnutie i pohostenie do klubovne, kde si všetci spoločne pobesovali a ešte za horúca zhodnotili toto pekné podujatie.

J. Š.

J. Špernoga (hore), prof. J. Hvišč a J. Molitoris počas besedy

Nahrávky sa zúčastnili stovky divákov. Foto: A. Krištofeková

VI. DNI SLOVENSKÉJ KULTÚRY

Dni slovenskej kultúry na Orave patria už tradične medzi najkrajšie krajanské kultúrne podujatia. V predchádzajúcich rokoch bola ich dejiskom vždy Jablonka a tak malo byť aj v roku 1999. Žiaľbohu, náhla smrť nášho zaslúžilého krajanského aktivistu, predsedu OV SSP na Orave Augustína Andrašáka, tesne pred vyvrcholením tohto podujatia prinútila organizátorov preložiť jeho uskutočnenie na neskoršie obdobie. Nakoniec sa Dni slovenskej kultúry uskutočnili v troch rôznych miestach: 20. novembra v Krempachoch, 21. novembra v Jurgove a 27. novembra v Chyžnom na Orave. Organizátormi týchto podujatí, usporiadaných pod patronátom Ministerstva kultúry a umenia PR, boli Spolok Slovákov v Polsku, Oravské osvetové stredisko v Dolnom Kubíne a Krajský úrad v Žiline.

KREMPACHY

Slávnostné otvorenie VI. dní slovenskej kultúry v tejto spišskej obci sa začalo o 19. hodine v miestnom kultúrnom dome. Veľká sála tohto kultúrneho stánku bola do posledného miesta zaplnená divákmami, nielen z Krempách, ale aj zo susedných dedín. Krempašskému publiku sa v tento večer predstavil známou divadelnou hrou Jána Hollého Kubo ochotnícky súbor Omladina zo Zubrohlavy. Medzi divákmami boli prítomní aj takí vzácní hostia, ako prednosta krajského úradu v Žiline mgr. Anton Straka, pracovník tohto úradu Ing. Stanislav Štofko CSc., riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Olga Žabenská, predsedu ÚV SSP prof. Jozef Čongva a tajomník ÚV Ludomír Molitoris, ktorý na úvod privítal všetkých prítomných a poprial im príjemný kultúrny zážitok. Potom sa slova ujal prof. Jozef Čongva, ktorý pri tejto príležitosti spomenul osobnosť knaza Antona Kubašáka, rodáka zo Zubrohlavy, ktorý dlhé roky pôsobil ako farár v Jurgove. Prof. Čongva poukázal aj na ďalšie významné osobnosti slovenskej kultúry, pochádzajúce z nášho krajanského prostredia, ako napr. prof. Alojz Miškovič, či spoluzakladateľ slovenskej filharmonie prof. Ján Strelec. - *Dúfam, že toto podujatie bude zdrojom mnohých zážitkov, ktoré upevnia naše slovenské povedomie*, - povedal na záver.

Tesne pred začiatkom kultúrneho programu sa prítomným prihovoril mgr. Anton Straka, ktorý o.i. povedal: - *Je pre mňa veľkým potešením, že to slovenské národné povedomie ste si udržali a že ho nadálej rozvíjate, čoho dôkazom je aj to, že organizujete takéto podujatia.*

Prednosta Krajského úradu v Žiline zároveň vyjadril nádej, že obce hornej Oravy a severného Spiša budú rozširovať spoluprácu so Slovenskom, zvlášť so Žilinským krajom. - *Najdôležitejšie je, - zdôraznil, - aby sme sa spoločne stretávali a nadväzovali nové kontakty. Verím, že sa spoločne zíeme v zjednotenej Európe.*

Súbor Omladina zo Zubrohlavy v scénke veselohry Kubo

Potom už javisko patrilo Zubrohlavským divadelníkom. Aj keď väčšina divákov veselohru Jána Hollého Kubo už poznala, počas predstavenia sa všetci veľmi dobre zabávali. Zubrohlavský súbor pod vedením Margity Banasovej sa predstavil naozaj na vysokej, priam profesionálnej úrovni, preto nečudo, že ich krempašské publikum po každom dejstve odmenilo dlhotrvajúcim potleskom. Postavy prešíbanej cigánky Dory, či nemotorného Kuba v ich podaní dokázali rozosmiať každého. Najväčšiu radosť z predstavenia mali hádam deti, ktorých sa napriek neskorej večernej hodine zišlo v kultúrnom dome neúrekom. Zvlášť zaujímavé bolo posledné dejstvo hry predstavujúcej oravskú svadbu a s ňou spojené zvyky a običaje. Veruže bola to veľkolepá svadba, vedľa všetkým sa z nej ušlo. Postarali sa o to členky súboru, ktoré na konci predstavenia zišli s koškou koláčov medzi divákov a všetkých častovali. Na záver tajomník ÚV SSP L. Molitoris a predseda MS SSP v Krempachoch J. Petrášek podakovali účinkujúcim za ich účasť na podujatí. Zubrohlavskí divadelníci sa s krempašským publikom rozlúčili pásmom oravských pesničiek. Cestou z javiska ich sprevádzal hlučný potlesk obecenstva. Potom sa už členovia súboru pobrali do klubovne MS, kde im domáci pripravili skromné pohostenie.

JURGOV

Na druhý deň popoludní sa súbor zo Zubrohlavy predstavil jurgovskému publiku. Medzi divákmami nechýbali ani predseda a tajomník ÚV SSP J. Čongva a L. Molitoris, predseda OV SSP na Spiši F. Mlynárik, ale aj mnohí krajania zo susedných dedín. Samozrejme aj v Jurgove si Kuba prišlo pozrieť mnoho detí. Nemusím hádam ani zdôrazňovať, že podobne ako deň predtým v Krem-

Čestní hostia (zľava): A. Straka, J. Čongva, O. Žabenská a S. Štofko

Najväčšiu radosť z predstavenia mali krempašské deti

pachoch, aj tentoraz členovia súboru očarili divákov svojím vystúpením. Nečudo, že boli odmeňovaní mohutným potleskom. Zdá sa, že v Zubrohlave musia na svadbu piečťa strašne veľa koláčov, lebo v Jurgove si na nich pochutili všetci diváci. Z ich tvári sme mohli vyčítať ozajstnú radosť a spokojnosť s vydaným kultúrnym podujatím. Samozrejme ani tu nechýbal podakovania organizátorov účinkujúcim za krásny kultúrny zažitok, a zubrohlavského súboru domácim za výborné priatie. Dúfajme, že sa s týmto znamenitým súborom na Spiši či Orave ešte neraz stretneme.

Text a foto: JÁN BRYJA

CHYŽNÉ

Táto oravská obec sa 27. novembra 1999 stala dejiskom záverečného podujatia v rámci VI. dní slovenskej kultúry na Spiši a Orave.

Vykúrená a ozdobená sála miestneho hasičského domu sa v studený novembrový večer zaplnila desiatkami divákov, ktorým organizátori aj tentoraz pripravili to najlepšie. Okrem folklórneho súboru z Chyžného pozvali na podujatie aj folklórne súbory a hudby zo Slovenska. Slávnosť otvoril tajomník ÚV SSP Eudomír Molitoris, ktorý privítal zhromaždených, v tom zástupcu trstenského primátora Štefana Baču, prednosti Mestského úradu v Trstenej Dr. Milana Šraneka, predsedu Miestneho odboru Matice slovenskej v Trstenej Ing. Augustína Šinala, predsedníčku OV SSP na Orave Genovévu Prilinskú s manželom, predsedu MS SSP v Chyžnom Karola Fulu a člena predsedníctva ÚV SSP Františka Harkabuza z Harkabuza.

Konferenciér Miroslav Žabenský z Dolného Kubína potom ohlásil vystúpenie prvého súboru - Ludovej hudby súrodencov Murinovcov z Podbiela na Slovensku. V súbore hrajú piati súrodenci (Peter, Michal, Marek, Martin a Mária), deti vedúcej súboru Márie Murinovej, ktorá vystúpenia sledovala z hľadiska. Ako sme sa dozvedeli, Murinovci vystupujú od roku 1991 a so svojím programom sa predstavili o.i. v poľskej Poznani, v nemeckom meste Pasov, v Rakúsku a samozrejme na Slovensku. Mladí hudobníci predviedli bohatý folklórny program pod názvom Muzikantskými chodníčkami, plný slovenských ľudových pesničiek (napr. vtipnú Mám ja ženu starú) a rezkej ľudovej hudby. Diváci ich vystúpenie odmenili zaslúženým potleskom.

Po muzikantoch z Podbiela vyšli na javisko členovia folklórnej skupiny Studnička z Veličnej, ktorú tvorí sedemčlenný ženský spevácky zbor, harmonikár Jozef Suroviak a dve huslistky. V zaujímavom folklórnom pásme, nazvanom Z veličianskej rovne, sme sledovali ľudové zvyky, počúvali clivé ľudové piesne a krásne vianočné koledy. Divákov chytili za srdce viačeré pesničky, v tom o.i. Na tej našej Oravienke, Ej, ženy, ženy, Nad Veličnou vyšla hviezda, Dolu tou Oravou, To srdienko moje a najmä Daj Boh šťastia tejto zemi, ktorú si zaspievali spoločne s nimi. Poznamenajme, že Veličiansky súbor pôsobí piaty rok, vedie ho Elena Baricová a so svojím zaujímavým repertoárom sa predstavil o.i. v Bielsku-Biaľe v Poľsku a viackrát aj na Slovensku, naposlasy na Podhráčskych slávnostiah v Zuberči.

Po krátkej prestávke vyšli na javisko členovia oboch súborov, ktorí zaspievali niekoľko pastierskych piesní, napr. Podskočme si valasi a svoj recitál ukončili snáď najznámejšou vianočnou koledou Tichá noc, svätá noc, ktorú si spolu s nimi zapievala celá sála. Tým vyvolali čarovnú atmosféru bližiacich sa vianočných sviatkov. Medzitým speváčky z Veličianskeho súboru, t.j. učiteľka ZŠ Mária Dzúriková a pracovníčka OPZ v Istebej Viera Šaligová počastovali divákov chutným domácim chlebíkom a oškvarkovými kabáčmi.

Na javisku sa ako poslední predstavili členovia hudobno-speváckej skupiny domáceho folklórneho súboru Rombaň, ktorí nechýbjajú na žiadnom významnom kultúrnom podujatí. Divákov rozospieval najskôr 11-členný dievčenský zbor, ktorý zanotil slovenskú ľudovú Dolinu, dolina, aká si široká. Potom už javisko patrilo tanecnému párom a ľudovej hudbe, ktorá spustila rezký čardáš. Nasledovala pestrá zmes slovenských ľudových pesničiek a tancov, o.i. V tej chyžnianskej doline, Jedna ruža, dve ruže, Anička, dušička, skočná Trcipolka i pieseň U nás také parobčisko. Rytmické piesne i tance rozehrali žilky nielen tanecníkov na javisku, ale aj divákov, ktorí mladých Chyžňanov odprevadili zo scény búrlivým potleskom.

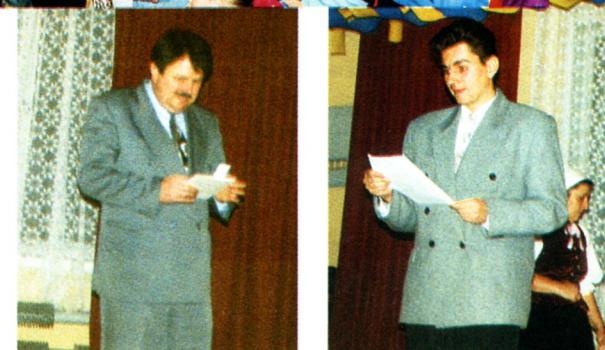
DOKONČENIE NA STR. 21

Zubrohlavčania v záverečnej scénke

V Jurgove sa predstavenie páčilo aj mladším aj starším

E. Molitoris a M. Žabenský počas otvorenia Dni v Chyžnom

Folklórna skupina Studnička z Veličnej

Medzi divákmi v Chyžnom bolo veľa mládeže

Aperitív podávali ako zvyčajne presne o pol šiestej a o šiestej večeru. Presne o trištvrtre na sedem Amos Richard Crowder vstal od stola, čím sa - opäť ako vždy - večera skončila.

Starý pán Crowder odišiel z jedálne do salónu a Peter Abbott si zasa pomyslel, ako tento železny každodenný poriadok musí ísť mladej Vivian, Amosovej manželke na nervy.

Peter Abbott bol iba tajomník a musel sa podrobovať prísnemu dennému režimu len štyridsať hodín týždenne, ak nerátal stredajšie večery, ktoré trávili s Crowderovcami. Vivian však bola odsúdená podriadať sa neúprosnému časovému rozvrhu celý deň.

Vivian sa v salóne zaborila do svojho oblúbeného kresla pri obloku a Abbott si sadol ako zvyčajne na pohovku. Zavše mal pokušenie sadnúť si inde a trochu porušiť matematicky presný životný štýl svojho chlebodarca, ale neurobil to.

Crowder sa obrátil chrbtom k žene aj k svojmu tajomníkovi a ako vždy po večeri zohrieval si ruky pri kozube, v ktorom horeli bukové polená. Hoci bol sedemdesiatpäťročný, chodil ešte obdivuhodne vzpriamený, mal sviežu pleť, a vlasy - napriek tomu, že mu rokmi takmer zbeleli - sa mu stále samé od seba silno vlnili.

Vivian využila okamih, keď sa jej muž obrátil knej chrbtom, zošplnila pera a poslala ponad stôl k Petrovi bozk. Tajomník varovne pokrútil hlavou.

Crowder si presne pol minúty ohrieval ruky pri ohni, potom sa obrátil a povedal:

- Prinesiem kávu.

Aj to bol jeho ustálený zvyk. Hoci Crowderovi mali kuchárku a slúžku, nápoje pripravoval a servíroval vždy starý pán. Pred večerou namiešal v kúte pri veľkom bare martini, a teraz odišiel do kuchyne, aby odtiaľ priniesol na podnose tri veľké šálky írskej kávy.

Len čo Crowder zamieril do kuchyne, Peter sa dôverne usmial na Vivian. Mala tridsať rokov, bola nesmierne pekná štíhlá blondína. Predtým, ako sa Crowder vzdal funkcie generálneho riadiťa velkej výrobnej spoločnosti, bola päť rokov jeho sekretárka. Stalo sa to pred rokom a deň jeho odchodu na odpočinok sa stal súčasne dňom Vivianinej svadby. Bolo to jej prvé manželstvo a bola druhou Crowderovou ženou.

- Lúbiš ma? - spýtaťa sa ticho Vivian.

- Isteže, ved' vieš, - odpovedal takisto pošecky Peter. - Ale teraz nie je vhodná chvíľa hovoriť o tom...

Počas tých šiestich mesiacov, čo bol Peter Crowderovým osobným tajomníkom, často sa sptyoval sám seba, ako taký inteligentný muž ako je Amos Crowder môže nechávať svoju mladú žienku osamotne s mladým slobodným mužom. Netuší, čo z toho nevyhnutne vznikne?

Peter Abbott nemal veľa povinností. Okrem neveľmi bohatej korešpodencie, ktorú musel vybavovať, tažisko jeho práce spočívalo v tom, že prepisoval na stroji memoáre, ktoré Crowder diktoval do magnetofónu. Pretože Amos Crowder

trávili väčšinu dňa za zatvorenými dverami pracovne, Peter mal dosť voľného času.

Aj Vivian...

Zo začiatku bol Peter pre Vivian len vitaným spoločníkom, ktorý jej rozptyloval dlhé chvíle. A potom sa medzi nimi vyvinulo to, čomu sa hovorí láska...

Horúca láska...

Zmocnila sa ich vášeň, nemohli jeden bez druhého byť...

Začali sa tajne schádzať mimo domu, keď starý pán spal. Nebolo to ľahké a bolo to isté, bez rizika. Amos Crowder mal predsa železny denný rozvrh a to sa týkalo aj jeho spánku. Pretože trpel nespa-

tom, ako pokračuje práca na memoároch a Vivian mlčky počúvala.

Podľa Petrovho názoru bol rukopis, z ktorého bola hotová asi tretina, neuveriteľne nudný, ale Amos Crowder ho zrejme pokladal za literárne veldie. Peter Abbott si svoj dojem nechával pre seba...

Amos Crowder dostal list od jednej newyorskéj literárnej agentúry, ktorej sa ohlásil na inzerát. Agentúra ponúkala za mierny honorár lektorovať rukopisy a pripravovať ich na vydanie. Crowder poslal agentúre tri kapitoly svojich memoárov s náčrtom pokračovania a priložil šek.

Odpoved, ktorú dostal, slúbovala knihe veľký literárny úspech. Za ďalší honorár agentúra bola ochotná redakčne spravovať každú novú kapitolu. Okrem toho pozvala autora na osobný rozhovor do New Yorku.

- Ja nepoletím, - povedal Crowder. - To by úplne rušilo môj denný režim. Vy,

Peter, viete o mojej knihe práve toľko ako ja, preto ma ľahko zastúpite. Poletíte do New Yorku v nedelu večer, v pondelok všetko prerokujete a večer sa vrárite.

Do salónu vošla slúžka, vzala prázdne šálky od kávy a o päť minút neskôr ona aj kuchárka ako zvyčajne odišli z domu. O ôsmej hodine vstal Amos Crowder z kresla a odnesol magnetofón, ktorý stál pri bare.

- Prepísali ste všetko, čo som dnes ráno nadiktovať? - spýtal sa tajomníka.

- Áno. Rukopis je na vašom písacom stole, pán Crowder.

- Mám chuť pustiť sa do novej kapitoly. Ešte asi hodinu budem diktovať. Ospravedlňte ma?

- Ako si želate, - povedal Peter a vstal, aby sa rozlúčil.

Vivian ho odprevadila k domovým dverám.

- Tak zajtra večer, - zašepkala.

- Na tom istom mieste, o tom istom čase...

- S takou vásňou ako predvčerom...

Nasledujúce ráno zavolał Peter na letisko a zistil, že lietadlo do New Yorku štartuje v nedele o osemnástej hodine. Objednal si letenku a rezervoval si spiatocnú na pondelok na dvadsaťu hodinu.

O polnoci Peter zaparkoval auto nedaleko zoologickej záhrady. O chvíľu zastal za jeho autom kabriolet so stiahnutou strechou. Peter si presadol do kabrioletu. Vivian ho objala a poťokala.

- Motel? - spýtal sa.

- Dnes nie, - povedala. - Musíme sa konečne vŕáťe požehnávať o tom, čo podnikneme. Keby som Amosa opustila, boli by sme bez peňazí. Celkom iste by mi nič nedal. Poznám ho, je to starý skupáň...

- Nájdem si inú prácu, - slúbil, ale neznelo to presvedčivo.

- A budeme živoriť. Kdežo, drahý, od prepychu si človek ľahko odvyká. Chcem teba a k tomu Amosove peniaze... všetky... Predsa nezostanem ani bez tohto auta... Nevymením ho za bicykel...

RICHARD DEMING DOKONALE ALIBI

vostou, bral si každý deň presne o desiatej prášok na spanie a o pol jedenastej si odchádzal ľahnúť. O trištvrtre na jedenásť začal prášok pôsobiť a jeho účinok trval spôsobivo do siedmej hodiny ráno. Obidve slúžky bývali mimo domu a Vivian a Amos mali oddelené spálne....

Preto sa Vivian mohla hocikedy bez ľahkosti nepozorované vytratiť z domu...

- Už to takto ďalej nevydržím, - šepkala teraz Vivian. Pripadám si tu ako vo väzení... Chcem ťa, Peter stále ťa chcem...

- Odídeme odtiaľto. Keď som povedal, že ťa ľubím, mysel som to so všetkými dôsledkami. Rozvedieš sa s ním a vezmeme sa.

- A z čoho budeme žiť? - spýtala sa.

Očervenel. Peter Abbott vo svojich tridsiatich rokoch ešte stále len začína... Pracoval vo viacerých firmách, ale vždy zastával iba bezvýznamné miesta. Až teraz ako osobný atajomník Richarda Crowdera mal slušný príjem, o ktorý by však, pravdaže, ihneď prišiel, len čo by s Vivian ušiel.

- Nemôžeme sa stále schádzať tajne... Musíme niečo podniknúť...!

- Súhlasím, - povedala. - Už som niečo vymyslela. Pohovoríme si o tom, keď budeme sami. Hoci zajtra v noci... u teba... v posteli...

- Prečo nie dnes?

- Dnes je streda...

Uvedomil si, že v stredu spia manželia spolu. Cítil, ako sa mu krv nahrnula do hlavy. Do čerta s Crowderom a jeho železny poriadkom!...

Počuli, ako sa vracia z kuchyne a začali hovoriť o počasí. Niesol na podnose tri šálky. Na každej plávala šľahačka.

Írska káva bola jeho špecialitou. Do šálky obyčajnej kávy prilial trochu írskej whisky a na vrch dal šľahačku. Petrovi to veľmi nechutilo, ale koho Crowder pozval k stolu, ten sa musel prispôsobiť jeho chuti.

V stredu večer sa zábava vždy krútila okolo tej istej témy. Crowder s tajomníkom hovorili o

POVIEDKA NA VOLNÚ CHVÍĽU

Položila mu hlavu na plece a zašepkala:

- Mal by si niečo proti ženbe s bohatou vdovou?

Vytrešil oči:

- To nemyslís väzne!

Pevne mu pozrel do očí:

- Ešte som nikdy nič nemyslela väznejšie. Na-ozaj ma ľúbiš? Natolko, že mi to môžeš dokázať?

- Pravdaže, ľubím ťa, ale...

- Bráni ti v tom twoje svedomie, alebo je to len strach?

- Asi strach. Toho tvojho Amosa nenávidím najmä za tie stredy... V nijkom prípade by som však nechcel stráviť medové týždne v base.

- Mám dokonalý plán, - zašepkala.

- O tom je presvedčený každý vrah...

- Môj plán je naozaj dokonalý, - namietla pokojne.

- Ako vieš, Peter, Amos berie každý večer prášok na spanie a potom spí ako zabity. Čo keby ho zavraždili pri lúpežnom prepadnutí v čase, na ktorý by sme mali obidvaja dokonalé alibi?

- Aké alibi?

- Tvoje je už pripravené. Zlodej vnikne do domu o polnoci z nedele na pondelok. V tom čase spíš v hoteli v New Yorku...

- To znamená, že to urobíš sama?

Pokrútila hlavou.

- Nie, ty. Povedala som len, že spíš v hoteli v New Yorku, pretože sa tam zapíšeš do hotelovej knihy. Nikto ti nebude môcť dokázať, že si tam nespal...

- Azdaby si mi konečne mohla prezradiť svoj plán.

- Bola som dnes na letisku. Tvoje lietadlo pristáva v New Yorku o dvadsiatej hodine a jednej minúte. O dvadsiatej prvej hodine a tridiatich piatich minútach štartuje iné lietadlo z New Yorku späť. Máš teda hodinu a tridsaťtri minúty na to, aby si prišiel do hotela, zapísal sa, šiel do izby, a potom zadným východom zmizol a odišiel na letisko. Priečasť sem pod iným menom a budeš o dvadsiatej tretej hodine dvadsiatej ôsmej minúte na letisku. Ďalšie lietadlo do New Yorku letí o druhej hodine ráno a je tam o tretej hodine a päťdesiatich ôsmich minútach. Teda ešte pred svitaním budeš späť v hoteli a nikto nebude mať podozrenie, že si hotel opustil...

Ticho rátal.

- To znamená, že budem mať dve a pol hodiny na to, aby som prišiel z letiska do vily, vybavil tú vec a opäť sa vrátil na letisko... Dosť času za predpoklad, že ani jedno z tých troch lietadiel nebude meškať.

- Ak by meškalo posledné lietadlo, nič by sa nestalo. Len prvé lietadlo do New Yorku a druhé späť sem musí prieletieť na čas. Ak nie, zabudneš na celú vec a počkáme na inokedy.

Znovu sa na chvíľu zamyslel.

- Budem musieť objednať ešte tie dve letenky... - To nechaj na mňa. Objednám ti ich zajtra na dve rozličné mená.

- A ako to mám urobit? Nemám zbraň.

- Tu je. Otvorila kabelku a vybrala z nej revolver.

- Kúpila som ho dnes na falosné meno. Políciu sa nikdy nedostane do rúk, lebo bez stopy zmi-

zne. Hodíš ho v New Yorku do Hudsonu alebo do niektorého kanála.

Vo svetle vreckovej baterky si prezrel zbraň. Bol to päťtanový Smith and Wesson, dosť starý, ale vo výbornom stave. Pokrútil bubienkom. Bol nabitý.

Spýtavo sa na ňu pozrel.

- Náboje som kúpila v inom obchode. Viac ich nebudeš potrebovať, preto som ostatné zahodila.

Zasunul si zbraň do náprsného vrecka plášta.

- Ako to bude s tvojím alibi, Vivian? - spýtal sa.

- Ja strávím noc z nedele na pondelok v nemocnici.

Keď na ňu Peter prekvapene pozrel, vysvetli la mu:

- Presne o trištvrtre na jedenásť Amos zaspí. Nemocnica je niekoľko ulíc od nás. Krátko po jedenástej sa tam prihlásim a budem sa stárať o prudké bolesti. Iste ma tam nechajú na pozorovanie. Do vily sa vlámeš okolo pol jednej. Tak mám zabezpečené alibi...

Peter pochybovačne pokýval hlavou.

- To závisí od toho, či sa dá okamih vraždy presne zistiť.

- Nezabudni na susedov. Určite budú počuť výstrely.

Zvrátil čelo:

- To je pravda... Ale ak sa prídu pozrieť, čo sa stalo?

- Nemaj obavy. V noci sa nikto neodváží ísť do cudzej vily, hoci bude presvedčený, že sa tam strieľalo. Ludia sa budú v duchu pýtať, čo to boli za výstrely, a potom opäť zaspia. Ale potom, keď bude polícia vyšetrovať vraždu, určite si niekto zo susedov spomenie, kolko bolo hodín, keď počul výstrel. Pre istotu však môžeš rozbiť budík na nočnom stolíku. To vylúči každú náhodu...

Prikyvol.

- A teraz počúvaj, ako to urobíš, - pokračovala Vivian. - Musí to vyzeráť ako vlámanie. Preto ti nedám nijaký kľúč. Vyrazíš tabuľku na balkónových dverách a dostaneš sa do salónu. Crowdera sa neboj, toho nezobudí ani zemetrasenie. Vieš, kde je na prízemí skriňa s posteľnou bielizňou?

Prisvedčil.

- Vytiahneš z nej dve obliečky a do jednej napcháš striebro z príborníku. Korisť necháš vedľa balkónových dverí. S druhou obliečkou vyjdeš hore. Keď starého zastrelíš, necháš obliečku vedľa jeho posteľe. Bude to vyzeráť, akoby zlodej chcel hore ešte niečo kradnúť, ale keď zastrelíš Amosa, zlyhalí mu nervy a ušiel bez koristi.

Prikyvol...

V nedelu večer presne v stanovenom čase Peter Abbott doletel na letisko v New Yorku. Mal so sebou len aktovku, preto nemusel čakať na vybavenie batožiny.

Po pol deviatej sa zapísal v hoteli a o štvrtodinu opustil budovu zadným východom. Taxikár uháňal za dvadsať dolárov sprepitného ako profesionálny pretekár.

Dve minúty pred odletom bol Peter Abbott v lietadle.

- Pán Artur Reynolds? - spýtala sa letuška a prečiarkla posledné meno na zozname cestujúcich.

Aj toto lietadlo bolo na minútu presné. Peter Abbott mal auto na parkovisku pri letisku, takže nemusel zháňať taxík.

Krátko po polnoci dorazil do vilovej štvrti. Auto nechal v bočnej ulici a zvyšok cesty bežal. Vila Crowderovcov práve tak ako ostatné v okolí bola ponorená v čiernej tme.

Opatrne prešiel záhradou.

Na balkóne si posvetil baterkou, pažbou revolvera vyrazil tabuľku skla, potom zhasol a počúval. Keď nič nepočul a nevidel nič hýbať sa, prestrčil ruku v rukavici cez dieru v rozbitom skle dverí a stlačil kľučku.

Došmátral sa ku skrini na prízemí a vytiahol odtiaľ dve obliečky. Do jednej napchal striebro z príborníka, odtiahol ju do salóna a nechal stáť pri balkónových dverách.

S druhou obliečkou sa ticho zakrádal po schodoch. Nazriel do Vivianinej spálne. Bola prázdna. Ticho otvoril dvere do spálne jej manžela, nenáviedeného starého Crowdera.

Nenáviedeného najmä pre tie stredy...

Amos Crowder spal pri otvorenom okne. V spálni bolo zima, starec mal teplú deku prehodenú na hlave.

Peter Abbott hodil prázdnú obliečku na zem a baterkou si posvetil na spiaceho zamestnávateľa. Zamieril a štyri razy stlačil spúšť. Po prvom výstrele sa telo spiaceho skrútilo a ozval sa tichý vzduch.

Poslednú gulku vpáli do budíka na nočnom stolíku.

Vtom sa v spálni rozsvietilo. Peter Abbott sa bleskuryčne obrátil. Zdesene vyvalil oči. V kresle vedľa stojacej lampy sedel v zimníku Amos Richard Crowder a revolverom mieril na svojho tajomníka.

- Zahodte zbraň! - prikázal starý muž. Petrovi Abbottovi vypadol z ruky revolver aj baterka.

- Podozrievam som vás, Abbott, už dávno, začal Crowder. - Vaše viaceré rozhovory v salóne som si nahral na magnetofón. Miniatúrny japonský magnetofón som vám dal i do auta...

Abbottov pohľad skízol na nehybnú postavu na lôžku.

- Vivian som dal po večeri do kávy niekoľko práškov na spanie, - vysvetlil Crowder.

VI. DNI SLOVENSKÉJ...

DOKONČENIE ZO STR. 19

Skončil sa maratón piesní a tancov a s divákmi sa za všetkých účinkujúcich i organizátorov rozlúčil M. Žabenský, ktorý im zaželal príjemné prežitie vianočných sviatkov, šťastný nový rok a všetkých pozval na budúce, VII. dni slovenskej kultúry na Orave.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Naša mládež pred vchodom do Belianskej jaskyne

VÝLET NA SLOVENSKO

4. novembra min. roka sa uskutočnil výlet školskej mládeže na Slovensko, ktorý uhradil Spolok Slovákov v Poľsku. Zúčastnilo sa ho 41 žiakov základných škôl v Kacvíne, Vyšných Lapšoch a Tribši, ktorí navštievujú hodiny slovenského jazyka. Na výlete nás sprevádzali dve učiteľky slovenčiny - Mária Kačmarčíková a Alžbeta Góra.

Zo Spiša sme vyrazili zavčas rána a hranicu sme prekročili na priechode Ľysa Polana - Javorina. Po ceste sme mohli obdivovať malebnú panorámu Vysokých Tatier. Prvú zastávku sme si urobili v Tatranskej Polianke, kde sme navštívili prekrásnu Beliansku jaskyňu. Všetkých nás veľmi očarili obdivuhodné pestrofarebné kvapľové útvary, stalagmitová Palmová sieň, Vysoký dóm či Zbojnícka komora. Odtiaľ sme pokračovali v ceste do Tatranskej Lomnice, kde sme o.i. navštívili zaujímavé Tatranské múzeum, pozreli film o Vysokých Tatrách a popozerali sme si trochu aj T. Lomnicu, ktorá je pekným rekreačným a turistickým strediskom. Len škoda, že jesenný deň je krátky a čoskoro sme museli myslieť na návrat. Domov sme sa vračali cez starobylý Kežmarok, Spišskú Belu i

Spišskú Starú Ves a hranicu sme prekročili v Lysej nad Dunajcom. Naštaste počasie nám prialo a tak aj z okien autobusu sme mali pekný výhľad.

Výlet sa nám veľmi páčil, preto touto cestou cheme podakovať Ústrednému výboru SSP za zorganizovanie zájazdu, na ktorý budeme dlho spomínať. Boli by sme radi, keby sa takéto podujatia konali častejšie.

**Žiaci a žiačky z Kacvína,
Vyšných Lapš a Tribša**

KRAJANSKÁ VATRA '99

Síce s určitým oneskorením, ale predsa chcem čitateľov Života informovať o tradičnej rozlúčke MS SSP na Sliezsku s jesennou sezónou a našou prípravou na zimno-jarné obdobie 1999/2000. Aj tentoraz sme sa stretli pri symbolickej krajanskej vatre, ktorá sa konala na úpätí vrchu Skrzyczne, vypínajúcim sa v Sliezskych Beskydoch do výšky 1257 m. n.m. Miesto konania sme nevybrali náhodne, veď naši krajania sem prichádzajú viackrát do roka aj súkromne. V okolí je totiž množstvo možností na aktívne strávenie odpočinku či dovolenky. V lete všetkých návštevníkov víta o.i. moderný plavecký bazén, a v zime zasa poskytujú okolité svahy výborné podmienky nielen pre začínajúcich, ale aj pre pokročilých lyžiarov - milovníkov bieleho športu. Na naše stretnutie prišlo aj tentokrát množstvo krajanov z celého Sliezska, vedľa členská základňa našej miestnej skupiny SSP sa oproti minulosti značne rozrástla. Pribudlo 10% nových členov, významne sa tiež zvýšil počet odberateľov Života. Počas krajanskej vatre sa uskutočnili súťaže vo volejbale a cezpoľnom behu, ktoré vyhrali členovia rodiny Knapčíkovcov. Členovia MS potom prijali rozhodnutie po-

skytnúť finančnú pomoc vo výške 5000 zlôtých na dokončenie výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne a určili termín volebnej schôdze v súvislosti s XI. zjazdom nášho Spolku. Stretnutie pokračovalo do neskôrnych nočných hodín chutným pohostením, spevmi slovenských pesničiek za sprievodu harmonika a veselou tanecňou zábavou.

Brono

PRED XI. ZJAZDOM SSP

Ako jeden z krajanov, ktorý je členom Spolku od jeho založenia, sa aj ja chcem zapojiť do predzjazdovej diskusie. Nechcem byť ani kritikom, ani pochlebovačom, ale len poukázať na niektoré fakty spojené s činnosťou našej organizácie. Pamäťame si obdobie, keď sa Spolok nemohol slobodne vyvíjať a musel pôsobiť tak, ako mu diktovala strana a štátne správa. Vďaka krajanskej angažovanosti však nezanikol. Potom bol, ako vieme, premenovaný na Kultúrno-sociálnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku. Ten sociálny prvok v názve sa neosvedčil, keďže Spoločnosť nebola v stave poskytovať členom akúkoľvek sociálnu pomoc. V oblasti kultúry bolo síce znesiteľnejšie, ale už s využívaním slovenčiny, najmä v kostoloch, oveľa horšie. Ako príklad môžem spomenúť Novú Belú, kde spor o rodný jazyk v bohoslužbách trval celé roky a vyústil v zatvorení kostola. Teraz, ako počúvam, sa to tam začína opakovat. Aj keď dnes máme slovenské sv. omše v siedmich obciach, cirkevné kruhy nadálej nechcú rešpektovať naše práva a nevychádzajú nám v ústrety. Toľké roky po II. vaikánskom koncile!

Na poslednom riadnom zjazde sa naša organizácia vrátila k svojmu prvému názvu, aj keď bez Čechov a začala nové obdobie svojej činnosti. Tu si však položme otázku, či nastalo také oživenie krajanského diania, aké sme očakávali aj v súvislosti s nástupom demokratického systému a slobody? V jednom z posledných čísel Života som si prečítať úvahy krajanu F. Plevu, ktorý tiež na to upozorňuje a sťaže sa, že u nich, vo Fridmane, zmizla slovenčina aj z kostola, aj zo školy. Nečudujem sa, že zmizla a to nielen u nich. Tak bude všade, ak vymizne krajanská angažovanosť, ak sa výbory MS nechopia iniciatívy a nezačnú krok po kroku prebúdať národné povedomie krajanov a postupne rozvíjať svoju činnosť. Slovenská republika je rozlohou i počtom obyvateľov malá krajina, a predsa si vydobyla samostatnosť. Tak isto aj my, keď sa nepustíme do práce, keď nebudeme mať pevnú vôľu, nič nedosiahneme. Nikto to predsa za nás neurobi.

ANTON PIVOVARČÍK

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

KRÁTKO Z ORAVY

Ako vyplýva z informácií Karpatského oddelenia pohraničnej stráže, počas vlaňajšej sezóny prekročilo poľsko-slovenský turistický priechod vo Veľkej Lipnici-Privarovke 56 osôb a priečod pri Babej hore len 19. Vari na Orave klesá turistika?

V Dolnej Zubriči 19. novembra 1999 ukončili 3. etapu prác na výstavbe biologickej čističky odpadových vôd. Pri tejto príležitosti sa konala malá slávnosť, na ktorej sa zúčastnilo vedenie jablonskej gminy, zástupcovia stavebnej firmy EKOLAND S.A. Děbica a občania.

2. novembra 1999 vypukol v Hornej Zubriči požiar, počas ktorého zhorela časť domu, stajne a stodola so senom v celkovej hodnote asi 40 tisíc zlých. Podľa predbežného zistenia polície ide asi o podpálenie.

4. novembra 1999 ukradli zlodeji v Podsklí červený osobný automobil zn. Ford Escort a o deň neskôr sa neznámi páchatelia vlámalí do reštaurácie na autobusom námestí v Jablonke, odkiaľ ukradli alkohol, cigarety a potravinárske výrobky v celkovej hodnote okolo 3 tisíc zlých.

Skorý príchod zimy, spojenej s fujavicami a snežením priniesol na Orave veľa radostí deťom, ale spôsobil nemálo problémov cestárom. Na cestách došlo k viacerým nehodám. Našťastie počasie sa čoskoro umúdrilo a cesty, v tom i E-7 cez Oravu, boli opäť zjazdné.

PETER KOLLÁRIK

Ministerstvo školstva SR, Ministerstvo kultúry SR, Štátny pedagogický ústav, vydavateľstvo Mladé letá, Matica slovenská, Spolok slovenských spisovateľov a Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV

vyhlasujú 8. ročník celoslovenskej súťaže

PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU, PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO

Cieľom súťaže je podchytiať, rozvíjať a prehĺbiť záujem detí a mládeže o slovenčinu a Slovensko, o významných dejateľov svojho kraja, o miestne spoločenské a kultúrne problémy, o nárečia svojho kraja, svoj rodostrom a iné aktuálne otázky spojené so slovenčinou a Slovenskom formou slohových úloh, pokusov o umelecké vyjadrenie myšlienok v podobe prozaických žánrov, básni a iných foriem jazykového prejavu.

Do súťaže sa môžu zapojiť žiaci všetkých typov a druhov základných a stredných škôl na území Slovenskej republiky, ako aj žiaci v zahraničí prostredníctvom slovenských spolkov a združení.

Súťažné práce sa budú posudzovať v 4 kategóriach: v troch práce žiakov zo Slovenska a vo štvrtnej práce žiakov zo zahraničia. Do celoslovenského kola sa môžu vybrať maximálne 3 súťažné práce v každej kategórii z jednej školy.

Školy a ostatní prihlasovatelia zodpovedajú za to, že zaslané práce sú prácmi súťažiacich žiakov, že ešte neboli posudzované v tejto súťaži ani v iných súťažiach, ako aj za dodržanie ostatných súťažných podmienok. Pri ich nedodržaní budú práce zo súťaže vyradené.

Súťažné práce do celoslovenského kola treba zaslať do 15. januára 2000 (zahraniční účastníci do 15. marca 2000) v piatich exemplároch a s vyplňanou prihláškou na adresu: Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 830 00 Bratislava, heslo SLOVENČINA.

Odborné poroty určia v každej kategórii kandidáta na Cenu poroty, na Hlavnú cenu a na Čestné uznanie. Vyhlasovatelia majú právo udeliť v každej kategórii jednej z ocenených prác mimoriadnu cenu. Osobitne ocenia učiteľov a školy podľa počtu a úrovne súťažných prác žiakov.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov 8. ročníka súťaže bude 27. júna 2000 v Nových Zámkoch v rámci Cyrillo-metodských dní slovenského písomníctva, kultúry a kultúrnych aktivít Veľkého jubilea 2000.

KRÁTKO ZO SPIŠA

25. novembra 1999 sa v novotarskej reštaurácii Ruczaj konala milá slávnosť, venovaná manželským párom z gminy Nový Targ, ktoré v tomto roku oslavili zlatú svadbu, čiže 50. výročie spoločného manželského života. Z mnohých párov zosobášených v tejto gmine v roku 1949 žije dnes, žiaľ, iba 18, v tom jeden pár z Novej Belej: Helena a Jozef Kurnátovci. Všetci jubilanti obdržali z rúk vojta Jana Smarducha pamiatkové diplomy, medaily Panny Márie Ludžmierskej a skromné darčeky.

V ten istý deň sa v Čiernej Hore od Jurgova konala slávnostná posviacka novej biologickej čističky odpadových vôd. Objekt posvätil jurgovský farár Włodysław Podhalanski a slávnostnú stuhu prestrihol starosta Zakopaného Andrzej Gąsienica Makowski. Dodajme, že čistička je v prevádzke od konca júna 1999.

Či sneží alebo prší, bicykel je medzi kacvinskymi žiakmi stále najobľúbenejším dopravným prostriedkom. Preto aj v polovici novembra, hoci napadalo veľa snehu a prišli tuhé mrazy, pred miestnou školou bolo „zaparkovaných“ mnoho bicyklov (na snímke).

Text a foto: JÁN BRYJA

ZDRUŽENIE PRE ROZVOJ PIENIN A ZAMAGURIA

Začiatkom marca t.r. budú zakladatelia záujmového profesijného Združenia pre rozvoj regiónu Pienin a Zamaguria hodnotiť prvý rok jeho činnosti. Združenie založili miestne samosprávy Spišskej Starej Vsi, Červeného Kláštora, Lechnice, Lesnice, Majerov, Veľkej Frankovej a Zálesia, ako aj zástupcovia plníckych spolkov na Dunajci a zamagurských zariadení cestovného ruchu.

Zámerom Združenia, ktoré má sídlo v Červenom Kláštore, je rozvoj turizmu zlepšením úrovne zariadení cestovného ruchu a poskytovaných služieb, pri zachovaní nenaorušenej prírody Pieninského národného parku. K ďalším úlohám Združenia patrí spolupráca so štátnejou správou, samosprávou a ďalšími organizáciami pri zvyšovaní právneho, ekonomickeho a spoločenského zázemia pre výkon podnikania a pri podnecovaní aktivít zameraných na rozvoj regiónu, príprava programu propagácie regiónu i jednotlivých podnikateľských a samosprávnych subjektov, ako aj spolupráca so združeniami podobného zamerania na Slovensku i v zahraničí.

MILAN KOSTELNIČÁK

VJABLONKE O CHYŽNOM

Otázke rozšírenia a modernizácie jedného z najväčších poľsko-slovenských hranicích prieschodov Chyžné-Trstená už dlhší čas venuje pozornosť rovnako slovenská, ako aj poľská strana. Prvý „lastovičky“ už je vidieť. Prednedávnom totiž na slovenskej strane rozšírili príjazdovú cestu, vybudovali parkovisko pre osobné vozidlá colníkov, vzniklo niekoľko nových obchodov s potravinami a pod., čo však stále nestačí. Preto sa vyriešením tohto problému niekoľkokrát zaoberala aj Gminná rada v Jablonke. Na poslednom stretnutí za účasti predstaviteľov Gminného úradu v Jablonke, Colného úradu v Novom Targu, Karpatského oddelenia pohraničnej stráže v Chyžnom, Vojvodskej správy verejných ciest v Krakove a ďalších sa hovorilo o.i. o výstavbe novej benzínovej stanice s nevyhnutnou infraštruktúrou pri ceste E-7, veľkého parkoviska pre TIR-y a v budúcnosti aj nového motela. Účastníci konštatovali, že najväčším problémom, ktorý v budúcnosti bude treba vyriešiť, je výstavba okružnej cesty. Ludia v Jablonke a Chyžnom sa totiž oddávna stáčajú na praskanie stien domov, spôsobené prejazdom stoviek ťažkých kamiónov. (pk)

Členovia vedenia Spolku priateľov Slovákov v Poľsku si učili pamiatku zosnulého pred siedimi rokmi akademického sochára Ludwika Korkoša položením kytic v kvetov na jeho pamätnú tabuľu v Slávičom údolí v Bratislave. V tichom zamyslení znova precítili nenhoditeľnú stratu svojho člena, rodáka z Čiernej Hory, významného sochára a slovenského vlastencu. Pietneho aktu sa zúčastnili (zľava): Ján Kubáň, Matej András, Ján Miškovič, Jakub Vojčík a Anton Džuban.

ODIŠLI OD NÁS

V minulom roku nás navždy opustilo niekoľko krajanov z Krempáčov:

Dňa 25. januára 1999 zomrel vo veku 73 rokov krajan

FERDINAND LUKÁŠ

Zosnulý bol dlhoročným, aktívnym členom nášho Spolku a neúnavným čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

*

Dňa 3. marca 1999 zomrel vo veku bezmála 99 rokov krajan

JÁN BRIŽEK

Zosnulý bol najstarším občanom Krempáčov, jedným zo spoluzakladateľov miestnej skupiny SSP v obci a horlivým odberateľom nášho časopisu. Odišiel od nás vzorný krajan, manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

*
Dňa 8. júla 1999 zomrel vo veku 86 rokov krajan

VALENT PALUCH

Zosnulý bol členom Spolku od vzniku MS v Krempachoch a dlhoročným odberateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP V Krempachoch

* * *

Dňa 23. augusta 1999 zomrela náhle v Ríme vo veku 29 rokov krajanka

KRISTÍNA CONSOLINIOVÁ (rozená Jurgošová)

Zosnulá, rodáčka z Repísk-Brijovho Potoka, bola dcérou podpredsedu MS SSP v tejto obci Jána Jurgoša a členou nášho Spolku. Aj keď žila v cudzine, na svoje korene

nikdy nezabudla. Odišla od nás dobrá krajančica, manželka a matka. Nech odpočíva v pokoji!

Krajanovi J. Jurgošovi a celej rodine vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Repískach a redakcia Života

* * *

Dňa 12. novembra 1999 zomrela v Jablonke vo veku 89 rokov krajanka

KAROLÍNA ZÁHOROVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou MS SSP v Jablonke a čitateľkou Života. Odišla od nás dobrá krajančica, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Jablonke

* * *

Dňa 24. novembra 1999 zomrel náhle v Jurgove vo veku 71 rokov krajan

ANDREJ ČONGVA

Zosnulý bol bol dlhé roky veliteľom miestneho požiarneho zboru, členom MS SSP a odberateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Jurgove

Z KALENDÁRA NA JANUÁR

ZÁHRADKÁRI

V tomto roku studená zima s veľkým snežením prišla skôr ako inokedy, už v druhej polovici novembra. Aj keď sa neskôr trochu otepnilo, bolo to len dočasne. Pouvážujme teraz trochu o tom, na čo by sa záhradkári mohli v tomto roku sústrediť. Víeme, že na dospelovanie zeleniny, najmä skorej, sú rôzne spôsoby a zariadenia. U nás sa však zelenina pestuje zväčša vonku, na záhonoch. Preto už teraz, v zime, si treba premyslieť, kam a čo budeme siať či sadit, rozsádzať či pikárovať. Pre najskoršie druhy a odrody zeleniny, ako redkovka, šalát, káleráb, karfiol, lahôdková cibulka, uhorky a rajčiaky, sú určené fóliovníky či skleníky.

Nezabúdajme, že čím intenzívnejšie je pestovanie, tým potrebnejšia je vyšia fytohygiena a premyslené striedanie druhov. Pri nákupu semen treba vedieť, že mala by mať pri názve prívlastok „na rýchlenie“. To by mali vedieť najmä tí, čo s fóliovníkmi len začínajú. Odrody určené na pestovanie vonku idú pod sklom či fóliovým krytom do viñate. Opačná zámena je možná napr. pri odrodách karfiolu, kálerábu či kelu, ktoré možno úspešne vysádzať ako druhý, oneskorený sled do voľnej pôdy. Poznamenajme ešte, že teraz v januári treba kontrolovať a prípadne vetať sklady zeleniny a všímať si, či sa do nich nedostali myši, ktoré v prípade výskytu treba pochytať.

OVOCINÁRI

Tí, čo si chcú založiť noú ovocnú záhradu, musia dodržať tri zásady. Prvou je, že sa nemožno púštať do výsadby mladých stromčekov na mieste starých záhrad skôr, ako po päťročnej rekultivácii pôdy, ktorou treba odstrániť tzv. pôdnú únavu. Inak budú novovysadené stromčeky živoriť a krapat. Druhou zásadou je pôdu dokonale zbaviť pýru, a to aj na parcele, kde nie sú a v posledných rokoch ani nerástli ovocné stromy. Tretou dôležitou prácou je príprava plánu výsadby, pričom treba rešpektovať niektoré zásady týkajúce sa susedských vzťahov a kombinácie druhov a kultivarov. Na severnú stranu pozemku sa sadí stromy s vyššími korunami v poradí: slivky, mirabelky, ringtony, čerešne a višne, a to aspoň 2 m od plota suseda. Bližšie k plotu možno posadiť napr. kry ríbezľí a egreša. Do stredu záhrady sa sadí jablone a hrušky. Treba dbať, aby sa po plote, ani po vlastnom, nič nepopína.

Ak by niekto chcel nevyhovujúce kultivary prevrúblať, mal by si do konca januára narezat vrúbku a uložiť ich dobre obalené do spodnej časti chladničky, prípadne

do piesku v pivnici. Treba tiež pravidelne kontrolovať uskladnené ovocie, vetať skladovacie priestory a chybne, nahnité plody odstrániť. Kontrolu si tiež vyžaduje oplotenie záhradky, prípadne chrániče na stromoch, naložené na kmene proti zajacom. Už teraz by sa záhradkári mali zásobiť hnojivami a chemickými prostriedkami na ochranu stromov pred škodcami.

CHOVATELIA

Už viackrát sme písali o opatruvaní hydiny cez zimu. Dnes ešte niekoľko pripomienok. V chove kúr produkujúcich násadové vajcia, treba okrem ochrany proti prudkým výkyvom teploty utvárať podmienky aj pre veryšu biologickú hodnotu týchto vajec. Jedným z účinných prostriedkov je teplota, ktorá ani za najtuhších mrazov nesmie klesnúť pod 0°C. Tam, kde chceme udržať vysokú úroveň znášky, by teplota nemala klesnúť pod 12°C. Teplota sa meria teplomerom vo výške nočného odpočinku nosníka. Nosnice ľahkých plemien sú na výkyvy chladu citlivejšie ako nosnice stredne ťažších plemien. Pri znáške násadových vajec, z ktorých chceme získať zdravé a životaschopné kurčatá, musíme krímnú dávkou obhatiť o vitamíny a minerálne zložky. Vhodným doplnkom týchto zložiek môžu byť o.i. naklíčené obilné zrná, drvené kosti a pod. Podobne postupujeme s vodnou hydinou, ktorá v tomto období taktiež začína znášku.

VČELÁRI

Povinnosťou včelárov v tomto období je občasná kontrola zimujúceho včelstva. Včely zimujú zoskupené do chumáča. Čím nižšia je vonkajšia teplota a teda aj teplota v úli, tým pevnejšie sa včely zomkýnajú v chumáči. Čím menší je povrch zimného chumáča, tým menej teploty sa z neho stráca. Včely takto úsporne hospodária teplom. Keby však včelstvo niečo vyrušilo, zareagovalo by nadmernou spotrebou „paliva“, čiže medu. A tak by sa začala komplikácia. Totiž čím viac medy včely spotrebujú, tým viac nestravitelných látok sa hromadí v ich výkalovom vaku, ktorý môže pojať až polovičnú váhu včely. Za normálneho zimovania sa vak nikdy nenaplní, hoci by zima trvala dlhší čas. Keby sa však vak preplnil, začala by včela proti svojmu prirodzenému pudu vykaľovať v úli. Ostatné včely by sa potom snažili výkaly pozbierať, čím by sa ich výkalový vak preplnil. Ak tento stav pokračuje, včelstvo ochorie na červenu. Preto je veľmi dôležité chrániť včelstvá pred vyrušovaním. Vyrušovať môžu sýkorky, dátale, hydina, myši, hraboše, ktoré vniknú do úlovní, ľudia, (deti hrajúce sa v blízkosti úlovní), stále lomozenie v ich susedstve, napr. rúbanie dreva a pod. (jš)

Našou dnešnou bylinou je PASTIERSKA KAPSIČKA (lat. Capsella bursa pastoris, pol. taszník pospolity). Pravdu povediac, je to vlastne obyčajná burina, ale aj liečivá rastlina s pozoruhodnými vlastnosťami. Za rok kvitne (dobieľa) 2 - 3 razy, prvýkrát hned po mrazoch, lebo je proti nim veľmi odolná, druhýkrát na začiatku leta a tretí raz okolo septembra. Rastie na poliach, medziach, vedľa cest a na rumoviskách.

Zbiera sa celá rastlina od marca do októbra. Po zozbieraní treba ju pol dňa predsušiť na slnku a potom sušiť v tenkej vrstve v suchej, dobre vetranej miestnosti. Rastlina obsahuje pseudoalkaloid sinapín, cholín, vitamín K, triesloviny, prolín, kálium, acetylcholin, saponíny, živice, éterický olej, kyselinu citrónovú, jablčnú a vinnú, sacharidy a iné.

Pastierska kapsička sa oddávna používa na zastavenie krvácania, a to vo forme čaju, na zmiernenie bolestivej menštrúacie, pri krvácaní z nosa, zo žalúdku a črev a iných vnútorných orgánov. Uplatňuje sa aj na zmiernenie krvácania z hemoroidov (zlatej žily), pri poraneniach a pod. Treba však rátať s tým, že mierne znižuje krvný tlak, zosilňuje stahy maternicového svalstva a pod. Na liečenie hemoroidov naši predkovia pripravovali z pastierskej kapsičky mast. Dnes sa táto rastlina v ľudovom lekárstve používa najmä pri bolestiach pečene a sleziny, pri vykašliavaní krví, pri arterioskleróze, pri ťažkostach s močením, pri vnútornom krvácaní, najmä zo zažívacieho traktu a na uvoľňovanie črev.

Čaj možno pripravovať buď ako zápar, alebo ako studený macerát. Dávky: na zápar sa používajú 3 čajové lyžice drogy na pohár vody a pijú sa dve šálky denne každý druhý deň. Macerát: 6 lyžičiek drogy na 2 poháre vody. Maceruje sa 8 hodín v studenej vode a potom sa precedí. Spôsob dávkowania je podobný - 2 poháre každý druhý deň. Napokon možno pripraviť aj liehový výtažok.

Pri vonkajšom užívaní možno čaj použiť pri umývaní drobných poranení a vo forme obkladu na bolestivé miesta, pomliaždeniny a pri zápaloch šliach u športovcov. Pri dodržiavaní dávkowania nemá vedľajšie účinky a ani nevyvoláva otaravu. (jš)

ŽENSKE PLEMEMO

Kedysi bolo tak - ibaže to bolo dávno-pradávno: žien bolo u nás oveľa menej ako chlapov, takže boli veľmi vzácné. Nuž a keď boli vzácné, tak otec, čo vydával dcéru, nielenže jej nemusel dať veno, ale naopak, ešte on dostał výkup od ženicha: kus plátna a dve kožušiny, štyri ovce, súdok medoviny. Ak nevesta krásna bola, dovedol ženich aj vola. A ak šlo o svadbu s mladučkým dievčatom, musel ženich dovest i kravu s ťefálom.

Stalo sa v tých časoch, že jeden otec slúbil svoju dcéru až trom pytačom naraz. Prvý ponúkol výkup primeraný, nuž mu ju otec slúbil.

Druhý ponúkol i primerane, i čosi k tomu. „Dobre, zajtra si ju môžeš odviesť z domu.“

Tretí ponúkol i primerane, i čosi k tomu, i ešte vrecko soli. „Prid zajtra, akoby ste už svoji boli.“

A tak sa na druhý deň blížili k chalupe až traja ženisci naraz, každý s ovcam, baranmi, kúsom plátna, súdkom i kožušinami.

Otec bol v úzkych, čo teraz?

Schytíl dievku za ruku a vopchal ju do chlievika, kde si držal sviňu a kozu.

„Tu sed a ani nemukni, kým ta sám odtaľto nevypustím!“ prihrozil jej.

Ženisci prišli a dovedujú mladú nevestu.

„A veru tá odišla k tetke na druhú dedinu,“ vyhovára sa otec. „Príde vy len, mládenci moji inokedy.“

Ale v mládencoch už vrie hnev i urážka. Každému je jasné, že si dievčin otec spravil z nich dobrý deň. Pustili sa oni dulovať po chalupe, dievku hľadať a zháňať, však sa oni už dáko o ňu podelia.

Otec trpne: z toho nič dobré nebude, dneska tu istotne aj krv poteče. Len aby chliev neotvorili!

No mládenci už tam!

„To je chliev, tam mám len sviňu a kozu,“ vraví otec. A celý sa trasie a potichu drmolí čosi tajomné a nezrozumiteľné, ani čoby dakohu vzýval... A veď naozaj bolo tak. Vzýval o pomoc tajomné božstvo...

Ženisci otvoria chliev - a tam, hľadteže, tri dievky prikrčené sedia: prvá sa podobá druhej ako vajce vajcu, druhá tretej ako kvapka kvapke, a ta tretia ani čo by tým dvom z oka vypadala.

Mládenci sa smeju:

„Figliar otec, vidíš ho, kde schoval naše nevesty!“

Zabudli na všetok hnev, poskladali otcovi výkup, spravili tri svadby pri jednom dyme a potom si každý odviedol ženu do svojej chalupy.

Všetko akoby sa na dobré obrátilo, iba otec nemal od tých čias pokoja. Za tri dievky výkup dostal, aleakože sa môže radovať? Ved ani len nevie, ktorá z nich je jeho vlastná a ktorá je zo svine, ktorá z kozy na dievku premenená.

Rozhodol sa on po dákome čase, že pojde dievky navštíviť.

Príde k prvej. Slnce už bolo dávno vyšlo, a ona sa ešte v lôžku vyvaluje. Deti umazané a špinavé okolo chalupy snoria a plánky, žalude a koriency chŕmu.

„Toto je tá zo svine premenená,“ vraví si otec a ide ďalej.

Príde k druhej. Tá sa práve s mužom vadí, bliaka naňho a hlavou trásie, ani čo by chcela bodnúť. Okolo chalupy deti behajú, bečia a hečia, vlastného slova nepočuješ.

„Toto je tá z kozy premenená,“ vraví si otec a ide ďalej.

Večer príde k tretej dievke. Tá ho pekne privítá, nachová, lôžko mu ustrelie. Ráno zavčasu vstanie, pomodlísia, umyje, učeše a potom deti pobudí, do čistého odeje, rodinu si nachová.

A s každým pekne, s mužom, s detmi, s otcom, so susedmi.

„Toto je moja vlastná dcéra,“ vraví si otec.

Ovtýdy sa ľudí namnožilo a žien je dnes viac ako dosť. Ako by aj nie, ked sa množili hned z trojakého plemena: jedny z plemena ľudského, druhé z plemena svinského a tretie z plemena kozacieho.

Ak ich chvíľu pozorujete, ľahko zistíte, ktorá z ktorého pochádzala.

(Z knihy - Mária Ďuričková: Zlatá priadka, Bratislava 1995)

POD HOROU ĎATELINA

Čakaj ty, Katarína;
Cia je to ďatelina?
Cia by bola, - môjho pána,
čo tam býva pod horama.

Nemám sa kedy baviť,
musím sa domov náhliti,
lebo by ma mati lála,
že som s vami dlho stála.

Mamka fa nebude lát,
ked budeš s nami tu stáť,
lebo mamka dobre vedia,
že ty máš byť moja žena.

Allegro

(J. Horvát, [1880])

Pod ho - rou d'a - te - li - na, ža - la ju
Ka-ta - ri - na; ža - la, ža - la, na - ža - la
si, po - stret - li ju dva va - la - si.

ČO JE TO?

Hádaj, ktorý chvost
je hotový skvost?
(tváP)

Prišiel k nám host,
spravil nám most
bez sekery, bez dláta,
a predsa je pevný dosť.
(daE)

Po malinách na zájedok
dá si za hrst čučoriedok.
Potom v zime v domci z ľadu
ovonia si aspoň labu.
(devdeM)

MÁRIA HAŠTOVÁ

ČO PRINIESLA ZIMA ZVIERATKÁM

Priniesla im uja horára,
čo sa o zvieratká postará.
Kde je teraz? V lese.
Dobrotky im do krmelca nesie.

Sýkorky v ňom nájdú slaninku,
majú radosť - a nie malinkú.
Krmelec ich sýti, zohreje.
A potom im opäť dobre je.

Pri krmelci jeleň poskočí,
ked mu zrazu padne do očí.
Sú v ňom halúzky i lístočky,
čo zbierali v lese detičky.

Malá srnka len čo vstala,
ku krmelcu utekala.
Zjedla sienka, iba trošička,
preto, že je ešte maličká.

Pre zajka sú steblá datlinky.
Už mu veru na ne tečú slinky.
S chutou si ich schrúmne,
chrumky, chrumky ...!
Nechaj, zajko, dačo
aj pre srnky.

Diviak ryje, všetko rozrýva,
tu je preňho dobrá obživa.
Na samom dne gaštan nájde si,
tomu sa tiež veľmi poteší.

Bážant s pestrým perím na chvoste
pyšne volá: - Aj vy hladní ste?
Nebojte sa! Máme horára,
čo sa o nás dobre postará.

ÓLOHA PRE VÁS

Zvieratkám sa zachcelo zahrať sa na skrývačku. Skúste ich pohladať na veľkom obrázku a potom zvieratká v rámkoch vyfarbite pastelkami. Obrázok nám pošlite do redakcie. Najkrajšie práce odmeníme slovenskými knihami. Z predošlého čísla sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Karolína Lojeková z Novej Belej, Sebastian Jazovský z Pekelníka a Patrícia Laciaková z Chyžného.

VESELO SO ŽIVOTOM

- Ako to, Jožko, že máš celú ruku špinavú,
ale dva prsty čisté?

- Dnes som sa učil pískať, mamička.

Dežo sa spovedá:

- Pán farár, som zlodej. Ukradol som susedovi pätnásť sliepok. Predvčerom päť a včera tiež päť.
- Ale to je len desať.
- Áno, ale dnes ukradnem zasa päť.

V škole:

- Janko, prečo si otcovi nakreslil zelené vlasys?

- Lebo nemám plešatú farbičku.

Fero príde do obchodu a pýta sa:

- Máte farebné televízory?

- Samozrejme, máme.

- Tak si prosím jeden žltý.

- Počul som, syn môj, že fajčíš!

- Ale otec, vedť fajčenie nemožno počuť!

Jurko vyjde z ambulancie a hovorí:

- Lekár mi zakázal hrať na husliach.

- Ale prečo?

- Pretože sme susedia.

LUDMILA PODJAVORINSKÁ

PROSBA VTÁČIKOV

„Zima je, zima je,”
vietor si hudie,
ako to, čože to
s nami len bude?

Nevidieť lístočka,
nehreje slnko,
nenájdeš húsenku,
červíčka, zrnko...

Teraz, keď pusto je,
zima je v sade,
nedajte zahynúť
nám v biede, hladie!

Zato my zas na jar,
zato my v lete
spievať vám budeme,
ako len chcete.

NOVÁ HVIEZDA

Máme už za sebou prvú časť tohto ročnej sezóny v alpskom lyžovaní. Neprinesla veľa nového. O miesta na pódiu opäť zápolia známe zjazdárky a zjazdári... až na jednu výnimku. V ženských disciplínach sa medzi najlepšie pretekárky sveta prebojovala doslova ako blesk mladá Chorvátka, 18-ročná Janica KOSTELIČOVÁ zo Záhrebu, ktorá sa po prvých pretekoch (do začiatku decembra) dostala dokonca do čela súťaže o Svetový pohár v alpskom lyžovaní. Preto si ju záujemci o tento šport budú iste pozornejšie všímať, tým viac, že znalci lyžovania ju považujú za najväčnejšiu uchádzačku o Veľký krištáľový glóbus, ak nie v tejto, tak určite počas budúcej sezóny.

Aby sme sa presvedčili, o aký veľký talent ide, pripomeňme jej štart na pretekoch v Serre-Checalier (Francúzske Alpy) na začiatku decembra min. roka, kde vyhrala slalom s náskokom skoro dvoch sekúnd pred druhou v cíli, Nórkou T. Bakkeovou. Poznamenajme, že dve sekundy znamenajú v slalome vyše 20-metrový predstih v cíli. Je to podľa štatistik šiesty najlepší výsledok víťazky v dejinách alpského lyžovania o Svetový pohár.

Janice súperí s najlepšími len druhý rok. Svet o nej počul po prvý raz vlni, keď vyhrala súťaž v dvojkombinácii v rakúskom St. Antone a potom sa v slalome dvakrát prebojovala na pódiu víťazov. Počas tejto sezóny je už podstatne lepšie; na každých pretekoch sa prebojovala do prvej desiatky, pričom dvakrát zvíťazila. Jej veľkou prednosťou oproti ostatným je najmä veľká všeobecnosť. Najlepšie jazdí sice v slalome, ale veľmi dobre si počína aj v obrovskom slalome a superslalome, ba dokonca v zjazde. Môže teda bodovať aj v kombinácii, čo ešte viac zvyšuje jej šance na celkové víťazstvo v súťaži o Svetový pohár.

Je zaujímavé, že vlastne nevela chýbal, aby sa Janica stala po otcovi hŕdzanárkom. V Chorvátsku totiž nies vysokého horstva a ani veľkých lyžiarskych tradícií. Anicin otec Ante bol kedy hŕdzanárskym reprezentantom Chorvátska a neskôr trénerom. Jeho plány urobiť z dcéry dobrú hŕdzanárku však zmenila vojna v Juhoslávii. Kedže pracoval v Slovinsku, musel sa cez vojnú rozhodnúť, či prijať tamojšie občianstvo, alebo sa vrátiť do Záhrebu. Vrátil

sa, ale ľažké vojnové podmienky ho čoskoro prinutili odísť za chlebom, tentoraz do Cannes, kde pokračoval vo svojej trénerskej práci. A keďže z Cannes do Álp nie je ďaleko, rozhadol sa tam poslať svoje športuchčivé deti - dcéru Janicu a syna Ivica - trénovať zjazdárstvo. Spociatku im bolo veľmi ľažko, keďže im chýbali peniaze. Napriek tomu si zjazdárstvo nielenže obľúbili, ale čoskoro v ňom začali vynikať. 15-ročná Janica sa onedlho (v 1996) prihlásila na prvé preteky v súťaži juniorov a... neocakávane zvíťazila. Potom však nasledovali ďalšie úspechy - vyhrala dokopy 22 pretekov. To ju opodstatňovalo uchádzať sa o body Medzinárodnej lyžiarskej federácie (FIS). Už na prvých pretekoch z tohto cyklu obsadila 12. miesto a získala prvé body, aj keď startovala s číslom 120. Potom nasledoval nevelmi úspešný štart na OH v Nagane a ďalšie získavanie bodov FIS, až sa nakoniec prebojovala do súťaže o Svetový pohár.

Jej prvá, vlaňajšia sezóna v tejto najvyššej súťaži bola, ako dnes hodnotí, - priemerná. Získavala však body vo všetkých disciplínach - od slalomu po zjazd. Dokonca v slalome bola raz treťia a konečne na záver sezóny vybojovala svoje prvé pohárové víťazstvo v kombinácii.

Vlani celé leto a jeseň tvrdovočovala na alpských svahoch. Zlepšovala kondíciu, cibrila techniku a... značne príbrala (15 kg), až to začalo vzbudzovať obavy. Zbytočne. Už prvé preteky terajšej sezóny ukázali, že sa ubera správnym smerom. Podobne bolo, ako sme už spomíinali, na ďalších pretekoch, čo jej napokon - na začiatku decembra - prinieslo prvé miesto v súťaži o Svetový pohár. Ak jej vzostup bude pokračovať v doterajšom tempe, ak získa viac skúseností, môže sa čoskoro stať majiteľkou hlavnej ceny SP. Nuž čože, uvidíme! (js)

Hviezdy svetovej estrády NO SMOKING

Ide o veľmi zaujímavú a už aj známu skupinu zo Sarajeva, založenu na začiatku osmdesiatych rokov, ktorá sa dostala do povedomia poslucháčov spolu s rastom popularity tzv. novej vlny. Avšak na rozdiel od iných juhoslovanských skupín, ktoré sa najčastejšie prispôsobovali rôznym svetovým trendom, hudobníci No Smoking sa považujú za tzv. nových primitivistov. Odvolávali sa na folklor a texty svojich pesničiek písali v miestnom nárečí. Boli to často zábavné, trochu surrealisticke a obrazoborné kroniky zo života spoločenstiev v malých balkánskych mestečkách. Členovia skupiny vytvorili tiež zaujímavý televízny program, ktorý najlepšie charakterizuje sám názov *Top listina nadrealistov*. Neuznávali akékolvek tabu, v tom aj maršala Tita, kritizovali rôzne ľudské slabostky a pod.

Málokto však vie, že v tejto skupine vystupuje aj známy filmový režisér Emir Kusturica. Nie od začiatku, zahrál až pri nahrávaní tretej platne skupiny v r. 1986, kedy už bol laureátom Zlatej palmy, získanej v Cannes za film *Otec na služobnej ceste*. Spociatku hral na basovej gitare, neskôr na sólovej.

Kedže sa Juhoslávia rozpadla, skupina sa rozdelila. Časť hudobníkov aj s vedúcim N. Karajličom odišla do Belehradu, kde pokračovala v činnosti pod starým názvom. K nej sa pripojil aj E. Kusturica, ktorý onedlho natočil ďalší film *Čierny kocúr, biely kocúr* s hudbou práve N. Karajliča, ináč sólistu a textára skupiny. Je to hudba, ktorá sa do určitej miery podobá skladbám Bregoviča. Počujeme v nej akúsi šialenú cigánsku kapelu, ibaže nasýtenú elektronikou. Práve z tohto filmu pochádza jeden z najznámejších hitov skupiny *Pit Bull*.

Niektorí kritici označujú hudbu No Smoking aj ako agit-rock. Skupina je totiž známa z kritického vzťahu k bombardovaniu Juhoslávie liecadlami NATO, čo sa odzrkadilo aj v jej viačších skladbách. Na jeseň minulého roka sa skupina vydala na dlhé turné po Európe, v rámci ktorého dala v decembri štyri koncerty aj v Poľsku. Mali veľký úspech. Onedlho sa v predajniach ukažú aj nahrávky z týchto koncertov. (js)

UČÍME SA PLIESŤ

Dnes prinášame model pekného spoločenského pulóvra, ktorý si vo voľnom čase môžete sami upliest. Údaje sú na veľkosti 36-38, 40-42 a 44-46, pričom údaj na veľkosť 36-38 je uvedený pred zátvorkou, kým na ďalšie veľkosti (40-42 a 44-46) v zátvorke.

Spotreba materiálu: 450 (500; 550) g sivohnedej melírovanej vlny, 100 g melírovanej zlatej vlny, 100 g hnedej vlny a 50 g čiernej vlny. Ihlice č. 4 a 4,5; okrúhla ihlica č. 4.

VZORY

Okrajový vzor: 1 očko hladko, 1 očko obrátene.

Džersejový vzor: lícová strana hladko, rubová obrátene.

Ozdobné pásy: vpletáte ich džersejovým vzorom podľa pripojenej predlohy.

Skúška očiek: 18 očiek a 23 riadkov = 10 x 10 cm.

Zadný diel: Na ihlice č. 4 nahodite 70 (80; 88) očiek a pletiete okrajovým vzorom 4 cm. V práci pokračujete džersejovým vzorom na ihliciach č. 4,5. V prvom džersejovom riadku pridáte rovnomerne 10 očiek. Vo výške 33 (35; 37) cm od začiatku práce začnete vpletať ozdobné pásy podľa pripojenej predlohy. Vo výške 64 (66; 68) cm od začiatku práce pletenie naraz uzavrite.

Predný diel: Pletiete tak isto ako zadný, iba vo výške 57 (59; 61) cm od začiatku práce uzavriete prostredných 14 (18; 18) očiek na priekrčník. Ďalej pletiete každú stranu zvlášť. Na priekrčník uzavrite ešte v každom 2. riadku na obidvoch stranách 3 x 2 a 2 x 1 očko. Vo výške 64 (66; 68) cm od začiatku práce uzavrite naraz plecia.

Rukáv: Na ihlice č. 4 nahodite 40 (44; 48) očiek a pletiete okrajovým vzorom 6 cm. V práci pokračujete na ihliciach č. 4,5 džersejovým vzorom. V prvom džersejovom riadku pridáte rovnomerne 20 očiek. Vo výške 10 cm začnete vpletať ozdobné pásy podľa pripojenej predlohy. Súčasne na rozšírenie rukáva pridávate v každom 6. riadku na obidvoch stranách 17 x 1 očko. Vo výške 45 (47; 49) cm od začiatku práce pletenie naraz uzavrite.

Vypracovanie: Zošijete plecia. Označíte si stred rukáva a prišijete 22 (23; 24) cm k prednému a 22 (23; 24) cm k zadnému dielu. Zošijete boky pulóvra a rukávov. Na okrúhlu ihlicu č. 4 naberiete okolo priekrčníka 80 (84; 88) očiek a pletiete okrajovým vzorom 7 riadkov.

(Podľa Života č. 13/97. Snímka: DA, kresby: E. Vallová)

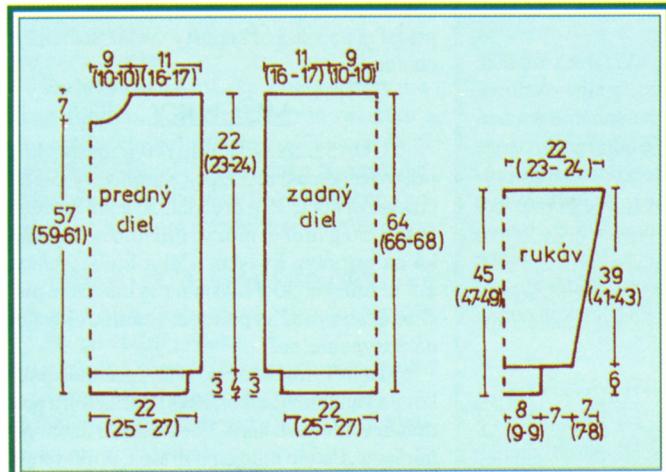
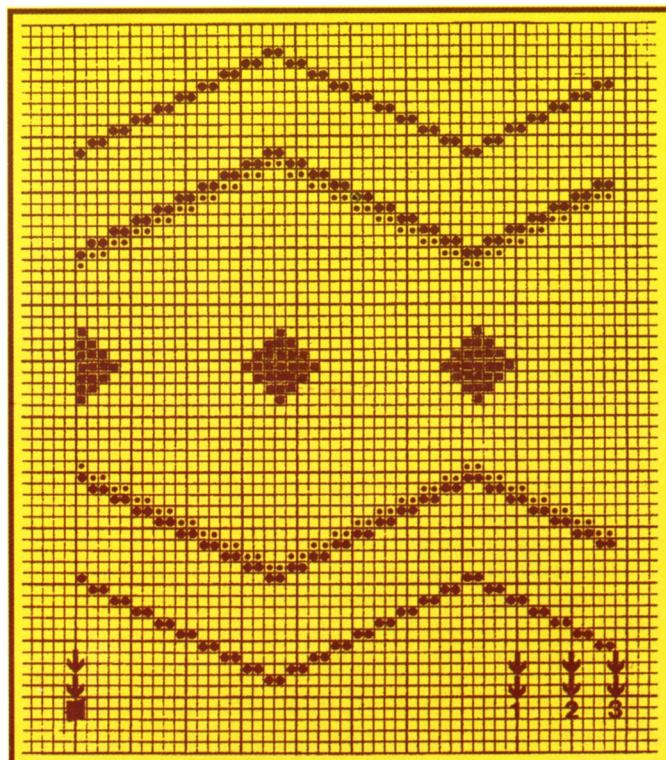
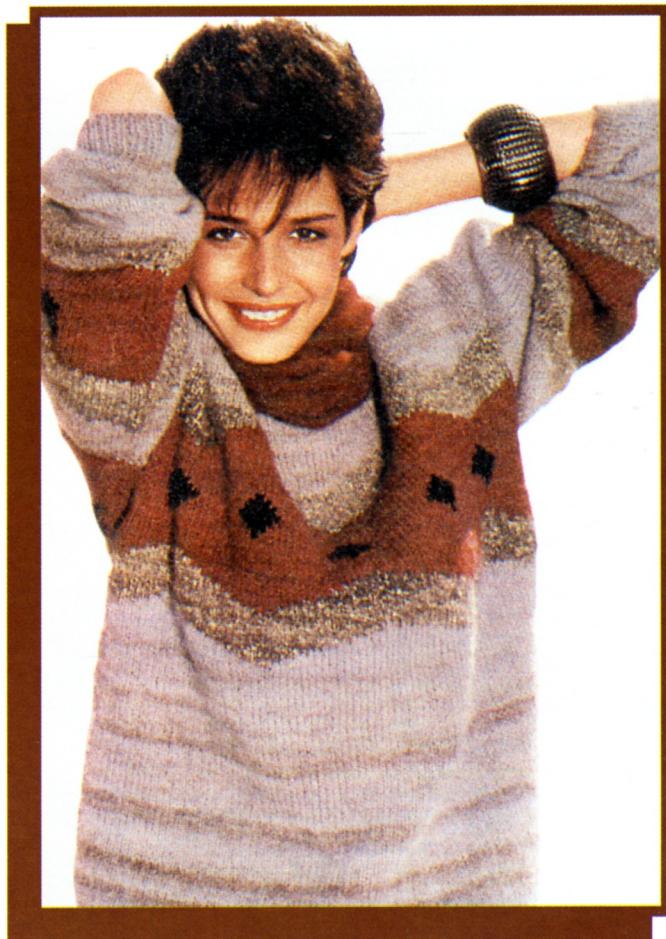

Schéma strihu pulóvra

Schéma, podľa ktorej vpletáte pásy

NIEKTÓRE SCHORZENIA OWIEC

Gružlica rzekoma owiec - jest schorzeniem charakteryzującym się powstawaniem guzków podobnych do gružlicy, ale wywoływana jest przez bakterię gružlicy rzekomej owiec. Bakteria ta jest odporna na zimno i światło słoneczne oraz na wysychanie. Żyje długo nawet w mroźnym miesie i w kale. Zakażenie może nastąpić przez przewód pokarmowy, oddechowy, jak również przez skórę (rany zakażone przez ukąszenia). Przenoszeniu się choroby na sztuki zdrowe sprzyja kał chorych owiec. Chorujące zwierzęta wykazują powiększenie węzłów chłonnych podszejkowych, przyusznich lub szyjnych, które są niebolesne i gorące. Czasami następuje zropienie węzła i wydostanie się zawartości ropnej na zewnątrz. Przy silnym zaatakowaniu większej ilości węzłów chłonnych zwierzę wykazuje trudności w poruszaniu się. Często dochodzi również do schorzeń płuc w postaci przewlekłego zapalenia oskrzeli i płuc, co objawia się utrudnionym oddychaniem. Zauważać

za się też ogólne osłabienie, chudnięcie i anemię. Częściej chorują owce starsze niż młode, wykazując przy tym ospalość, brak apetytu, chód szczudłowy. Czasem zdarza się również zapalenie stawów. U starszych owiec może wystąpić zapalenie wymienia, w którym tworzą się drobne żółtozielone guzki zawierające gęstą ropę. Po śmierci zwierzęcia można stwierdzić dużą ilość zropiałych ognisk w wątrobie, śledzionie, nerkach, w plucach zaś zielono-szare guzki różnej wielkości. Naogół rokowanie co do wyzdrowienia zwierząt jest niepomyślne. Zwierzęta ze stwierdzonymi zmianami w węzłach chłonnych podskórnych mogą być leczone chirurgicznie. Przy stwierdzonych zmianach w narządach wewnętrznych lepiej takie owce wybrakować.

Salmoneliza owiec. Jest to schorzenie wywołane masowym zakażeniem jelit, oraz całego ustroju. Do zakażenia dochodzą regulary przez przewód pokarmowy wskutek przyjmowania pokarmu zakażonego. Zarazek atakuje przede wszystkim ścianki trawienia i jelit cieśniaków. Rozwojowi choroby sprzyja słabe odżywianie, długie transporty kolejowe czy niedobór witamin. Schorzenie może być łatwo rozwinione wśród wielu sztuk. Źródłem zakażenia mogą też być inne zwierzęta, szczególnie myszy i szczury. Okres wylegania trwa 2 - 3 dni. Początkowo zwierzę wykazuje nie-

znaczne podwyższenie temperatury, obrzęk oraz zaczerwienienie spojówek, osłabienie oddechu i brak apetytu. Kał jest płynny, często zmieszany z krwią. Zwierzę przeważnie leży, wykazuje trudności przy wstawianiu oraz chwiejność chodu. Następuje silne wychudzanie, wypadanie wełny i wreszcie śmierć. Czasami, choć rzadko, następuje przełamanie choroby i może dojść do wyzdrowienia. Takie sztuki są jednak zazwyczaj nosicielami zarazka i stają się niebezpieczne dla hodowli. Leczenie polega na stosowaniu sulfamidów, jednak uważa się je za mało wskazane z uwagi na wspomniane wyżej nosicielstwo zarazka. Zapobieganie polega przede wszystkim na chowie w warunkach higienicznych. Miejsca, w których przebywały chore sztuki, muszą być gruntownie wyczyszczone i odkażone.

Niedobór pokarmowy u owiec. Niedozycie może być przyczyną pewnych schorzeń określanych ogólnie jako energetyczny niedobór pokarmowy. Ujawnia się on na ubogich pastwiskach, przy wypasaniu dużej ilości owiec i przy nieodpowiednim żywieniu w owczarni. U osobników niedożywionych następuje zwolnienie lub zahamowanie wzrostu, przyrostu wełny, bezpłodność a nawet spora śmiertelność. Pastwiska ubogie w pasze powodują zwiększenie śmiertelności, gdyż osłabione zwierzęta łatwiej są atakowane przez pa-

ČO NA OBED?

MÄSOVÉ JEŽE. 500 g bravčového pliecka, 300 g hovädzieho mäsa, 100 g slaniny, 120 g ryže, trocha citrónovej kôry, mleté čierne korenie, 1 klinček, polovica cibule, 60 g masti, 2 dl polievky, 2 dl bieleho vína, 2,5 dl kyslej smotany, soľ.

Mäso zlahka umyjeme, pokrájame na menšie kúsky a zomelieme na mäsovom mlynčeku. Pridáme slaninu pokrájanú na kocky, prebratú ryžu, ktorú neoplákneme vodou, ale len otrime utierkou, ďalej postrúhanú citrónovú kôru, soľ, mleté čierne korenie, potolený klinček, cibuľu posekanú nadrobno a všetko spolu dobre rozpracujeme. Potom zo zmesi sformujeme malé bochníčky, vložíme ich do kastróla na rozohriatu mast a dusíme asi 45 minút. Počas dusenia podlievame polievkou z kostí, bielym vínom a kyslou smotanou. Hotové urovňáme na misu, polejeme šťavou a podávame.

SLIVKOVÉ KNEDLE ZO ZEMIAKOVÉHO CESTA. 600 g zemiakov, 2 vajcia, 250 g hrubej múky, soľ, asi 750 g sliviek, 100 g masla, 100 g maku a 80 g práškového cukru.

Uvarené, olúpané a postrúhané zemiaky zmiešame na doske s múkou, pridáme soľ, vajcia a vypracujeme tuhšie cesto, ktoré hned vyvalkáme, aby nezredlo. Pokrájame ho na štvorce, do každého dáme slivku, sformujeme do tvaru gulky a v osolenej vriacej vode varíme asi 5 minút. Hotové pomastíme rozotpeným maslom a posypeme zomletým makom zmiešaným s cukrom.

REZNE ASTRA. 600 g prerasteného bôčika, 3 vajcia, 80 g hladkej múky, olej alebo masť na vyprážanie, 20 g masla na potretie, soľ.

Prerastený bôčik pokrájame na menšie kocky, dva razy zomelieme, hodne osolíme, rukami dobre spracujeme a necháme do druhého dňa v chlade odležať. Z odležaného mäsa sformujeme rukou na mokrej doske tenké rezne, ktoré obalíme cestičkom pripraveným z vajec rozšľahaných s múkou a v rozpálenom oleji alebo masti vyprážíme. Hotové rezne potrieme rozotpeným maslom. Podávame so zemiakovými hranolčekmi a s tatárskou omáčkou.

ZAKÁLAČKOVÁ POLIEVKА. 2 dl bravčovej krvi, 30 g masti, 60 g cibule, 30 g krúp, voda, soľ, majorán, cesnak, čierne korenie.

Očistenú posekanú cibuľu zapeníme na masti, potom pridáme umyté krúpy, zalejeme

vodou a varíme. Pred dovarením prilejeme krv, osolíme, okoreníme, pridáme rozotretý cesnak, majorán a spolu dovaríme.

ŠALÁTY

ŠALÁT Z KYSLEJ KAPUSTY. 60 g kyslej kapusty, 100 g cibule, 20 g cukru, 20 g údenej slaniny, voda, soľ, ocot.

Vriacu vodu s octom, soľou a cukrom vylejeme na kapustu s pokrájanou ciboufou, prikryjeme ju a necháme vychladnúť. Potom ju premiešame a polejeme rozprázenou údenou slaninou pokrájanou na kocky. Cibuľu môžeme pridať aj po sparení kapusty, avšak sparená je chutnejšia.

MÚČNIKY

JUDÁŠE S MEDOM. 140 g masla, 60 g práškového cukru, 3 žltky, vanilínový cukor, citrónová kôra, 30 g droždia, 50 g práškového cukru, 50 g hrubej múky, 1 dl vlažného mlieka na prípravu kvásku, 450 g hrubej múky, 1,5 dl mlieka, 30 g masla na vymästenie plechu, žltok a med na potretie, vanilínový cukor na posypanie, soľ.

Maslo vymiešame do peny, pridáme práškový a vanilínový cukor, žltky, trochu soli a postrúhanú citrónovú kôru. Všetko spolu dobre vymiešame. Potom prilejeme kvások, pripravený z droždia, cukru, múky a vlažného mlieka, pridáme ostatnú múku a s mliekom vypracujeme mäkké,

sozyty wewnętrzne. Ponadto głodne owce zjadają na pastwiskach wszystkie rośliny i przez to mogą ulegać zatraciowi. Jeżeli zwierzę otrzymuje w karmie mniej tłuszczów i węglowodanów, potrzebnych do wytwarzania odpowiedniej ilości ciepła, zużywa wtedy białko ustrojowe, odczuwając jego niedobór. Schorzenie to występuje przy wypasaniu owiec na pastwiskach mokrych, porośniętych kwaśną roślinnością. Ważną rolę odgrywają również warunki klimatyczne przy wypędach owiec na ląkę. Powstają zaburzenia przemiany materii, które doprowadzają do powstania ogólnej puchliny wodnej. Ujemny wpływ na stan zwierzęcia mają choroby pasożytnicze, powodujące zahamowanie wzrostu i spadek na wadze. Brak białka ma znaczenie dla młodzieży i samic w ciąży. Jagienna zdrowe, żywione mlekiem matek, przy niedoborze białka już po 3-4 tygodniach wykazują niechęć do ssania i stają się ospale. Do tych objawów mogą dołączyć się drgawki mięśniowe oraz zaburzenia przewodu pokarmowego. Zwierzęta te giną w charakterystycznej postawie z głową wygiętą do tyłu. W celu zwalczania tego schorzenia należy podawać zwierzętom pokarm obfitujący w białko lub też dodatkową paszę białkową (dobre siano, mleko krowie, ziarno). Omawiana sprawa jest często niezauważalna a jeszcze częściej przypisywana innym schorzeniom, dlatego nie należy o niej zapominać. (jš)

lesklé cesto, ktoré necháme na tepлом mieste vykysnúť. Vykysnuté rozvalkáme na hrúbkú 2 cm, okrúhou formičkou povykrajujeme judáše, zúbkovaným kolieskom urobíme na povrchu mriežky, uložíme ich na plech vymastený maslom a znova necháme vykysnúť. Pred pečením ich potrieme rozľahaným žltkom a v horúcej rúre upečieme do červena. Vychladnuté judáše potrieme medom a posypeme vanilínovým cukrom.

VANILKOVÝ KRÉM S PIŠKÓTAMI.
2 dl mlieka, 30 g práškového cukru, 2 žltky, vanilka, citrónová kôra, 40 g hladkej múky, piškóty a čerešne.

Do hrnca dáme mlieko, cukor, žltky, potlenú vanilkou, postrúhanú citrónovú kôru a múku. Všetko spolu dobre rozľaháme, dáme do vodného kúpeľa a za stáleho šťahania necháme zhustnúť. Na misu uložíme piškóty, položíme ich krémom a ozdobíme čerešňami.

MLADÝM GAZDINÁM

- Sušené huby treba pred úpravou namočiť vždy do vlažnej vody.
- Zemiaky pri varení v šupke nepopukajú, keď do vody prilejeme trochu octu.
- Máso pred dusením treba opieť na masti, aby zostało šťavnaté.
- Krehké cestá nesmieme dlho miesiť, aby neboli „pieskové”.

PRAWNIK

ZASŁIADCZENIE LEKARSKIE

Najczęściej lekarz wystawia zwolnienie od dnia, w którym zbadał chorego pacjenta, lub od dnia następnego. Ma on również prawo wystawić je wstecz., np. za 3 dni poprzedzające okres badania. Nie może go jednak wystawić za okres dłuższy, niż za 3 dni wstecz. Zaświadczenie rozpoczynające się z datą wsteczną możemy od lekarza otrzymać tylko wtedy, gdy wyniki naszego badania wykazują, że w ciągu tych 3 dni byliśmy niezdolni do pracy. Bez żadnych ograniczeń czasowych co do okresu poprzedzającego badanie, może zaświadczenie lekarskie wystawić psychiatra, o ile stwierdzi zaburzenia psychiczne, które ograniczają u pacjenta zdolność do oceny własnego postępowania. Jeżeli zgubiliśmy zaświadczenie lekarskie (np. ktoś nas okradł, a w portfelu znajdowało się również to zaświadczenie), wtedy nie możemy domagać się, aby lekarz wydał nam nowe zaświadczenie z datą wsteczną, a w dodatku jeszcze za okres dłuższy niż 3 dni. Możemy jednak otrzymać tzw. wypis, który ma taką samą wartość, jak zagubiony oryginał. Aby otrzymać wypis, musimy zgłosić się do tego samego lekarza, który wydał poprzednie zwolnienie. Sporządza on wypis z kopii tego poprzedniego zwolnienia (Rozp. z 27.VII.1999 r. - Dz. U. nr. 65, poz. 741).

ZASIŁEK WYRÓWNAWCZY

Jeśli jesteśmy pracownikiem i została orzeczona u nas zmniejszona sprawność do pracy, możemy uzyskać zasiłek wyrównawczy. Musimy jednak wówczas spełniać dodatkowe wymogi: wykonywać pracę u swego pracodawcy, ale na wyodrębnionym stanowisku, dostosowanym do potrzeb adaptacji do określonej pracy, bądź też przebywać w zakładowym lub międzylakadowym ośrodku rehabilitacji zawodowej. W dodatku nasze miesięczne wynagrodzenie, osiągnięte podczas takiej rehabilitacji, powinno być niższe od tego, które ostatnio otrzymywaliśmy. O tym, że powinniśmy się poddać rehabilitacji zawodowej, orzeka wojewódzki ośrodek medycyny pracy lub lekarz orzecznik ZUS. Zasiłek

wyrównawczy wynagradzany jest w kwocie, która stanowi różnicę między dawnym, przeciętnym wynagrodzeniem, a sumą, którą otrzymujemy za pracę podczas rehabilitacji (Art. 23-25 ust. z 25.VI.1999 r., Dz. U. nr. 60, poz. 636).

PRZED ROZWODEM

W prawdzie na Spiszu i Orawie rozwody są rzadkością, niestety zdarzają się i stąd poniższe uwagi. Jeśli już chcemy się rozwieść, powinniśmy wnieść do wydziału cywilnego sądu okręgowego pozew o rozwód. Wnosimy go do tego sądu, w którego okręgu znajdowała się nasze ostatnie ze wspólnałożonkiem miejsce zamieszkania. Ale tylko wtedy, gdy jedno ze współmałżonków wciąż tam przebywa. W przeciwnym razie sprawę rozpoznaje sąd właściwy dla miejsca zamieszkania osoby wnioskującej pozew. Ten, kto wnosi pozew, musi liczyć się z tym, że sąd nie rozpozna sprawy od razu. Najpierw będzie się starał pogodzić zwaśnione strony na tzw. posiedzeniu pojednawczym. Zanim sąd wyznaczy termin pierwszej rozprawy, małżonkowie otrzymują wezwania, aby stawili się w sądzie na takie posiedzenie. Prowadzi je sędzia, bez ławników. Na posiedzeniu pojednawcze nie są wzywani świadkowie. Jeśli pojednanie nie nastąpi, to zostanie wyznaczony termin rozprawy (Art. 427, 436-438 kodeksu postępowania cywilnego).

IMIĘ DZIECKA

Po urodzeniu się dziecka sporządzany jest akt jego urodzenia. Obok daty i miejsca urodzenia wpisuje się do niego nazwisko oraz imię lub imiona dziecka. Przed sporządzeniem tego aktu rodzice wybierają dziecku imię (imiona). W ciągu 6 miesięcy od daty sporządzenia aktu urodzenia (choć można i później) rodzice mogą domagać się zmiany imienia dziecka. Oświadczenie o zmianie imienia (imion) wraz z propozycją nowego imienia (imion) muszą oni złożyć na piśmie w USC. Imię nie powinno mieć m.in. formy zdrobiałej, brzmiącej obco, nie może być nieprzyzwoite, ośmieszające lub nie pozwalające odróżnić płci dziecka. Z wnioskiem o zmianę imienia dziecka powinni wystąpić oboje rodzice. Sama matka może tego dokonać tylko wtedy, gdy ojciec nie jest znany, jego ojcostwo nie zostało jeszcze ustalone, albo też został on pozbawiony praw rodzicielskich (Dz. U. nr. 36, poz. 180 z późn. zm.).

HVIEZDY O NÁS

UODNÁR (21.1.-18.2.)

Bude to pre teba dosť ľahký mesiac, najmä v práci. Nie sú vylúčené ani väčšie prekážky, ostré rozhovory a iné opatrenia. Nedaj sa vyviesť z rovnováhy, všetko sa pomaly vráti do starých kolají. V súkromnom živote ľahká ľudia sú spoločenské úspechy, najmä u nežného pohlavia. Na peniaze, ale aj zdravie sa nebude môcť stárať.

RYBY (19.2.-20.3.)

Február nebude pre ryby najpríznivejší, hlavne v zamestnaní. Isté nedopatrenia dopadnú na teba ako studená sprcha a spôsobia viaceré ľahkosti. Nielen tebe. Ovzdušie v práci sa pokazí, začneš strácať dôveru spolupracovníkom, ba aj finančne to bude čoraz horšie, s čím sa budú spájať isté roztržky doma.

BARAN (21.3.-20.4.)

V marci budeš musieť súrne vyriešiť viaceré nedokončené záležitosti z februára. Ľahká ľudia sú vážny rozhovor s predstaveným, ktorému budeš musieť mnohé záležitosti úprimne vysvetliť. Ak to neurobiš, môže dôjsť k zložitej, konfliktnnej situácii, ktorú bude neskôr ľahko napraviť. Zdravie ti naďalej služí.

BÝK (21.4.-20.5.)

Konečne sa zmení (lepšie) ovzdušie v práci, ale problémy a rôzne záležitosti nadľa ostávajú na tvojej hlave. Aj keď sa ti nechce, musíš ich čo najskôr vyriešiť. Nakoniec vysvitne, že nie sú tak zložité, ako si predpokladal, a spolu s nimi si vyriešiť aj niekoľko osobných záležitostí. Snaž sa konáť taktne, čo ti môže len prospieť.

BLEŠEŇOK (21.5.-21.6.)

Hned na začiatku mesiaca narazíš na istú neočakávanú prekážku, ktorá - ak ju neodstrániš - môže zmarieť tvoje ďôležité životné plány. Neprenáhli sa a radšej vyčkaj, až sa situácia ujasní. Nebude to dlho trvať. Síce čakanie, aj keď krátke, tá bude stáť trochu nervov, ba aj peňazí, ale vyplatí sa. Neskôr si všetko vynahradíš a dostaneš sa aj z finančných ľahkostí.

RAK (22.6.-22.7.)

Všetky záležitosti, nielen pracovné, ale aj osobné, si musíš pokojne premyslieť. Akýkoľvek falošný krok by ti čoskoro veľmi skomplikoval život, najmä rodinný. Onedlho ľahká ľudia sú slávnostnej príležitosti - zaujímavé stretnutie a milý rozhovor. Poskytne ti veľa spokojnosti a pomôže ti vyriešiť viaceré problémy, ktoré ti už dlhší čas nedávali pokojne spávať.

LĽEU (23.7.-23.8.)

V najbližšom období bude okolo teba veľmi rušno. Potom sa situácia zmení a ty sa so záujmom pustíš do riešenia nových záležitostí. Nezabúdaj však na bežné úlohy a povinnosti, aby sa ich nenakopilo príliš veľa, čo by veľmi skomplikovalo tvoj život. Naďalej tvoje finančná situácia je uspokojivá, preto sa môžeš pokojne venovať pracovným a osobným záležitosťam.

PANIKA (24.8.-23.9.)

Nával problémov, ktoré sa v poslednom čase nakopili, ti nedovolí všetky rýchle vyriešiť. Niektoré z nich však budú mať aj svoju dobrú stránku - pomôžu ti zabudnúť na starosti. V najbližšom období nadviažeš novú známost, ktorá ti zlepší náladu. Nezanedbávaj však kvôli nej na starých dobrých priateľov, ktorí ti neraz učinne pomohli v ľahkých chvíľach.

UÁHY (24.9.-23.10.)

Dobrý mesiac, aj keď tvoja iniciatíva v práci si nie vždy získa uznanie. Nie je vylúčený dokonca vážny konflikt so spolupracovníkmi. Na druhej strane sa však tvoje citové záležitosti budú vyvíjať podľa tvojho želania. Aj v spoločnosti dosiahneš úspech. Navyše ľahká ľudia sú čakajú isté, dosť neočakávané peniaze, ktoré zlepšia tvoju narušenú finančnú rovnováhu, ba aj náladu.

SKORPION (24.10.-22.11.)

Bude to celkovo vydarený a príjemný mesiac, tým viac, že tvoja iniciatíva a dobré nápady v práci ti prinesú uznanie, ba aj peniaze. V osobnom živote budeš potrebovať sebkontrolu a dôsledné konanie, lebo v opačnom prípade sa ti situácia veľmi skomplikuje a potom ju tak ľahko nevyriešiš. Čulý spoločenský život ti v najbližšom období prinesie úspech a spokojnosť.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Si akýsi nesvoj; v zamestnaní predstieraš, že pracuješ, ale tvoje povinnosti plnia iní a ty si vlastne privlastňuješ cudzie zásluhy. Daj si pozor, lebo to nemôže trvať večne! V tvjom dome vládne príjemné ovzdušie a pokoj. Ľahká ľudia sú čakajú dlhá a príjemná cesta, na ktorú sa pripravuješ už dlhší čas. Počas nej poznáš zaujímavých ľudí a nadviažeš nové známosti.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Práce a rôznych úloh ti neustále pribúda. Nesmieš zostať len pasívnym pozorovateľom. Zapoj sa do pracovného ruchu svojej firmy, prejav aktivity a iniciatívu. Máš totiž možnosť zlepšiť si svoje postavenie, ba aj príjmy. V súkromnom živote úspešný mesiac - získaš nových priateľov a upevníš citový zväzok s niekym, na kom ti veľmi záleží. Vyhýbaj sa domácim sporom a konfliktom. (jš)

NÁŠ TEST

CHÝBA VÁM ČASTO ELÁN?

1. Obľubujete kolektívne hry?

a/ Neobľubujem - 3; b/ Nevyhýbam sa im - 5; c/ Vyhladávam ich - 8; d/ Mám k nim odpor - 1; e/ Obľubujem - 9; f/ Vyhýbam sa im - 2; g/ Vyžívam sa v nich - 10.

2. Všimate si ľudí okolo seba?

a/ Všímam, ale nevenujem im pozornosť - 5; b/ Áno, je to pre mňa zaujímavé - 10; c/ Nezaujíma mi - 3; d/ Spravidla áno - 8; e/ Môžu mi byť ukradnutí - 1; f/ Pozorujem ich a hodnotím - 9; g/ Mám vlastné starosti - 2.

3. Vyhovuje vám skôr monotónna práca?

a/ Len občas - 5; b/ Väčšinou áno - 4; c/ Znechucuje ma - 8; d/ Cítim pri nej úľavu - 2; e/ Neznášam ju - 9; f/ Veľmi mi vyhovuje - 1; g/ Trpím pri nej - 10.

4. Dokážete ľahko prekonať pocit sklamania?

a/ Áno, ale nie ľahko - 5; b/ Rýchlo naňho zabúdam - 10; c/ Dlhšie sa ním zaoberám - 3; d/ Ľahko sa s ním vyrovnávam - 8; e/ Sklamanie znamená pre mňa beznádej - 1; f/ Je pre mňa aj povzbudivé - 9; g/ Vyvoláva vo mne ľahostajnosť - 4.

5. Odsudzujete ľahčiných fanúšikov?

a/ Nie, ale sám nie som ľahčiný - 5; b/ Hľuk ma unavuje - 3; c/ Aj ľahčosť patrí k životu - 8; d/ Odsudzujem a vyhýbam sa im - 1; e/ Mali by byť prirodzené ľahčiní - 9; f/ Nie som a nebudem fanúšikom - 2; g/ Nie a rád som medzi nimi - 10.

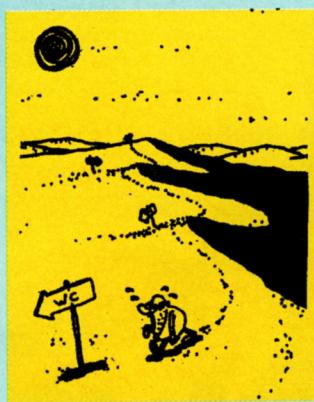
HODNOTENIE

5-15 bodov: Pravdepodobne patríte do tej malej skupinky ľudí, ktorá sa vôbec nedokáže nadchnúť. V snahe o zmenu by vám pomohlo rozširovanie okruhu vlastných záujmov.

16-25 bodov: Elán vám sice občas chýba, prejavy vašej ľahostajnosti sú však miernejšie. Snažte sa o dominantnejšie postavenie medzi rovesníkmi. Na začiatok by stačilo aj medzi dôvernými priateľmi.

26-38 bodov: Elán vám spravidla nechýba a dokážete sa aj primerane nadchnúť.

39-50 bodov: Vy sa vôbec nemusíte snažiť vyvolávať v sebe nadšenie. Ste schopní permanentne sa oduševňovať. Občas sledujte, či sú ciele, pre ktoré sa dokážete nadchnúť, v súlade s predpokladmi dosahovať ich. Ak áno, môžete právom povzbudzovať aj iných. (jš)

- Vinc, slúbil si mi, že mi peniaze v zime vrátiš.
- A vari bola toho roku nejaká zima?

• • •

Farár: - A teraz si pohovoríme o ľdzi. Hovorí o tom 51. kapitola Prvej knihy Mojžišovej. Kto z vás ju prečítať, nech zdvihne ruku.
Ruky všetkých farárov za zdvihli.
Nato farár vráví:

- Prvá kniha Mojžišova má iba 50 kapitol. A teraz môžeme pokračovať v slúbenej téme.

• • •

- Miško, urobíš pre mňa všetko, čo budem chcieť?
- Nie drahá, až tak veľa nezarábam.

• • •

- Taká nehoráznosť!
- Čo sa stalo, preboha?
- Niekoľko o mne rozširuje, že som sa vydala z vypočítavosti. A ja dnes neviem, koľko miliónov má môj muž.

• • •

Juhoafrická republika. Do kostola vojde černoch. Kostolník mu vráví:
- Či nevieš, že černochom je vstup zakázaný?

- Ale ja som prišiel umývať dlážku.
- Tak dobre, umývaj, ale keď zbadám, že sa modlíš, tak si ma neželaj!

• • •

- Pán farár, trápi ma jedna vec. Ako si navlečiem košefu cez krídla, keď sa dostanem do raja?
- Teba by mala trápiť iná vec. Ako si nasadiš klobúk na rohy!

• • •

Rozčúlený muž kričí na ženu:
- Už toho mám dosť! Vraciam sa

hladný po celodennej práci a obed nikde. Idem do reštaurácie!

- Miláčik, nerozčuľuj sa. Počkaj päť minút.

- Bude obed?

- Nie, ale sa oblečiem a pôjdem s tebou.

• • •

- Evička, pobozkajme sa!

- Ani nápad, moja mama je zásadne proti bozkávaniu.

- Ved' ja nechcem bozkávať tvoju mamu!

• • •

Nový riaditeľ školy v prvý deň úradovania vbehnne do triedy, z ktorej sa ozýva hrozný krik. Vidí urašteného mládenca, ktorý kričí najhlasnejšie. Chytí ho za golier, vedie na chodbu a postaví do kúta. Po chvíli prichádzajú k nemu žiaci:

- Pán riaditeľ, môžeme už ísť domov?

- Prečo?

- Azda už nebude vyučovanie, keď pán učiteľ stojí v kúte.

• • •

Host sa pýta chyžnej:

- Neviete, s kým neustále hovorí ten človek vo vedľajšej izbe?

- To je nejaký čudák. Hovorí sám so sebou.

- Ale prečo potom tak kričí?

- Lebo slabo počuje.

• • •

- Pán čašník! Na ten rezeň čakám už hodinu!

- Nebojte sa! Máme otvorené až do rána!

• • •

Hádka medzi manželmi:

- Mala som si zobrať za muža radšej čerta!

- Ale vieš, že sobáš medzi príbuznými nie je povolený!

MENO VEŠTÍ

VERONIKA - múdre, šarmantné, oddané a svetlé meno. Je to v poslednom období čoraz populárnejšie meno, ktoré rodičia niekedy spodivňujú buď ho dávajú dcére v presvedčení, že ju čaká zaujímavý a pestrý život. Žiaľ, len máloktočia Veronika je úplne šťastná a spokojná so životom. Ozajstná, typická Veronika je dieťaťom veľkej lásky a niekedy prichádza na svet dokonca pred sobášom svojich rodičov. Je obyčajne pekná, vysoká, s dlhými štíhlymi nohami a gaštanovými budťavými vlasmi s jemným hrdzavým odtieňom. Rada sa usmieva a priam náklivo smeje, hoci v jej smiechu sa nikdy neprejavuje plná radosť, ale skôr skrytý výsmech a irónia. Svojím tajomným úsmevom, akoby prevzatým od Mony Lisy, dokáže svoje okolie aj napáliť, ba nezriedka u niektorých odhalí dokonca ich najhlbšie ukryté city, vady a negatívne charakterové črtky. Veronika býva spravidla dôtipná, ale v tom, čo hovorí, je často hodne štipľavosti.

Veronika pochádza najčastejšie z mnohodetnej, nevelmi zámožnej, niekedy však aj rozbitej rodiny. Býva veľmi nadaná, ale nesystematická. Preto sa stáva, že niekedy ani nekončí školu v normálnom termíne, ale ide do práce a vtedy pokračuje vo vzdelávaní na večernej škole. Dbá o svoj zovnajšok, rada sa pekne oblieka a priam zbožňuje pudre, rúže, laky a iné kozmetické prostriedky. Je veľmi spoločenská, miluje dobrú hudbu a zábavu a má veľký úspech u chlapcov. Všeobecne ju mnohí považujú za plachú a lahkomyselnú, aj keď v skutočnosti taká nie je. Vydáva sa spolovice z lásky a spolovice z rozumu. Ako manželka a matka sa mení na nepoznanie. Stáva sa seriózna a vzorne si plní manželské i materské povinnosti. Jej manžel je dobrý a šlachetný človek, miernej povahy, mimoriadne starostlivý o rodinu. Mávajú spolu 1 až 2 deti, obyčajne chlapcov, ktorí sa veľmi ponášajú na matku. Veronika, ktorá v živote mnoho zakúsila a prežila, je k deťom dosť prísna a snaží sa ich izolovať od okolia. To všetko z veľkej lásky a až prehnanej starostlivosti o ich zdravie a vzdelanie. Osoba s týmto menom máva niekedy tažkosť s pečeňou a žľazovými kameňmi. Napriek tomu sa dožíva pomerne vysokého veku. (jš)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Nájomné dostať - dobré pomery.

Nedostatok trpieť - svitnú pre teba lepšie časy.

Netopier, vidieť ho letieť - zvedavosť; chýtať ho - hádka, konflikt.

Nočnú lampa vidieť - nemoc; rozbit ju - čaká ťa nepriazeň.

Nosič - dobrý priateľ ti poskytne pomoc.

Notár - dedičstvo, nečakaný príjem.

Novinky počúvať - dostaneš list z dalekej krajiny.

Novonarodeniatko vidieť - pokoj, domáce štastie.

Návrh počuť - čaká ťa veľká práca; dostať - si obklopený falosoňmi priateľmi; dávať - chráni ťa svoju slobodu.

Navrhnutie niečo - musíš si premyslieť svoje plány.

Nocľah v prírode - bezstarostný život; nevydarený - mrzutosti, nepríjemnosti.

Nočná práca - čaká ťa veľa námahy.

Nosítka - budeš pozvaný na návštevu.

Noty vidieť - splnené nádeje; spievať podľa nich - zažiješ niečo príjemné.

Obed, byť pri ňom - pozvanie na slávnosť.

Obedovať - bezstarostný život.

Obesený byť - vysoká pocta; vidieť samého seba - nešťastie; iného vidieť - prídeš neskoro na dobrý podnik.

Obojok - strata. (jš)

ZAUJIMAVOSTI

JE NÁS 6 MILIÁRD. 6-miliardtým občianom Zeme sa stal chlapček, ktorý sa, ako vypočítali odborníci, narodil v Sarajeve a býva v obci Visoko. Nový obyvateľ sveta dostal meno Adnan. V deň jeho narodenia gratuloval jeho matke dokonca generálny tajomník OSN Kofi Anan, ktorý bol v tom čase na oficiálnej návštive v Sarajeve. Poznamenajme, že rodičia Adnana nie sú bohatí, naopak, obaja sú nezamestnaní. Na snímke: Adnan so svojou matkou.

TINA KONČÍ. 60-ročná, ale večne mladovo vyzerajúca americká speváčka Tina Turnereová už sice ohlásila svoj odchod zo scény, ale ešte predtým sa vydá na svoje posledné turné po svete, na ktorom sa bude lúčiť so svojimi obdivovateľmi. - Potom sa zamknem vo svojej

francúzskej vile, - hovorí - kde si chceme konečne odpočíniť po námahách dlhej estrádnej kariéry. Spolu s Tinou býva v jej vile aj jej nový priateľ, americký producent hudobných platení Erwin Bach, mimochodom mladší od nej o 17 rokov. Ako sa umelkyňa nedávno zverila novinárom, cíti sa pri ňom oveľa mladšia a - napriek šesťdesiatke - aj nadálej sexy. Na snímke: Tina so svojím priateľom.

VÁCLAV HAVEL V ZAJATÍ RÝCHLOSTI. Čo môže prezident... Český preident Václav Havel nedávno testoval najnovší model Škodovky - Fabiu. Skúšobná jazda sa mu asi veľmi zapáčila - totiž natoľko pritláčal plynový pedál, že čoskoro uháňal rýchlosťou 160 km/hod. Odborníci uznali takéto chovanie hlavy štátu ako príliš nezodpovedné. Václav

lavovi Havlovi však pokuta nehrdzí, keďže ho chráni prezidentská imunita, vďaka ktorej usporil 1000 českých korún. Na snímke: Václav Havel.

ČESTNÁ LÉGIA A DAVID BOWIE.

Jeden z najextravagantnejších spevákov sveta, anglická rocková hviezda David Bowie, bol nedávno ocenený najvyšším francúzskym vyznamenaním - Čestnou légou umenia a literatúry. Slávnosť sa uskutočnila niekoľko hodín pred jeho koncertom v Paríži, ktorý sa konal v divadle Ellysees - Montmartre. Poznamenajme, že titul nositeľa Čestnej legie je udeľovaný ľudom, ktorí sa významne zaslúžili o rozvoj francúzskej kultúry. Zakladateľom tohto vyznamenania, udeľovaného od roku 1802, bol francúzsky cisár Napoleon Bonaparte.

OLÍVIA NEWTON-JOHNOVÁ.

Po mnohých rokoch boja s rakovinou sa známa americká speváčka Olivia Newton-Johnová konečne postavila na nohy a súčasne sa rozhodla usporiadať si aj svoje majetkové záležitosti. Za autorské práva na platňu s pesničkami zo slávneho filmového hitu Pomáda (Grease) a Horúčka sobotňajšej noci (Saturday Night Fever), v ktorom zahrála hlavnú úlohu po boku Johna Travolta, žiada 300 tisíc dolárov. Totiž vysvitlo, že fažko chorá umelkyňa doteraz nedostala za túto platňu ani deväť groš, kým jej filmový partner už niekoľko stotisíc dolárov. Navyše americká výrobňa

platní na zvukovom zázname z filmu zarobila vyše 400 miliónov dolárov. Na snímke: Oklamaná Olívia.

DRAHÝ ROZVOD MICHAELA JACKSONA. Známy americký spevák Mi-

chael Jackson sa nedávno rozvedol s druhou manželkou, matkou svojich dvoch detí, syna Princea a dcérky Paris, Debbie Roweovou. Hoci exmanželka Jacksona dostala na rozlúčku vilu a niekoľko miliónov dolárov, všeobecne sa tvrdí, že slúbené peniaze Debbie len tak ľahko neuvídí. Michael totiž nedávno oznámil, že Debbie sa zriekla práv na jeho majetok. Teraz zasa Debbie obviňuje Michaela z klamstva. Kto z nich má pravdu?! Na snímke: Michael a Debbie. (pk)

O PYTLIACTVE....

DOKONČENIE ZO STR 16

len veľká nehoráznosť, ale aj necitlivosť. Vedaj poľovník dá často zvieratú šancu ujsť. Zopár pytliačov už polícia súčas chytila, zhabala zbrane, oká, mäso z diviaka či srny, ale takto ľudia onedlho znova „lovia.“ Chcú si asi vynahradíť straty.

V minulosti a dnes

Kedysi, keď výsadu poľovníctva a rybárstva mali iba príslušníci bohatých vrstiev spoločnosti, králi či šľachta, bolo pytliačstvo veľmi kruto stíhané. Napriek tomu dodnes nezaniklo, hoci sa na Orave vyskytuje už zriedkavejšie. Kým v minulosti bolo pytliačstvo motivované hlavne chudobou a hladom, dnes tátó príčina v podstate zanikla. V poslednom období sa však rozrámá najmä pytliačstvo z áut a hájnicí sa, žiaľ, stretávajú aj so zakladaním slučiek či klepcov na lesnú zver, nehovoriac o chytaní rýb pomocou elektriny, či doma vyrobenými výbušninami. Pytliačstvo sa však dopúšťa aj poľovník či rybár, ktorý porušuje zákon nadmerným odstrelom zveri, alebo chytaním rýb zakázanými spôsobmi. Pytliačenie teda ohrozuje chov zveri tým, že ju decimuje bez ohľadu na jej chovnú hodnotu, či čas ochrany.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

J. Špernoga otvára poradu. Vedľa K. Fula a L. Molitoris

Zhromaždení minútou ticha uctili pamiatku zosnulých krajanov

Počas diskusie. Pri slove L. Mšalová

Sprava: J. Vojtas, F. Mlynarčík, J. Jurgošian, J. Venit a J. Molitoris

KRAJANIA NA PORADE ŽIVOTA '99

Foto: P. Kollárik

B. Knapčík preberá od šéfredaktora odmenu v súťaži o Zlaté pero

Sprava: E. Holová, A. Bendiková, Š. Majerčák, F. Kaniuch a J. Paciga

V zamyslení počas rokovania

Pred poradou sa krajania zúčastnili slovenskej sv. omše v Jablonke

Nedecká Veselica v parobskom tanci a pri rozlúčke s regrútom.
Foto: J. Bryja

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomyśły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Khucz Światla – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Polsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27
NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100